

**R. P. Sebast. Izqvierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inqvisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

[Doppelte Seiten aus Teil 2]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

*Nota. Segente pagina usque ad pag. 144 omnes redunt, et Robertus suo loco
iterum parte Acadia a pag. 85 usque ad pag. 145 exclusive: ne pectant
Disp. XVII. De unitate & plur. rer. Quæst. XX. 85*

Ut patet in omnibus compositis ex partibus homogeneis, quæ prædicata habent eo ipso sibi, & omnibus suis partibus per physicam identitatem communia. Ita prædicatum albedinis contractum ad totam albedinem, & ad omnes partes eius, de omnibus, & singulis verificatur per physicam identitatem, quia & tota albedo, & quilibet pars physice, & realiter est albedo.

Propositio 2.

376 Multories etiam transcendent prædicatum omnes partes compositi physici per physicam adiectionem.

Quoties videlicet aliquod accidens homogeneum omnibus, & singulis partibus subiecti alii- cius conuenit physice, ita transcendent albedo omnes, & singulas partes quantitatis; cui inha- ret, quia de omnibus, & singulis prædicatur verè, siue per modum actus, siue in concreto; omnes quippe albescunt siue sunt albae per albedi- nem sibi adiectam.

Propositio 3.

377 Stando in sententiâ satis communi de compositione continuâ ex partibus in infinitum diuisibilibus; atque adeo vnitatis per infinita diuisibilâ, prædicatum datum transcendent per inclusionem physicam omnes, & singulas partes compositi physici. Negato verò ut impossibili huiusmodi compositionis genere, tale prædicatum transcen- dens impossibile est.

Secunda pars propositionis ostenditur: quia si partes compositi physici non sunt diuisibles in infinitum, partes, à quibus primò incipit composi- tio eius, & in quas ultimò illud resolubile est, diuisibilis erunt, ut constat; & consequenter incapaces, ut in ipsis aliquid per inclusionem physicam includatur, ut etiam est notum: ergo repugnat prædicatum transcendent per inclusionem physicam omnes, & singulas partes talis compo- siti.

378 Prima etiam pars propositionis conspicua est: quia prædicatum vniuersit in omnibus omnino, & singulis partibus compositi reperitur physice in- clusum stando in ea sententiâ: quia nullâ est omni- nino compositi pars, quæ physice non compa- tur ex aliis mediâ aliquâ vniione, quæque subinde vniuem aliquam physice non includat in se. Suppono itaque vniiones, quæ tales, iuxta dictam compositionem sub nomen partium non venire. Si enim venient, cum illæ sint diuisibilis, in- epræque subinde ad quidam physicâ includen- dum, fieret utique iuxta doctrinam numero præced. ut neque in sententiâ dictâ esset possibile prædi- catum per physicam inclusionem transcendent omnes omnino partes compositi physici. Loquor etiam de prædicato non formaliter, sed fundamentaliter sumpto: nam loquendo formaliter secundum no- strum modum concipiendi, & iudicandi, prædi- catum, de quo tractamus, non conuenit subiecto per inclusionem physicam; sed per adiectionem metaphysicam, quia concipiatur per modum actus. ut constat ex viuens fali doctrinâ dictâ disp. 2. q. 4, & disp. 8. q. 1. Quod tamen ad institutum prælens patum intereft, aut nihil.

379 Fator quidem ex huiusmodi transcendentia, quæ prædicatum vniuersit per inclusionem physi- cam transcendent dicimus omnes omnino partes

Pharus Scientiarum, Tom. II.

continui, suppositâ dictâ sententiâ, vnum ex po- tissimum argumentis desumi, quibus sententia ipsa quam supponimus, impugnatur. Sic enim argui pos- test. Et pono iuxta sententiam dictam nihil aliud esse in hoc calamo præter partes, & vniiones, qui- bus illæ vniuntur; nam licet sint etiam aliqua in- diuisibilia terminativa ea ad argumentum facien- dum nihil interficiunt; proindeque suppono ea non esse; & sic argumentum reformo. Vel præter omnes omnino vniiones huius calami restant super in illo aliquid aliud, vel nihil restat? Si nihil, calamus ex solis vniionibus coalesceret, contra suppositionem. Si aliquid: id in se nullam includit vniionem, etiam contra suppositionem: quia præter omnes omnino vniiones nulla restat potest vno, ut con- stat: restaret autem, si in eo quod præter omnes restat, aliqua vno includeretur. Confirmatur pri- mò. Pone iudicium circa dubium possibile de ex- istentia omnium omnino vniionum huius calami præcindens ab omni alio obiecto. Tum sic: aut posito tali iudicio ignoratur aliquid de calamo, aut nihil? Si nihil, ergo calamus solis vniionibus constat. Si aliquid: id nullam vniionem claudat necesse est; quia si id, quod protus manet incog- nitum per tale iudicium, clauderet aliquam vni- onem, hæc simul esset cognita, & incognita per ra- le iudicium, quæ sunt contradictoria. Confirmatur secundò. Aut collectio omnium vniionum cala- mi est idem adæquate cum calamo, & sic iterum calamus constabit solis vniionibus: aut solum in- adæquate; & sic erit in calamo aliquid, à quo adæquate distinguitur talis collectio vniionum, quod subinde pars erit carens omni vniione, contra suppositionem. Repugnat enim distingui aliquid ab alio adæquate, quin distinguitur adæquate ab aliquo contento in illo: nam distinctio, & identitas inadæquata necessariò est includentis ab in- cluso, ut constat: inclusum autem nullam aliam habet identitatem cum includente præterea, quam habet secum: ergo præter hanc quid- quid distinctionis restat, adæquata distinctio est: ergo quidquid est in includente præter inclusum ab ipso inclusu necessariò distinguitur adæ- quate.

Hæc argumenta, & alia huiusmodi, me qui- 380 dem iudice, satis urgentia non meam propositionem impugnant, quæ hypothetica est, sed sententiam in ea suppositam, quæ mihi quidem dif- ficultissima est intellexi, nisi in aliquo bono sen- su dicatur continuum ita est diuisibile in infinitum, ut partes, quas de facto habet, non actu sed potestate solùm sint infinita. Id quod expressis Arist. lib. 8. Physic. cap. 8. text. 68. Iæpèque alibi, & cum eo S. Th. variis in locis. Ita enim fieri, ut tandem sit confitendum continuum ex partibus physicâ diuisibilibus esse compôsum, atque ita impossibile esse prædicatum transcendentem omnem partem compositi per inclusionem physicam, iuxta secundam partem propositionis nostræ. Ceterum hic locus non est resolendi: hanc difficultatem de compositione continui; præstabo id, Deo dante, suo loco. Ob id conditione tantum loquutus sum in propositione.

Propositio 4.

Per identitatem metaphysicam bene potest ali- 381 quod prædicatum transcendentem partes compositi physici omnino similes, & æquales Reliquas vero minimè.

381. Sermo est de identitate metaphysicâ ad æquatâ, nam, quæ inadæquata est, sub aliud membrum cadi divisionis superioris facta, nempe sub irclusione. Est autem identitas metaphysica ea, quæ conceptus obiectui nostri intellectus formaliter, seu per rationem nostram identificari dicuntur, quæ tensu dicimus vnamquamque formalitatem non solum realiter, & physicè, sed etiam formaliter, & metaphysicè esse indistinctam à se ipsâ. Tum definitionem formaliter esse idem cum definito &

382. Igitur prior pars propositionis inde mihi probanda venit; quia censeo prædicatum specificum specie logicâ, quale est, quod abstrahitur ab individuis pro multis inter se similibus, & æquilibus, adequare posse identificari formaliter cum singulis ipsis individuis, dum ad illa contrahitur, quia detur in eis duplex formalitas, akera species, altera differentia individualis intrinseca, quod evenit, quoties tale prædicatum ab individuis est abstractum, seu potius ex eis adiunatum circa præcisionem à differentiis iuxta doctrinam datam *suprà quest. 14.* Quo posito eiusmodi prædicatum specificum abstractum à partibus compositi physici omnino similibus, & æquilibus per identitatem metaphysicam adæquatam dicitur partes ipsas transcendere, dum ad illas mente nostrâ contrahitur, ut satis est notum.

383. Secunda autem pars propositionis ex contrario fundamento probatur; nempe quia prædicatum abstractum à partibus compositi physici vel dissimilibus, vel inæqualibus non potest non sicutem logicè genericum esse: de ratione autem generis est componere speciem simul cum differentia specifica, atque adeo inadæquare dumtaxat cum ipsâ specie identificari: neque igitur per adæquatam identitatem metaphysicam suas species, & consequenter neque eorum individuum transcendere.

384. Ex his colligo primum apud eos, qui censem non posse non componi individuum ex prædicato specifico, quodcumque illud sit, & ex differentia individuali int. infecâ & quæ ac ex prædicato generico, & ex differentia specifica componitur species; vniuersaliter esse impossibile prædicatum transcendens per metaphysicam identitatem, de quâ tractamus, aliquas partes compositi physici, quæcumque illa sint.

385. Secundo colligo etiam apud nos esse impossibile prædicatum transcedens pariter omnes partes compositi physici habentis plures, quæ duas indivisibiles: quia vbi dantur plures, non possunt non aliqua sicutem inæquales, quas proinde nullum poterit prædicatum modo dicto transcendere, ut constat ex dñs.

386. Hic tamen oportet aduertere, ne aliqua æquivalatio subrepatur, cum dicimus aliquod prædicatum transcendere per identitatem aut physicam, aut metaphysicam, non loqui nos de identitate formalis, quæ prout à nobis concipitur, distincta formalitas est ab extremis identificatis, cum sit quidam actus arectus, quo vnum extremum dicitur esse aliud, aut circularis, quo vnum dicitur esse ipsummet iuxta doctrinam datam *suprà disp. 1. quest. 4. & disp. 8. quest. 2.* de huiusmodi quippe identitate formalis, quod ad rem artinet, ut de quâdam formalitate aliis adiuncta philosophandum est; proindeque si sit transcedens per metaphysicam adæctionem erit transcedens; sed loquimur de identitate fundamentali indistinctâ penitus ab eo, quod secum est idem aut physi-

ce, si physica sit, aut metaphysicè seu prout in mente nostrâ obiectui, si sit metaphysica.

Propositio 5.

Per metaphysicam adæctionem bene possunt alii quæ prædicata transcedere omnes omnino partes cuiuslibet compotiti physici.

Quia nullæ sunt partes compositi physici, quæ non habeant alias passiones metaphysicas sibi communes. De ratione autem metaphysicæ passionis est formaliter superaddi, & adiici subiectis, quorum passio est, ut ex dictis in superioribus liquet, ampliusque ex dicendis patet. Adeo prædicatum entis, & alia huiusmodi vniuersalissima, quæ per metaphysicam adæctionem transcedunt omnes omnino rerum omnium formalitates, ut videbimus *proposit. 11.* eo ipso non posse non per similem adæctionem transcedere omnes, & singulas cuiuslibet compotiti physici partes, ut pote, quæ res quædam sunt formalitatibus constantes.

Dices, passiones, & quævis prædicata metaphysicæ dumtaxat distinctâ à re, cui conueniunt, & si alii eiusdem rei formalitatibus metaphysicæ possint adiici; at toti rei physicæ sumptæ (qualiter partes compositi physici in præfenti propositione à nobis sumuntur) nequaquam posse, cum talis res physicæ aut metaphysicæ etiam præcontentat in se eiusmodi passiones, & prædicata sibi identificata realiter. Respondeo primum, sèpè prædicatum contentum in subiecto fundamentaliter, formaliter in eo non continet; atque ita bene posse formaliter ei superaddi. Quo pæsto fieri potest ut partes compositi physici apprehensæ ex parte subiecti, quoad rotum, quod realiter sunt fundamentaliter tantum continant prædicatum, quod eis superadditur formaliter, iuxta doctrinam à nobis traditam *disp. 2. quest. 4. & disp. 8. quest. 2.* Respondeo secundum ex modo, quem nos iudicandi habemus, semper superaddi prædicatum, aut aliiquid prædicati subiecto tametsi illud ipsum formaliter intra subiectum continetur: quo casu esti prædicatum non adiicit subiecto formalitatem præcontentam in ipso diversam, adiicit tamen formalitatem præcontentam distinctam per quamdam multiplicationem eiusdem, ut iam in superioribus non semel explicui, & nominatione *disp. 13. quest. 10.*

Propositio 6.

Per metaphysicam inclusionem aliqua prædicta transcedunt omnes, & singulas partes cuiuslibet compotiti physici.

Est clarum: quia prædicatum omnia genericæ, quæ circa dubium omnes habent in se contenta, metaphysicæ includuntur in illis; de quo nullum est dubium.

Propositio 7.

Quilibet cuiuslibet entis sive creati, sive increati formalitas prædicatum est transcedens per physicam identitatem omnes eius entis formalitates. Per physicam vero inclusionem, vel adæctionem tale esse non potest.

Vraque pars propositionis certissima est tam in sententiâ præscindentiâ, quæ non præscindentiâ obiectui, quæ in omni sententiâ, quilibet cuiuslibet entis formalitas quomodolibet supra physicæ & identificata cum reliquis omnibus ciudem entis forma-

formalitatibus, de c̄isque subinde in sensu physico identico verè prædicabilis est. Nec physicam inclusionem, aut adiectionem desiderantem distinctionem realem comparatione illarum subire potest.

Propositio 8.

391 Quæcumque per physicam adiectionem conueniuntur cuilibet enti sive in creato sive creato, ea prædicata sunt transcendencia per adiectionem physicam omnes, & singulas talis entis formalitates. Per adiectionem verò physicam, simul & metaphysicam, quædam eorum transcendunt illas, quædam verò non item. Neutra tamen valent ipsas transcendere per physicam identitatem, aut distinctionem.

Ponamus exemplum in Deo, & idem, quod ad rem attinet, de quo quis ente creato iudicium est. Dico itaque prædicata creantis, & Mundi coexistentis, quæ creationem, & existentiam Mundi distinctionam à diuinâ substânciâ physice adiungit Deo; per physicam adiectionem transcendere omnes diuinâ formalitates, quatenus de omnibus in sensu physico, & materiali verè dicuntur: quia seclusa distinctione virtuali, quæ hic non interuenit, nullum prædicatum potest vni formalitati Dei, & non reliquis physicis conuenire, ut constat. Deinde dico prædicatum coexistentis Mundi per physicam simul, & metaphysicam adiectionem transcendere omnes formalitatis diuinæ: prædicatum verò creatis minime: quia primum de omnibus, & singulis formalitatibus Dei est prædicabile, non solum in sensu physico, & materiali, sed etiam in metaphysico, & formali. Secundum verò non item; eo quod nulla formalitas Dei, quæ non sit coexistenti Mondo in sensu formali. Cū tamen sola Omnipotens in sensu formali sit creans, Quia autem prædicata in sensu solum physico, & materiali, & quæ in formali, & metaphysico prædicari dicuntur, affatim explicatum est *suprà disp. 2.9.4.* Per quæ prima, & secunda pars propositionis data manent probata. Tertiâ autem probatione non eget, cum sit certissimum ea, quæ physice distinguuntur à diuinâ substânciâ, nec posse identificari physice, nec physicè includi in omnibus formalitatibus eius. Porro prima, & tertiâ pars propositionis in omni sententiâ de præcisionibus locum habet, ut constat. Secunda verò alioquin apud omnes certa cum substânciâ non præscindentium male cohæret, ut ex dicendis in sequentibus apparebit.

392 Solum restat rationem reddere, cur prædicatum coexistentis Mundi omnibus formalitatibus diuinis conueniat formaliter, & metaphysicè. Prædicatum verò creantis soli formalitati Omnipotentiæ, non reliquis. Dico id ex diuersitate naturæ, seu quiditatis tum talium prædicatorum, tum formalitatis Dei nasci. Nulla quippe est diuina formalitas, quæ ex suo quiditatis conceptu, prout à reliquo condistinet non sit existens, atque adeo coexistentis Mondo, suppositâ Mundi existentiâ, cū tamen soli formalitati omnipotentiæ conueniat ex conceptu proprio creare. Quod ut vniuersaliter exponam regulamque prescribam ad dignoscendum, quæ prædicata sive transcendentalis metaphysicè, quæ vero non item. Nota, quenadmodum in physicis quædam sunt passiones, & accidentia, quæ alicui aliquibus rebus conueniunt physicè, reliquis vero minime; quædam, quæ aut pluribus rebus, aut etiam omnibus conueniunt proper diuersitatem scilicet naturæ, tum rerum, tum accidentium, & passionum.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Ita patiter in metaphysicis quædam sunt passiones, & accidentia, quæ alicui aliquibus eiusdem rei formalitatibus, non verò reliquis conueniunt metaphysicè: quædam verò, quæ omnibus propter diuersitatem videlicet conceptuum, sive quiditatum tum formalitatum ipsarum, tum accidentium, & passionum. Passio igitur, vel accidens conueniens metaphysicæ omnibus, & singulis eiusdem entis formalitatibus prædicatum est talis entis transcendens metaphysicè; secus verò passio, vel accidens alicui solum, vel aliquibus formalitatibus; non tamen omnibus. Porro tunc aliqua passio, vel accidens alicui formalitati dicitur metaphysicè, formaliterque conuenire, quando ita illam afficit, aut denominat, prout à reliquis contradistinctam formaliter, ut eam nihilominus afficeret, aut determinaret, etiam si ipsa persistente, alia per impossibile desinarent esse, aut non persistenter.

Quæ quidem regula generalis est tam pro prædicatis adiungentibus aliquid physicè supra formalitates, de quibus dicuntur, cuiusmodi sunt ea, de quibus egimus in præsenti propositione, quæ pro prædicatis nihil adiungentibus physicè; sed tantum metaphysicè, & per rationem, qualia sunt de quibus in sequentibus. Ita prædicatum coexistentis Mundi 393 ideo est transcendens comparatione Dei quia ita illud, suppositâ Mundi existentiâ, singulis Dei formalitatibus conuenit ex proprio conceptu, ut de qualibet sit verum per locum intrinsecum, fore eam nihilominus Mundi existenti coexistentem, etiam si per impossibile reliquis deficiensibus, ipsa dumtaxat permaneret. Prædicatum verò creantis ideo non est transcendens; quia ita solum dumtaxat Omnipotentiæ conuenit ex proprio conceptu, ut verum sit per locum intrinsecum. Denim non creaturum, si etenim reliquis formalitatibus, sola illi Omnipotentiæ per impossibile deficeret.

Obseruandum tamen est primum prædicata metaphysicè transcendentalia raro esse accidentia formalitatum, quæ transcendunt; ut plurimum enim sunt eorum passiones. Et quoniam passionum alia sunt immedias, & per se notæ; alia remota, & per se aliud notæ, seu noscibilis; Obseruandum secundum est ex prædicatis transcendentalibus alia esse per se immedias iudicabilia de formalitatibus, quæ transcendunt, solum terminis apprehensis: quo iure tales formalitates apprehensa fundamentum præbere dicuntur ad talia iudicia facienda; & ex prædicatis quidem metaphysicè transcendentalibus plerique haud dubie sunt huius generis, quia ut implurimum sunt conceptus valde vniuersales, & noti. Alia nihilominus esse possunt non immedias iudicabilia à nobis, sed solum beneficio discursus ad quæ subinde iudicanda non dicentur fundamenta per se præbere subiecta eorum apprehensa. En regulam, per quam deprehendens quenam prædicata tum diuina, tum creata sint transcendentalia, & quæ non item.

Propositio 9.

Impossible est in omni sententiâ, quod aliquod prædicatum transcendat omnes formalitates diversas eiusdem entis per metaphysicam identitatem.

Sermo est de identitate metaphysicâ ad quatuor, iuxta notationem præmisam *proposit. 4.* Propositione autem est certissima: quia in quaque sententiâ seu præscindente, seu non præscindente obiectu, nulla formalitas singularis potest id estirare ad eam, quæ reliquis eiusdem entis ab ipsâ, & inter se diuersis id estificari formaliter, seu metaphysicè quandoquidem

H 2 omnes

omnes formalitates diversæ eo ipso sunt inter se distinctæ formaliter, seu per rationem nostram; vt constat. Deinde prædicatum commune abstractum à diversis formalitatibus eiusdem entis non potest non esse genericum; quia, quæ diversa sunt non solum numero, sed etiam specie distinguuntur; & prædicatum genericum nequit cum singulis speciebus, & individuis specificis identificari formaliter identitate adæquatâ, vt etiam est notum. Igitur in quâvis sententiâ nulla est possibilis formalitas aut singularis, aut communis, quæ per identitatem metaphysicam transcendent omnes formalitates diversas eiusdem entis.

396 Loquor autem in propositione dumtaxat de formalitatibus diversis, hoc est, inter se dissimilibus, aut etiam in aequalibus; quia huiusmodi ferme sunt omnes, quæ in singulis enribus censentur. Si quæ tamen nonnunquam fuerint omnino inter se similes, & æquales respectu harum, benè potest esse prædicatum transcendent per metaphysicam identitatem. Tale enim erit conceptus communis specificus ab eis abstractus citrâ omnem præcisionem à differentiis numericis, iuxta doctrinam datam in simili *proposito*. 4.

Propositio 10.

397 In sententiâ non præscindentium impossibile est, quod aliud prædicatum transcendent omnes eiusdem entis formalitates per purè metaphysicam adiectionem.

Dico purè metaphysicam, vt excludam modum adiectionem physicam, simul & metaphysicam, de quâ egi *prop. 8*. Ratio autem propositionis confitua est: quia adiectione purè metaphysica dumtaxat valet reperiri inter conceptus per solam rationem distinctos, quod enim ab alio non per solâ rationem sed realiter distinctum est, non sancè purè metaphysicè, sed physicè insuper dicetur adiici illi, si temel adiiciatur; sed apud non præscindentes prædicatum, quod transscendens vocatur secundum id, quod dicit in recto, idem omnino est ac subiectum, quocirca quod ad præcisè non potest dici subiecto adiici, quia idem sibi ipsi, quæ ratione est idem sibi, adiici non potest, vt constat; secundum id verò, quod connotatur in obliquo, sive id sit diversa cognitio, sive diversum medium cognoscendi, sive diversum cuiusvis alterius generis connotatum, realiter ab ipso subiecto distinctum est, vt i. ipsi non præscindentes ponunt; atque adeo per solam rationem subiecto adiici non potest ergo absolute in sententiâ non præscindentium transcendentia prædicatorum per adiectionem pure metaphysicam impossibile est.

398 Additio nec fieri posse in eorum sententiâ, vt aliqua prædicata præ aliis sint transcendentia adiuc per adiectionem physicam simul & metaphysicam. Nam cùm in eorum sententiâ subiectum omnium prædicatorum, quæ eidem rei reali conuenient, idem conceptus sit obiectuus, quantum ad id, quod dicit in recto, & cui prædicata conuenient, quidquid sit de extrinsecis connotatis, efficitur omnia prædicata adiectionia, quæ eidem rei reali conuenient, de eodem omnino subiecto, eodemque omnino modo verificari; atque ita vel omnia pariter, vel nulla transcendentia per adiectionem physicam simul & metaphysicam dicenda esse. De quo iterum redibit sermo *propositione duodecima*.

Propositio 11.

Secundum meam, & communem præcisionem 399 obiectuarum sententiam plurima dantur prædicta, quæ omnes omnino formalitates eiusdem entis tam increati, quam creati transcedunt per purè metaphysicam adiectionem.

Pro hac propositione adioco omnes Doctores citatos *num. 370*, qui transcedentiam metaphysicam entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum admittunt, nam licet plerique eorum videantur supponere eam per inclusionem fieri, sicutem in illa adiuvanda, quocumque modo fiat, nobiscum conuenient, & forte interpretari poterunt de inclusione solum fundamentali, quo à nostrâ sententiâ non discrepabunt. A quâ quidem neque Scotiæ dissentunt, quia solum negant, & quidem iure iuxta dicenda postmodum metaphysicam transcedentiam entis usque ad ultimas differentias per inclusionem, per adiectionem verò nequamquam iuxta principia negare possunt.

Probo ergo propositionem primâ: quia plurima 400 sunt prædicata, quæ non solum in sensu reali; sed in formali, & metaphysico verificantur de omnibus, & singulis formalitatibus eiusdem entis sive increati, sive creati, à quibus realiter sunt indistincta, adeo, vt si per impossibile quilibet talium formalitatum, aliis perentibus permaneret, affecta nihilominus talibus prædicatis perfisteret, sive illa sibi retineret annexa. Hoc autem ipsum est transcedere eiusmodi prædicata diuersas omnes formalitates metaphysica transcedentia, iuxta regulam supra statutam *propositio. 8*. Quid autem transcedentia ista per adiectionem fiat, ex doctrina tradita à nobis *disputatione secunda*, *quæstione quarta*, & *disputatione octava*, *quæstione secunda*, & saepe alias repetita modo nostro iudicandi, ac prædicandi manifeste monstratur. Cùm enim omne prædicatum significabile per verbum, cuiusmodi sunt transcedentia omnia, per modum actus & instar cuiusdam exercitij subiecti, cui attribuitur, concipiatur à nobis, nequit non illud ex conceptu suo esse quid superadditum, & adiectum ipsi subiecto, quod est evenire illi per adiectionem, quæ purè metaphysica erit, quando prædicatum, & subiectum per solam rationem distincta sunt. Vide id in prædicato entis, seu potentis existere quod per verbum *possum* significabile est. Dum enim dicimus *rationalitas* potest existere, non potest non potentia ad existendum concipi vt actus adiectus rationalitati, cui subinde etiam adiicitur, cùm conformatus in participium per verbum substantium *esse* ipsi attribuitur, vt cùm dicimus *rationalitas* est potens existere, sive est *ens*. Huiusmodi enim participia, vel nomina semper sumuntur adiectuè vt possint de subiecto verificanti in sensu reali, & formali, vt constat ex doctrina etiam tradita in *citatis disputationibus*. Tantumdemque censendum est de rebus huiusmodi transcedentibus prædicatis. Dari autem plurima eorum tum in Deo, tum in creaturis manifestum est. Quia talia sunt in Deo innumeritas, æternitas, necessitas, & similia: in creaturis, atque etiam in Deo potentia ad existendum, bonitas, veritas, &c. Nulla quippe est formalitas Dei, cui ratione sive, & provit ab aliis conditincta non conueniat esse ubique, esse ab æterno, necessariò existere, &c. Sic ut nulla est formalitas,

aut

aut Dei, aut creaturæ, cui pariter ratione sui non conueniat posse existere, esse bonam, esse veram &c. Quod vel ex terminis ipsis satis superque notum est.

401 Secundò probatur propositio. Quia de aliquibus saltem prudicatis adeo euidens est omnes & linguis formalitatis rerum transcendere, ut neque Scientia, nec alij quipiam negare id poterunt, si semel eis statuatur transcendentiam aliter fieri, quam per metaphysicam inclusionem; quoniam hanc solùm tanquam impossibilem negari, quicunque transcendenter prædicatorum metaphysicam negant, ut iam notaui. Ergo cum propositio nostra non de transcendentia per inclusionem, sed per adiectionem loquatur, nullo prætextu poterit quipiam eirefatur. Etenim euidentissimum est, quamlibet cuiusvis entis formalitatem non fictitiam ex proprio conceptu, & ratione sui, nullaque aliarum ratione habita, cum quibus idemtificatur esse possibilem, esse veram, esse perfectionem &c. Similiter de quavis formalitate Dei, supposito, quod sit Dei, euidens esse eam per se & ratione sui æternam, immensam, bonam, &c. Et confirmari potest; quia certum est in scientiis humanis primam passionem metaphysicam conceptui essentiæ esse annexam, conceptui autem primæ secundam, secunda autem tertiam &c. eo quod alia formalitates per se aliis cum aliquibus connexæ sunt metaphysicæ ex proprio conceptu, & ratione sui, quemadmodum in rebus physicis aliquæ præ aliis cum aliquibus physicæ connectuntur. Igitur sicut in physicis sæpe sunt res, cum quibus alia plures, aut omnes alii cuius generis, aut absolute omnes physicæ ratione sui connectuntur; ita in metaphysicis nihil vetat, quominus sæpe sint prædicata, cum quibus omnes & singula alicuius entis, aut alicuius generis entium, aut absolute omnium formalitates metaphysicæ connectantur per se immediate, sive ratione sui; atque ita talia prædicata talibus formalitatibus per se & formaliter conueniant. Quod ipsum est prædicata huiusmodi transcendentia metaphysicæ esse. Quod autem eorum transcendentia, sive transcendentia conuenientia, seu prædicatio per adiectionem metaphysicam fiat, tum ex modo nostro prædicandi nuper commemorato constat. Tum quia illa nec per identitatem metaphysicam, ut constat ex propositione 9. nec per inclusionem, ut constat ex proposit. 12. & 13. possunt transcendere; aliud autem genus metaphysicæ transcendentia excoigitabile non est, ut liquet ex totâ hac quæstione.

402 Tertiò, probatur propositio; quia illud euidentissimum axioma, quodlibet est, vel non est non solùm de quolibet ente adæquato, & in sensu reali, sed de quilibet cuiusvis entis formalitate, & in sensu formaliter verificatur, ut apud omnes est in confesso. De quolibet enim excoigitabili conceptu obiectivo non potest non verificari in omni sensu reali, & formaliter quodvis disfunctum quorumvis prædicatorum sibi contradicentium, eo ipso, quod inter duæ contradictiones non datur medium, prout per præfatum axioma statuuntur. Ergo imprimis quodvis disfunctum contradictionum prædicatum transcendentis est omnem omnino cuiusvis entis formalitatem, quæ transcendentia vagè saltem metaphysica erit, quando alterum ex contradictionis a formalitatibus, de quibus ipsorum disfunctum prædicatur, realiter disfunctum non est. Deinde, quia, quo sensu de quouis subiecto verificatur contradictionum disfunctum,

Pharus Scientiarum, Tom. II.

codem de subiecto ipso deber alterum contradictionum determinare verificari; eo quod ex duobus contradictionis necessæ est alterum esse, & alterum non esse determinare: ideo quoties contradictionum negatiuum in sensu formalis de omnibus formalitatibus eiusdem entis falsificatur, vt sepe fit: non potest non positivum de eisdem formalitatibus in sensu formalis verificari, atque adeo illas omnes transcendere metaphysicæ, si realiter ab illis distinctum non est. Sic quia de omnibus, & singulis formalitatibus diuinis falsificatur in sensu formalis non esse vbiique, de eisdem in eodem sensu verificatur esse vbiique, quod est prædicatum positivum immensitatis illas omnes transcendere, quod pariter euenit in aliis huiusmodi. Fieri autem transcendentiam istam per adiectionem satis superque ex dictis liquidum est.

Verum contra doctrinam propositionis oppositi potest, seque ex illâ in formalitatibus transcendentibus dari progressum in infinitum. Nam si rationalitas, exempli gratia, est ens per potentiam ad existendum ipsi metaphysicæ adiectum, eadem rationalitas vt præcisâ tali potentia erit pariter ens per aliam, & vt præcisâ ab hac per aliam, & sic in infinitum. Similiter quævis potentia ad existendum erit ens per aliam sibi superadditam, & hac per aliam, & sic sine fine. Id namque iuxta doctrinam stabilitam fert secum noster modus iudicandi per adiectionem prædicati ad subiectum. Respondeo primò hoc argumentum eriam contra transcendentiam metaphysicam per inclusionem militare, atque adeo ab omnibus esse solendum. Nam si rationalitas est ens per rationem entis in se inclusam, si semel hanc à rationalitate præscindas, alia ratio entis in rationalitate manebit inclusa, & hac præcisâ alia, & sic in infinitum. Similiter quævis ratio entis per aliam in se inclusam erit ens, & hac per aliam, & ita deinceps sine fine. Progressio autem infinita per inclusionem longè maiorem difficultatem præ se fert, quam progressio infinita per adiectionem ut in continuo diuisibili in infinitum, vbi solùm illa habet locum, iuxta dicta proposit. 3. cernere licet. Respondeo secundo progressum infinitum dumtaxat syncategorematicæ, ita quod multitudo partium actu existentium semper finita sit, augibilis tamen sine fine, absque illo inconveniente admitti etiam in rebus realibus. Tale autem ut summum est, quod probat argumentum factum in formalitatibus transcendentibus, vnde nihil infert absurdum. Respondeo tertio ne syncategorematicæ quidem posse in infinitum multiplicari in mente nostra formalitates transcendentes, posito, quod illæ multiplicentur, prout argumentum factum pretendit, ita ut dato quovis eorum numero, aliis maior de facto dabis sit. Quia intellectus noster pro hoc statu certam dumtaxat quantitatem obiecti sive continuam, sive discretam potest simul cognitione complecti; ita, quod si aliquid addatur ab uno latere, tantumdem derrah ab alio necesse sit, ut explicuimus, & ostendimus disput. 1. quæst. 2. & 3. Denum respondeo quartò formalitates, quæ in casibus argumenti, & similibus possunt ab intellectu nostro sine fine multiplicari, solùm numericè distinguiri, argue adeo æquivalenter esse eamdem in ordine ad scientiam rerum, vnde extrahuntur, quia non tam ex ipsarum meritis, quam ex nostro concipiendu modo ducunt originem. Ex quibus patet huius-

cemodi formalitatum transcendentium progressus in infinitum syncategorematicè tantum, & nostro intellectui pro hoc statu connaturales esse, & nullum omnino secum incommodum ferre, prope iam eriam in superioribus à nobis saxe dictum est.

Propositio 12.

404 In sententiâ non præscindentium impossibile est, quod aliquod prædicatum transcendentia omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

Est clarum: quoniam apud non præscindentes omnes, & singulæ formalitates eiusdem entis quantum ad id, quod dicunt in recto, idem omnino sunt metaphysicæ, quantum ad ea vero, quæ dicunt de connotato, quæcumque illa sint, realiter & adæquatè inter se distinguuntur. Ergo impossibile est ut una formalitas in reliquo omnibus eiusdem entis claudatur metaphysicæ, propterea requirit ad transcendentiam, de quâ tractamus: quia neque idem omnino in se ipso, neque distinctum realiter in distinctis à se realiter, & adæquatè, metaphysicæ claudi potest, ut est notissimum. Confirmatur primò, quia negantes præcisions obiectivas eo ipso dicunt distinctionem formalitatum à ratione oriundam non ex parte obiecti, sed ex parte solum actus se habere; ita, quod conceptus obiectivus omnium profus sit idem, cognitus tamen diuersis modis se habentibus ex parte cognitionis, hoc est, diuersis cognitionibus. Sed neque una cognitione includi potest metaphysicæ in reliquo ad idem obiectum terminatis, neque unus, & idem conceptus obiectivus sit in ipso. Igitur apud non præscindentes impossibile est, ut una formalitas in reliquo eiusdem entis claudatur metaphysicæ. Confirmatur secundo: quia si nomen *immensitas*, & cætera omnia, ac singula nomina Dei totum, quod Deus est re ipsâ significant, quæcumque dicantur illa in super connotata extra Deum, impossibile est, ut attributum immensitatis per inclusionem metaphysicam transcenderat alia Dei attributa; quia nec Deus integer in se toto, nec connotatum immensitatis in omnibus omnium attributorum Dei connotatis potest includi metaphysicæ, ut constat.

405 Dicent non præscindentes, contra quos hæc propositio militat, transcendentiam metaphysicam iuxta sententiam suam in eo considerare, quod nequeat tota res cognosci in ordine ad alia extrinseca connotata, quin cognoscatur simul in ordine ad illud, quod constituit prædicatum transcendentis, bene tamen vice versa. E.g. entitas hominis nequit cognosci in quantum potens rationari, hoc est, relate ad connotatum rationalis, quin cognoscatur in quantum potens existere, id est, relate ad connotatum entis. Bene tamen est contra; & ideo formalitas entis transcedit formalitatem rationalis, sed non est conuerso. Ita philosophantur Oviedo *contr. 1. Metaphysicæ*, *punct. 4. num. 6. cum Hurt. disp. 9. Log. sect. 4. sub. 5.* & alij Recentiores.

406 Sed contra primo. Quia, ut constat ex dictis, hæc non est transcendentia per inclusionem metaphysicam, ut ipsi passim supponunt dicentes prædicatum entis, & alia huiusmodi formaliter includi, & imbibiri in differentiis.

407 Contra secundum: quia iuxta sententiam ipsorum conceptus entis, seu potens existere nequit habere pro connotato existentiam, ut aliqui eorum videntur supponere, ut potè indistinctam realiter

à potentia existendi. Connotatum autem conceptus entis reperti in principio ratiocinandi non posse esse existentiam discursus, ut dicit Oviedo, palam est: quia cum conceptus entis in omnibus rebus, in omnibusque formalitatibus, quibus conuenit, debet esse eiudem rationis, ut censet ipse Oviedo, in omnibus debet habere idem connotatum. Constat autem in aliis rebus, in aliisque formalitatibus conceptum entis non connotatae existentiam discursus, in modo neque existentiam effectus ut sic, quia non omnes habent effectus, neque existentia connotata ut sic, quianon omnes connotant quidquam existens, & plures nihil omnino connotant, ut pluribus confecimus *suprà disp. 1. 3. quæst. 9.*

Contra tertio: quia prædicatum entis, & alia 408 huiusmodi, non connotat rerum extrinsecis, sed intrinsecis earum conceptibus conueniunt, & attribuuntur, dum de omnibus, & singulis talium rerum formalitatibus verificantur, & prædicantur, ut constat. Prædicatum enim entis non ideo dicitur omnes hominis formalitates transcendentia, quia in omnibus hominis extrinsecis connotatis; sed quia in omnibus hominis intrinsecis, & secum identificatis conceptibus reperitur formaliter. Sicut prædicatum immensi non ideo dicitur transcendentia omnes formalitates Dei, quia in omnibus Dei extrinsecis connotatis; sed quia in omnibus Dei intrinsecis, & secum identificatis conceptibus reperitur formaliter; extrinseca enim Dei connotata immensa re verâ non sunt: ergo cum eiusmodi conceptus intrinseci, & identificati in unaquaque re sint unusquis proplus, & idem, iuxta sententiam non præscindit, confitetur iuxta illam prædicatum entis, & similia nec per inclusionem, nec per adiunctionem, ne caliter dici posse transcendentia plures eiusdem rei formalitates; quin in modo de totâ integrâ re, tum illud, tum cætera omnia ipsius rei prædicata indiuisim, eodem modo verificantur, & prædicari; atque adeo neque alia præ alii, neque illa omnino transcendentia dicenda esse, ut contra communem conseruatum falso est Ariaga.

Contra quartum: Quia falsum omnino est, ut bene 409 ne vidit ipse Ariaga, non posse non cognoscî à nobis vnamquamque rem in ordine ad ea connotata, quæ iuxta præfatos non præscindentes predicatorum transcendentia constituant, etsi in ordine ad alia possint. Constat enim passim nos concipere alias rerum formalitates, & de eis trahere immemores profus prædicatorum transcendentium, quæ illis conueniunt, & consequenter suorum, si quæ habent, connotatorum. Sæpe etiam accidit, ut cognitis aliis rerum prædicatis non transcendentibus, aliqua earundem transcendentia penitus ignorantur, ut multis argumentis *suprà monstrauimus disp. 1. 3. quæst. 10.* vniuersaliter ostendentes prædicata transcendentia, & non transcendentia mutuò inter se esse præscindibilia, & saxe de facto præscindi. Igitur etsi demus Aduerfatiis per id constitui prædicatum transcendentis, quod nequeant reliqua eiusdem rei formalitates concipi sine illo, quia nequeant non simul cum connotatis illarum cognosci connotatum illius, adhuc in ipsorum sententiâ falsum persistit aliqua esse prædicata præ aliis transcendentia: quia nulla sunt, quæ necessarii concipi debeant, dum concipiuntur reliqua omnes eiusdem rei formalitates.

Melius profectò dixissent non præscindentes 410 prædicata metaphysicæ transcendentia ea esse, quæ ex omnibus tuisque rei formalitatibus bene inferruntur:

runtur: non transcendentia vero, quæ secus: nam illationes huiusmodi penes extrinseca connorata, relate ad quæ constituant ipsi rerum formalitates, bene constare possunt, quatenus aliqua connorata illationem habent ex reliquis, non vero est contra. Ceterum, quia sæpius in obiectis humanarum scientiarum eiusmodi connorata pro distinguendis ipsorum formalitatibus non supponunt, ut fuisse demonstrauimus *supra disp. 13. quæst. illâ 9. ci- tata*, & eis deficientibus nulla est formalitas, quæ mutuò non inferatur ex reliquis eiusdem rei, iuxta sententiam non præscendentium: quia omnes, seclusi connoratis, vnicus sunt, & indiusus conceptus; ideo ne isto quidem modo defendi potest in eorum sententiâ aliqua esse prædictata transcendentia præ aliis. Adde per istud genus transcendentia potius dicendum esse unum connoratum transcedere physicè alia ex quibus infertur, quâm unam formalitatem transcedere metaphysicè alias, quæ in ordine ad talia connorata constitui duntur.

411 Ex quibus omnibus concluditur, semel sublatis præcisionibus obiectiuis, omnem omnino transcedentiam predicatorum metaphysicam è medio tolli, ut vel inuitus fortasse fassus est Arriaga.

Propositio 13.

412 Etiam suppositâ nostrâ, & communi præcisionum obiectiuarum sententiâ, impossibile est, quod aliquod prædicatum transcedat omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

In hanc propositionem conuenient omnes Scotoristæ & reliqui qui absolute negant transcedentiam entis, aliorumque huiusmodi predicatorum, loquuntur enim de transcedentia per metaphysicam inclusionem, ut iam *proposit. 11.* notau. Probatur autem primò: quia si potentia ad exigendum, e. g. transcederet per metaphysicam inclusionem omnes formalitates homini; rationalitas esset conceptus per rationem nostram compositus ex potentia existendi, & ex aliâ quampliâ formalitate, quæ quidem non posset non esse adæquatè condistincta à potentia existendi, & eam excludens à se, utpote pars cum illâ componens totum: omnis quippe pars cum aliâ componens totum necessariò excludit illam à se, ut est notissimum. Quo fieret, ut potentia existendi in illâ hominis formalitate non includeretur formaliter, & aliâs includeretur; cum supponatur includi in omnibus, quæ est contradictione. Quod si dicatur in illâ etiam includi; idem argumentum conficiam, donec sistamus in aliquâ, in quâ non includatur: nam hic progressio infinita locum non habet, cum nos nequitiam possumus simul concipere infinitas formalitates actu inter se distinctoras, quarum alia in aliis citra finem actualiter concipientur inclusæ, ut constat.

413 Dices confusè bene posse concipi à nobis eam infinitam formalitatem inclusum, & includentem progressionem, ut in continuo in infinitum diuisibile similem partium physicarum progressionem confusè concipiimus, eti concipere nequeamus expressè. Sed primùm cane æquiuocacionem: nam strictè, & propriè loquendo aliud est cognitionem esse confusam, aliud esse obscuram. Cognitio confusa est, quæ cognoscitur plura, non tamen ut plura, sed per modum unius, quo pacto nos sub

vno conceptu vniuersali cognoscimus confusè plura inferiora contenta sub illo, & hæc opponitur cognitioni distinctoræ tangenti plura, ut plura, & inter se distinctoræ. Vtraque autem harum cognitionum aut clara, aut obscura esse potest: Nam cognitionis obscura est, quæ opponitur clara, tangentque obiectum suum, sive illud sit unum, sive multiplex, veluti sub luce malignâ, id est, obscurè: Cùm tamen clara, veluti sub perspicuâ luce illud attingatur, id est, clara. Vnde patet discrimen cognitionis confusæ, & distinctoræ ex parte obiecti se habere, cùm tamen cognitionis obscura, & clara ex modo solum tendendi discriminetur. Hinc dico cognitione distinctoræ, sive ea clara sit, sive obscura, dumtaxat posse nos concipere simul certum, limitatumque numerum conceptuum obiectiuarum. Nam cùm intellectus noster cuncta cognoscat per phantasmatâ sensibilia habentia aliquam quantitatem, quæ minor non minima sensibili esse non potest, in eisque apprehensione phantasmatâ sequatur, certam dumtaxat, limitatamque quantitatem obiecti aut continuam, aut ex continuâ, & discreta coalescentem, & consequenter certam, limitatamque multitudinem conceptuum obiectiuarum potest simul suâ apprehensione complecti; adeo ut si aliquid amplius velit concipere, tantumdem ex præconceptionis relinqueret debeat, ut experientia constat, & fuisse demonstrauimus *supra disp. 13. q. 2. & 3.* Tantum abest ut multitudinem infinitam conceptuum obiectiuarum simul possumus concipere cognitione distinctoræ, sive ea clara sit, sive obscura. Ex quo patet neque in aliquo ente infinitas formalitates, neque in continuo diuisibili sine fine infinitas partes posse nos simul distinctoræ, & per modum plurim concipere, sed necessariò eas finitas, immo, & paucas esse debere. Et quoniam formalitates in ente plures non sunt, quâm quæ à nobis actu concipientur distinctoræ, quia eorum distinctoræ, & pluralitas à nostrâ dumtaxat nascitur cognitione, ideo licet deus cognoscere à nobis in continuo prædicto infinitas partes confusæ, dum paucas quædam dumtaxat distinctoræ cognoscimus, eo quod talis partium infinitudo, ut ponimus, darur à parte rei, tenditque intellectus ad cognoscendum quidquid ibi est realiter; dum tamen cognoscimus in quouis ente aliquas formalitates distinctoræ, nullas alias, nequæ infinitas dici possumus cognoscere confusæ: nisi fortasse eas, quæ prius cognitas distinctoræ postmodum sub uno conceptu secundario adunamus, uti adunare solemus formalitates generis, & differentiarum sub uno conceptu definiti: quo iure sub conceptu definiti dicuntur complecti confusæ, quæ per definitionem attinguntur distinctoræ, iuxta doctrinam latiis traditam *supra disp. 13. q. 9.*

Ex quibus liquet progressionem actu infinitam 414 formalitatum inclusarum, & includentium neque confusæ, neque distinctoræ, neque obscuræ, neque claræ posse concipi à nobis, & consequenter illam omnino modis impossibilem esse; sicut etiam neque necessariò esse subinde in aliquibus formalitatibus, quæ non includant in se formaliter eam, quæ dicitur omnes transcedere, quales sunt ultimæ differentiaræ; atque adeo transcedentiam metaphysicam per inclusionem actualem usque ad ultimas differentiaras nequaquam fieri, prout opinati sunt. A dueratij. Adde nec fieri posse per inclusionem fundamentalē, præbentibus scilicet fundamentum ipsis ultimis differentiaris, ut nos in eis formalitatem transcedentem concipiamus inclusam partientes yidelicet illas in duas formalitates, sicut an-

reà essent penitus indiuisæ: quoniam vltimæ differentiæ dumtaxat possunt fundamentum præbere, vt nos iudicemus de illis formalitatem transcendentem, nequimus autem iudicare supposito modo naturali, quem iudicandi habemus, nisi attribuendo eam ipsis per modum cuiusdam actus ab eisdem adæquatè distincti. Quo sit, vt transcendentia talis formalitatis necessariò per adiectionem metaphysicam fiat, vt *prop. 11. statutum est.*

415 Secundò probatur propositio, supposito quod potentia ad existendum e.g. in rationalitate ineludatur, vt censem Aduersarij. Aut præter totam potentiam existendi repartam in rationalitate restat aliquid insuper in ipsa rationalitate formaliter, aut nihil prorsus restat? Si nihil: ergo potentia existendi non magis includitur in rationalitate, quæ in se ipsa, potentiaque existendi, & rationalitas idem omnino conceptus obiectiū est synonymū significatus per ista nomina: quo nihil absurdius, neque remotius ab Aduersarij sententiā. Si vero præter totam potentiam existendi restat in rationalitate aliquid, id quidem nequum in se includere potentiam existendi: quia alias, præter totam potentiam existendi, restat potentia existendi, quod est implicitorum, vt patet.

416 Tertiò pone hominem per cognitionem præcūiam cognoscere omnem omnino potentiam existendi imbibitam in rationalitate, & nihil amplius, quod in opinione præscientium obiectiū, in quā procedimus, manifestè est possibile. Quo polito, rogo. Aut talis homo ignorat aliquid de rationalitate, aut nihil: Si nihil: ergo rationalitas formaliter amplius non est, quam potentia existendi, quod & absurdum est, vt patet, & omnem inclusionem formalitatis transcendentis è medio tollit, vt etiam patet. Si aliquid, in eo vnde nequit includi aliqua potentia existendi: Fieret enim vt aliqua potentia existendi in rationalitate imbibita ignoratur, seu non cognoscetur a tali homine: quo tempore cognoscitur omnis, quod est contradic̄tio.

417 Quartò probatur propositio: quia si potentia existendi includitur in rationalitate non potest non distinguui ab illa inadæquatè distinctione tanquam includum ab includeente: sed quoties aliquid ab ab alio inadæquatè distinguuitur tanquam includum ab includeente, necesse est ut habeat in illo aliquid, à quo adæquatè distinguatur, & in quo subinde non includatur: igitur si potentia existendi includitur in rationalitate, necesse est, vt sit ibidem aliquid non claudens potentiam existendi. Quo celerat eius transcendentia per inclusionem vñque ad vltimas differentias, prout ab Aduersarij adstruitur. Cætera patent. Minor probatur: quoniam distinguui inadæquatè includum ab includeente nihil est aliud, quæ esse in includeente aliquid adæquatè identificatum cum incluso, & aliquid adæquatè ab illo distinctum, vt satis ex se est notum. Pone ergo omnem omnino potentiam existendi in rationalitate includum esse A, & residuum ipsum rationalitatis esse B, eritque coniunctum A B inadæquatè distinctum ab A: quia habet ipsum A, quod secum adæquatè est idem, & B, quod est adæquatè distinctum ab A, atque adeo nihil illius habens inclusum in se.

418 Quintò probatur prepositio argumentis omnibus, quibus *disp. 13. quest. 10. monstrauit formalites transcendentes mutuo præscindi obiectiū per intellectum nostrum ab illis, quæ dicitur trans-*

scendere. Quod fieri non posse si transcederent per inclusionem, sicuti censem Aduersarij, vt est notum. Imò verò, quia præcūio non motua formalitatum omnino impossibilis est, vt ibi monstrauit, inde conuincit transcedentiam metaphysicam per inclusionem omnino implicitoram esse: quia ex vñ parte sineali quā præcūione formalitatum stare non potest, vt patet. Cū certum sit non posse includi in alio id, quod illud non componit simul cum alterā parte a se distinctā, siue præcūia: ex aliā verò parte nulla queat formalitatum præcūio siue mutua, siue non mutua in tali transcedentia inueniri. Quo iure P. Vaquez omnem transcedentiam conceptus obiectiū entis (puta per inclusionem) negavit, admittens dumtaxat transcedentiam solius nominis, & cum eo alij, vt videbimus *q. seq.*

Obiici tamen potest, & solet contrā nostram propositionem. Rationalitas, e.g. vt condistincta ab animali non est nihil: ergo est aliquid: ergo est ens formaliter. Resp. esse quidem ens formaliter, non ramen per formam entis in se inclusum; sed sibi adiectam metaphysicè. Concretum enim *ens* ex potentia ad existendum tanquam ex formâ, & ex subiectoralis potentia coalescit, quod in proposito est rationalitas. Quod concretum subinde adiectiū vñsurpatum in sensu formalis verificatur de rationalitate, vt vñiversè omne concretum adiectiū, seu metaphysicum, seu physicum in sensu formalis verificatur de subiecto, cui conuenit, luxa doctrinam vñiversalem datum *disp. 2. q. 4.*

Sed repliebatur. Rationalitas vt condistincta formaliter à potentia existendi sibi adiecta non est nihil: ergo est aliquid: ergo est ens, non adiectiū, sed substantiū, & intrinsecè: ergo per rationem entis intrinsecè in se inclusum. Respondeo rationalitatem, substantiū loquendo, dumtaxat esse potentiam ratiocinandi, quæ formaliter conceptus quidam obiectiū est simplex, de quo (sicut & de aliis huiusmodi) nihil potest prædicari in sensu formalis essentialiter præter ipsum de ipsomet, vt si dicas rationalitas est rationalitas, aut quid æquivalent; quidquid enim aliud prædicaueris, accidentaliter prædicetur de illo, atque adeo adiectiū necesse est, iuxta doctrinam vñiversalem etiam datum *disp. 2. q. 4. & sepe alibi.* Itaque etiā sit verum absolute loquendo rationalitatem sub quavis præcūione acceptam ex parte subiecti, esse formaliter ens, verum, bonum, distinctum à reliquis, &c. sumptis (vt absolute iuxta nostrum communem modum concipiendi sumuntur) his prædicatis accidentaliter, siue adiectiū metaphysicè: loquendo tamen substantiū, solum erit verum in sensu formalis rationalitatem esse rationalitatem, esse essentiam, esse aliquid, esse ens fundamentalē, &c. sumptis nominibus *essentia*, *aliquid*, *ens*, *fundamentale*, &c. vt sumi solent æquivoce pro quovis conceptu obiectiū non fieri, & consequenter imprecisariam synonymū cum his nominibus *rationalitas*, & *potentia ratiocinandi*. Vide ad rem plura loco citato.

Constat itaque ex dictis in torâ hâc quæstio- 421 ne quod modis datur tum in Deo, tum in creaturis prædicabilia, seu prædicata transcedentia. Quo pacto illa à non transcedentibus sint discernenda, & quorū sint transcedentia genera possibilia.

QVÆST

QVÆSTIO XXI.

*Vtrum entis, aliorumque predicabilium trans-
cendentium conceptus aliquis obiectiu-
m us, atque communis multis detur?*

422 **N**egant Caeteranus opus. de ente & essen. cap. 1. quæst. 2. & tractat. de nomin. analog. cap. 5. & 6. Pereir. lib. 2. Physice. cap. 2. Fonsec. lib. 4. Metaph. cap. 2. q. 2. Vasq. 1. pari. disp. 2. 2. cap. 5. & disp. 114. cap. 2. & disputat. 121. cap. 2. Capreol. Ferrar. Deza Hispal. Soncin. Fland. quos refert. & sequitur Rub. in Log. tractat. de Analog. num. 38. & sequentibus. Iraque isti Doctores nomen dumtaxat entis, alio-
rumque huiusmodi prædictorum censent esse
vnum, & multis communis, non item conceptum
obiectiuum per nomen ipsum significatum. Op-
positam tamen sententiam tenent Scot. in 1. disp. 3.
q. 1. & 3. & disp. 8. q. 1. & in 2. disp. 3. q. 2. & cum eo
omnes Scotistæ, Iauel. Soar. & alij, quos refert. &
sequitur Soar. disp. 2. Metaph. sect. 2. Petr. Hurtad.
disputat. 9. Log. sect. 4. & disputat. 2. Metaph. sect. 3.
Ariag. disputat. 11. Logice. sect. 1. Ouid. controu. 1.
Metaphysica, punct. 5. & alij Recentiores commu-
niter. Ego imprimis agam de ente, de quo spe-
cialiter plerique, dicturus postmodum non nihil
de ceteris prædicabilibus transcendentibus.

423 Supponendum tamen est primo solum esse mo-
do sermonem de nomine *ens* propt. significat *ens*
reale; nam propt. ad *ens rationis* significandum
etiam extendit, dicimus postea.

424 Secundo supponendum est *ens* duobus impre-
mis modis, & valde æquioce, ut dicemus in-
tra, usurpari: primo pro existente; secundo pro ex-
istente quidpiam, ut ita loquar. Est enim parti-
cipium verbi *esse*, quod modò actum existendi,
modò actum essendi quidpiam, sive identitatem
significat etiam æquioce. Petrum enim esse in
terum natura est Petrum existere: Petrum vero es-
se rationalem est Petrum identificari cum ratio-
nali. Qjocirca verbum *esse*, propt. significat actum
essendi, qui est identitas, dicitur verbum substanti-
um, adiectiuum autem sive & cetera verba,
propt. significat actum essendi, qui est existentia,
eo quod identitas pertinet ad substantiam, sive ad
existentiam rei: ceteri autem actus significati per
alia verba non item, ut pluribus *Supra* disput. 9.
quæst. 1. & 2. explicuimus. Et quoniam omnem
actum secundum non potest non comitari actus
primus, qui est potentia ad actum secundum, fa-
ctum est ut *ens* non solum pro existente, sed etiam
pro potente existere usurpetur, nec solum pro ex-
istente quidpiam, sed etiam pro potente esse quidpiam.

425 Tertio supponendum est *ens* pro essente quid-
piam bifaria in rursus posse usurpati. Primum pro es-
sente quidpiam essentiale, qualis est homo, propt.
sive est actus essendi, quo dicitur *homo est rationa-
lis*. Secundum pro essente quidpiam accidentale, qua-
lis est homo, propt. sive est actus essendi, quo di-
citur *homo est albus*. Ex quibus primum *ens* per se,
secundum vero *ens* per accidens appellatur ab Ari-
stotele *locis infra citandis*. De quo etiam plura
lunt dicta *loci citato*. His positis sic

Propositio I.

426 Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quam
pro potente existere conceptum obiectuum signi-
ficat obiectum vnum, & omnibus entibus commu-
nem.

Probatur primò ab experientia. Audito enim no-
mine *ens* in significacione proposita haud dubie
experimur conceptum vnum per ipsum significa-
tum, non plures nostra menti obuersari. Ergo.

Secundò certum est nomen *ens* sumptum 427
in sensu dicto vniuersale esse, siquidem de pluri-
bus dici potest: Igitur significat plura: sed non
significat plura concepta ut plura, igitur signi-
ficat plura concepta ut vnum: non enim datur
medium, quod est significare vnum conceptum
obiectuum communem pluribus. Quod autem
non significat plura concepta ut plura probatur:
quia quiores nomen vniuersale significat plura ut
plura, & inter se diversa, ut eventi in æquinoctiis,
eo auditio, non statim in eius significato quiesci-
mus: donec sciamus, quo sensu usurpatur, sive
pro quo suorum significatorum accipitur. At audito
nō nomine *ens* in communissimā significacione,
de quā tractamus, statim in eius significato quie-
scimus, ut constat: Igitur nomen *ens* sic sum-
ptum non habet plura immediata significata, sed
vnum, quod est significare illud plura, de quibus
dicitur, non quatenus concepta ut plura, sed quatenus
concepta ut vnum.

428 Tertiò conceptui obiectui significato per no-
men *ens* in significacione prædicta vnicus dum-
taxat correspontet in mente nostrâ conceptus for-
malis, sive vna cognitio: ergo conceptus ipse
obiectuum vnum quid obiectuē est. Consequen-
tia est bona. Nam ut ex doctrinâ sancti Thomæ
ostendit. *Supra* disp. 2. q. 3. conf. 2. per vnicam co-
gnitionem non possunt à nobis pro hoc statu co-
gnosci plura ut plura, sed quidquid per vnicam
cognitionem à nobis concipiatur, nobis appareat
vnum necesse est. Antecedens autem imprimis
traditur, & latè probatur ab Auctoribus nostris
sententia, propt. apud Soar. & apud Petrum Hurtadum
videre est. Deinde breuiter probari potest
primo ab experientia. Non enim plures cognitio-
nes, sed vnam haud dubie experimur, cum audito
nō nomine *ens* eius significatum modo dicto concipi-
mus. Secundò, quia vni voci in singulari, qualis
est *ens*, vna cognitio responderet in mente nostrâ,
quando ea ad iuueni obiectum significandum in
actu secundo usurpatur, uti usurpatur nomen *ens*
in significacione prædicta. Obid enim quando vox
est æquioce, atque adeo plura diversa significans
veluti in actu primo, conceptum determinatum de
eius obiecto non formamus, quovsque scimus pro
quo in actu secundo significando eas usurpatur. Et
tandem si vni voci, propt. iam iam significanti in actu
secundo, plures conceptus tum formales, tum ob-
iectui in mente nostrâ responderent quid opus
est ut significandos plures pluralitate vocum,
quas ad id muneric adhibemus? Nec obstat sèp-
tem ex vna voce auditio ad plura cognoscenda per
plures cognitiones moueri. Inde enim id nasci-
tur, quod vnum vnicē per talēm vocēm signifi-
cavimus cetera ferit aliquo modo secum annexa.

Quintò, & potissimum probatur propositio 428
prior; quia ratio entis per nomen *ens* sumptum,
ut diximus, significata manifeste à nobis præscin-
ditur ab specialibus rationibus rerum, de quibus
ens dicitur; Si quidem passim concipiimus aliquid
sub ratione entis, in modo iudicamus, & scimus il-
lud *ens* esse, ignorantes penitus, an illud sit sub-
stantia, vel accidens, vel aliud quippiam specia-
lius. Inde huiusmodi præcisionem entis, scit &
alio

aliorum transcendentium, esse obiectuum multis monstratum est à nobis *supra disp. 13. quastio-*
ne 10. Ignotus nihil est, quod veget rationem entis concepi à nobis ut vnam, & communem multis. Pater consequentia: quia vbi non est, quod impedit præcisionem aliquius rationis ab aliis, quas habent insuper res inter se diversas, unde est familius: nihil consequentia est, quod impedit talen rationem ab omni diversitate exutam, adeo euadere similem, ut in vnicum conceptum obiectuum omnibus rebus communem coire queat, ut ex doctrina generali de fundamento adiutorio-
nis vniuersalium traditum *supra quast. 8.* liquidum est. Ob id enim animalis concepimus est vnu, & communis homini, & bruto; quia ratio anima-
lis per præcisionem à rationali in homine, & ab ir-
rationali in bruto exuta ab omni diversitate, quam homo, & brutum te ipsa habent, adeo in utroque euadit similis, ut in vnicum conceptum obiectuum coire possit de factoque connaturalissi-
mè coeat. Similiter ergo ratio entis hoc ipso, quod in substantia, & accidente, in aliisque omnibus rebus specialiteribus, quantumvis inter se diver-
sis, ab aliis earum rationibus præscindi potest, ab omni earum diversitate exuta ita potest in omnibus similis euadere, atque de facto euadit, ut in vnicum conceptum obiectuum possit coire, atque de facto connaturalissimè coeat.

430 Et confirmari potest primo. Quoniam vel nomen *ens* sumitur pro existente actualiter, vel sumitur pro potente existere? Si priori modo sumatur, concretum est ex actu existendi, & ex subiecto eius. Si posteriori, Concretum pariter ex subiecto & ex potentia existendi. Quis autem dubiter actum existendi tum in abstracto, tum in concreto concipi à nobis in omnibus existentibus similem, arque adeo etiam ut vnum quid omnibus iisdem commune? Quandoquidem de eo, ut de tali loquimur, quoties eius occurrit sermo vniuersitatis definitione definientes, in plura membra diuidentes tanquam de uno quadam conceperunt multis communis ratione invenientes, &c. si autem tum existentia, tum existens ut quid in omnibus existentibus simile, arque adeo etiam ut vnum eius omnibus commune concipitur, consequens est ut tum potentia existendi, tum potens existere pariter concipiatur. Si quidem potentia ad actus similes secunda à nobis dissimiles concipi possunt cum fundamento in rebus, sed semper concipiuntur similes, ut ex dictis à nobis supra disputatione 16. constat.

431 Confirmatur secundò. Ideo conceptus substantia est unus, & omnibus substantiis communis quantumvis inter se diuersis, quia in ratione essendi per se ut praecisa ab aliis omnes substantia similes, proindeque adunabilis sunt: sed omnia item in ratione essendi in rerum natura, sive existentia, & consequenter etiam in ratione potestis existere ut praecisa ab aliis similia sunt, atque subinde adunabili, ergo & conceptus entis unus est, omnibusque entibus communis, quantumvis inter se diuersis, sive nomen *ens* pro potente existere, sive pro existente surpetur. Quod enim ratio entis est transcendens & quæ ac ratio substantia & a ceteris rationibus sit praescindibilis, arque adeo de facto praescindatur, ut in unicum conceptum cuiuslibet communem possit colligere, plane probatum supponimus ex disputatione illa 13. questione 1. c. citata, nec minus plane constat insuper ex dictis quest. precedentibus de transcendentia entis

Verum contra propositionem nostram opponunt 432
Aduersarij primò sequi ex illà nomen *ens* provt
in propositione accipitur non analogum, sed vni-
uocum esse comparatione omnium realium. Res-
pondemus id non esse inconueniens, ut constabit
q. sequente.

Secundo opponunt. Ratio entis transcendentia per 433
inclusionem omnes omnium rerum formalitates
vñque ad vñltimas differentias: ergo non potest ab
illis abstracti, vt in vñcimum conceptum obiectiu-
num cunctis communem coire possit. Hoc potissi-
mum argumento coniunctus est Vazq. cum aliis ad
sequendam sententiam nostram propositioni oppo-
sitam. Et quidem semel supposita transcendentia
entis per metaphysicam inclusionem vñque ad vñltimas
differentias, qualem supponebant Vazq. &
alij, mihi efficax est; quia cum tali transcendentia
non stat abstractio, siue præcisio mutua entis a
differentiis, cum pars à toto mutuò non possit ab-
stracti, vt constat; neque non mutua; quia ea re-
pugnat, vt ostendi dicta disputatiorne 13. questione
10. ex dictisque etiam questione preced. propofit. 13.
liquet: Absque omni autem abstractione à differen-
tias nequit ratio entis exi à diuersitate, quam
habet in singulis rebus, prout est necessarium, vt
in vñcimum conceptum cunctis communem coire
possit; vt confit ex generali doctrinâ traditâ
suprà questione 8. Vnde apparet eos Autores nostræ
sententia, qui candem transcendentiam entis per
metaphysicam inclusionem supponunt, male ab
argumento hoc expediti. A quo tamen ego facil-
le me expedio, negata tali transcendentia: cen-
seco enim cas eis impossibilem, vñi q. preced. propof.
12. & 13. probauit.

Tertio opponunt aliqui Recentiores. Si daretur 434
ratio vna obiectiva entis ab omnibus entibus ab-
stracta , daretur in creaturā formalitas ; quæ sum-
pta præcisē non penderet à Deo , atque etiam in
Deo daretur formalitas , quæ sumpta præcisē non
efset à se ? talis enim effet ea ratio entis communis
Deo , & creaturæ præcisē sumpta : at ytrumque
est absurdum : ergo sententia , ex quā sequeitur ,
teneunda non est. Sed verò forma ista arguendi
pariter contra omnes venit probandum non dari
conceptum substantiæ communem spirituali , &
corporæ : quia daretur in Angelo aliqua forma-
litas , quæ sumpta præcisē non effet spiritualis , &
in lapide aliqua , quæ sumpta præcisē non effet
corpora , quod similem præ se ferri absurditatem.
Eodemque iure non dari genus relationis , neque
præsenzia , neque qualitatibus , &c. commune spi-
rituali , & corporæ. Similiter non dari conceptum
communem aut intellectus , aut voluntatis , aut
scientia , aut amoris , aut productionis , aut gene-
rationis , aut persona , aut bonitatis , aut veritatis ,
aut demum plurium prædicatorum , quæ vel
citra omne dubium , vel iuxta communiorum sen-
tentiam Deo , & creaturis communia sunt. Ex qui-
bus patet argumentum propositum cōtra propo-
sitionem nostram nullius roboris esse.

435
Refpondo igitur ad illud. Rationem entis consideratam in statu abstractionis, sive adumbrationis, in quo est indiferens ut contrahatur ad Deum, & ad creaturam formaliter, seu per rationem nostram, seu in mente nostra obiective neque habere praedicatum effendi a se, nec praedicatum effendi ab alio, quia ut sicut praecisa ab utroque, in quo nihil abaudi censetur, cum tota haec praeciso opus nostri intellectus sit; realiter enim illa ratio nihil est aliud, quam entitas Dei, & entitas creature, quare

Disp. XVII. De vnitate & plur. rer. Quæst. XXI. 95

quarum prima re ipsa à se, secunda verò ab alio est. Semel tamen contrafacta dicta ratio, seu formalitas entis ad creaturam per coniunctionem cum aliquâ alia formalitate creatâ, & ad Deum per coniunctionem cum aliquâ alia formalitate diuinâ, in Deo quidem acquirit sibi prædicatum essendi à se utpote transcendens omnem formalitatem diuinam: in creaturâ verò prædicatum essendi ab alio, utpote transcendens idem omnem formalitatem creatam, idque non per inclusionem, sed per adiunctionem metaphysicam, qualiter solum possunt huiusmodi prædicata, iuxta sententiam nostram transcendere. Partiterque philosophandum est de ceteris prædicatis, sive formalitatibus Deo, & creaturæ communibus, & proportione eadem de reliquis indicatis, & aliis similibus.

436 Quarto solent nobis opponi quadam Aristoteles loca, vbi docere videtur substantiam simpliciter & ab solute esse ens; accidens verò tantum cum addito diminuente, nimirum entis ens: quo indicatur substantiam, & accidens non in aliquo conceptu per nomen *ens* significato, sed solum in ipso nomine conuenire. Verum, quo sensu iis in locis loquatur Philosopbus vidimus propositione 2.

Propositio 2.

437 Nomen *ens* immediate sumptum pro essente quidpiam essentiale, ut ita loquar, & pro essente quidpiam accidentale, qualiter sæpe lumi solet, non significat unum conceptum utriusque communem. Nihil tamen vetat lumi illud pro essente quidpiam cum præcisione ab iis duobus, quo patet unicum conceptum utriusque communem significabile. Tantumdeinde quo venit dicendum de nomine *ens* sumpto pro potente esse quidpiam,

Prima pars propositionis inde probatur: quia actus essendi quidpiam essentiale, & actus essendi quidpiam accidentale, conceptus sunt inter se manifeste dissimiles sicutem ex parte termini, atque ita nullatenus adunabiles sub uno conceptu communi, iuxta generalem doctrinam super statutam q.8. Ergo concreta ex talibus actibus composita nequeat non esse etiam significans inter se dissimiles. Et consequenter nomen *ens* propter immediate significans talia concreta non potest non duos diuersos conceptus, non verò unicum eis communem significare, ut ex doctrinâ etiam ibidem traditâ satis supponere liquidum est.

438 Quod autem nomen *ens* sumi sèpè soleat in significacione prædictâ inde constat: quia Arist. libro 5. Metaph. capite 7, & libro 7. capite 1. dividens ens inens per se, & ens per accidens, ens per accidens appellat id, quod per actum essendi ibi identificat concretum aliquod accidentale, ut cum dicimus *homo est musicus*. Ens autem per se, quod rei quiditatem præ se fert, utpote identificans sibi per actum essendi suam essentiam, ut cum dicimus: *homo est animal rationale*, subditque ens per se primario & simpliciter dici ens: ens vero per accidens secundario tantum, & cum addito, ut ens quantum, ens quale, &c. Quo satis indicat has duas differentias entis immediate circa unum conceptum communem per nomen *ens* significari. Quo etiam sensu loquitur ibi S. Th. & sèpè alibi; alioque multi cum Arist. eodem sensu nomen *ens* vñcupare videntur.

439 Sed dices. Actus essendi, qui est identitas, non minus apparet nobis similis, quam actus

essendi, qui est existentia: igitur non minus ille, quam hic, tum in abstracto, tum in concreto à nobis erit semper sub uno conceptu adunabilis, quo doctrina tradita ruit. Distinguo antecedens: actus essendi, qui est identitas non minus apparet nobis semper similis, quam actus essendi, qui est existentia, quod intrinsecum suum conceptum concedo; quod terminum extrinsecum nego, & nego consequentiam. Sac enim est, ut actus intrinseci similes non sint adunabiles, quod termini eorum sunt dissimiles, ut q. illa 8. citata probatum est. Et actus quidem essendi, qui est identitas, dissimiles terminos haber, quando identificat subiecto essentiam, & quando identificat eadem concrevum quodvis accidentale, ut satis ex se est notum, cum tamen actus essendi, qui est existentia semper concipiatur respectu ad eundem terminum, nempe ad naturam retum, in qua vnumquodque existere dicitur, ad tempus, vel aliud quidpiam, in quo concipiuntur existere quecumque existant.

Hinc facile se dat probatio secunda pars positionis: nam nihil est, quod vetet terminos actuum essendi, qui sunt identitatis, sub aliquo conceptu 440 ipsius communi concipi à nobis exacte similares; atque adeo adunabiles, quo casu etiam illi actus adunabiles erunt sub uno conceptu communis per nomen *ens* significabili, ut ex dictis etiam in eis, praesertim cons. 3. liquidum est.

Vnde etiam patet tertia propositionis pars. De potentia enim ad actus essendi predictos eodem modo venit dicendum sub uno conceptu esse adunabiles, sicutque ut unum quid per nomen *ens* significabiles, quando actus, qui eorum sunt termini, adunabiles fuerint, ex parte namque conceptum intrinsecorum eorum nihil est dissimilitudinis tali adiunctioni repugnans, ut constat ex iis, quæ dicebamus mm. 430 sub finem. Quando autem actus dictarum potentiarum ob terminorum suorum dissimilitudinem sub unum conceptum vniuersalem non possunt cadere, ut euent in casu prime pars propositionis, neque ipsæ potentiae sub unum conceptum vniuersalem per nomen *ens* significabilem cadere poterunt: quia ut actus seu primi, seu secundi sub unum conceptum vniuersalem cadant, & eorum termini, quales respectu potentiarum sunt actus secundi, sub unum conceptum vniuersalem cadere debent, ut ex generali doctrinâ tradita loco citato iam dictum est:

Propositio 3.

Nomen *ens* immediate sumptum pro essentibus 441 specialies essentia, ut sic loquar, aut pro essentibus specialia concreta accidentalia, qualia sunt ens homo, ens Angelus, ens Deus, ens quantum, ens quale, ens album, &c. iis omnibus conceptum unum entis communem significare nequit.

Constat ex dictis: quia licet actus essendi substantius, nimirum identitas, quæ eiusmodi concretorum entis est forma, exacte similis in omnibus concipiatur, terminus tamen eius, qui est essentia, vel concretum accidentale, quæ subiecto identificat in singulis sicut dissimilia. Quod satis iuxta dicta est, ut ea omnia sub unum conceptum entis communem cadere nequeant.

Vnde colliges primo. *Ens* sumptum immediate 442 pro essente quid in creatum, & pro essente quid creatum conceptum unum, & communem utriusque significare non posse: quia ens in creatum, & ens creatum

ex

ex parte termini actus essendi substantiui valde sunt dissimilia. Quo sensu censendi sunt accipere ens quotquot docent Deo, & creaturis rationem entis communem dati non posse.

443 Secundò colliges. *Ens* sumprum immediatè pro essente quidpiam essentiale partialē, & pro essente quidpiam essentiale totale vnum conceptum vniue communem significare non posse: quia essentia partialis, & essentia totalis, quæ termini sunt actus essendi, dissimiles sunt inter se. Idemque euenerit, si sumatur *ens* immediatè pro singulis essentia partialibus, sive partibus essentia in speciali, quarum vna est genus, alia differentia, alia prædicabile mixtum, alia anonymum, iuxta dicta q. 7. Similiterque de similibus casibus ratiocinandum est.

Propositio 4.

444 Quodlibet aliorum prædicatorum transcendentium, quæ recensuimus q. 20. conceptus quidam est obiectiuū vnum, atque communis omnibus rebus, earumque partibus seu physicis, seu metaphysicis, quas transcedere dicitur.

Quoniam ibi non de transcendentia nominum, sed de transcendentia prædicabilium obiectuum significatorum per nomina egimus. Impossibile autem est ut aliquod prædicabile obiectuum transcedens sit aliquo ex modis recensitis in ea quæstione, nisi sit vnum, & commune iis omnibus, quæ transcedere dicitur, siquidem aliquod prædicatum transcedere plura subiecta aliud non est, quā idem reperi in singulis, sive singulis conuenire cā ratione, quā vnum, & idem conceperis vniuersalis, sive communis iis omnibus, quibus est communis, conuenire, sive in eis reperi dicitur, iuxta doctrinam supra statutam q. 6. Et quidem sicut ad transcendentiam nominis vniuersitatis nominis requiritur, ut est notissimum, ita ad transcendentiam prædicati obiectui significati per nomen, vniuersitas ipsius prædicati requiritur necesse est. Quoties igitur aliquod prædicatum obiectuum aliquo genere transcendentia transcedens adstruitur, non potest non illud pariter vnum & commune pluribus adstrui. Quodlibet ergo prædicatum obiectuum transcedens ex recensitis dicta q. 20. hoc ipso, quod aliquomodo transcedens sit, iuxta ibi dicta, non potest non esse obiectiuū vnum, atque commune omnibus rebus, & earum partibus, quas transcedere dicitur, ut propositio nostra fert.

445 Restabat modo quādam conjectaria ex dictis in hac quæstione colligere, ea tamen magis commodè colligentur post resolutionem sequentis.

Q V A E S T I O X X I I .

Vnum ens, & alia transcendentia vniuoca sunt, aut analogia comparatione eorum, quæ dicuntur transcedere?

446 **E**sse analogia, & non vniuoca censent, quod est illis negant conceptum obiectuum communem, quos q. 20. precedit. Ex aliis verò, qui talem conceptum concedunt, pariter censent esse analogia, & non vniuoca. *Scot. disp. 28. Metaphysica, sect. 3.* loquens de ente prout com-

muni Deo, & creaturis, & disp. 32. sect. 2. loquens de ente prout communi substantiæ, & accidenti. Et que sententia communis inter Thomistas, quam erant tenent Petrus Hurradus *disp. 9. Logica, sect. 3.* & alij. Ceterum ens, & cetera huiusmodi prædicta vniuoca esse comparatione eorum omnium, quibus conueniunt, sententia est etiam satis communis inter Nominales, & Scotistas. Eam tenent Ocham in 1. *disp. 2. q. 4.* Gabriel. *ibidem. Gregor. q. 8. Scotus in 1. disp. 3. q. 1. & 3. & in 3. disp. 8. q. 2. Licher. & Tartareus *ibidem. Anton. Andræ. 4. Metaphysica, q. 1. Trombet. q. 2. Rada controv. 21. Phil. Faber Theorem. q. 5. Merine. in Logica, cap. 1. categ. disput. 2. quæst. 3. & alij tum Nominales, tum Scotistiæ. Quibus accedunt Arriag. *disp. 11. Logica, sect. 2. & sequentibus.* Quidam. *contr. 1. Metaphysica, punct. 8.* & alij multi Recentiores. Agunt autem omnes isti Autores de ente prout communis omnibus entibus realibus. Tantumdemque prout inde censendi sunt velle de ceteris huiuscmodi prædicatis.**

Pro resolutione huius quæstionis duas 447 necesse est præmittere hypotheses ad explicandum quænam æquiuoca, quænam vniuoca, & quænam analoga dicantur.

Hypothesis 1.

Æquiuoca dicuntur ea quorum nomen solum commune est; ratio vero substantia nomini accommodata diversa. Vniuoca ea dicuntur, quorum & nomen commune est, & ratio substantia nomini accommodata eadem est. Denominativa ea dicuntur, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo difference casu.

Verba sunt Aristoteli in lib. *Prædicam. 1. part.* quam de Anteprædicamentis vocant *cap. 1.* Circa quæ notandum est primò ex Ammonio, Simplicio, Boetio, & aliis, quadrifariam posse se habere aliquæ duæ penes nomen, & rationem obiectuum per nomen significatam: aut enim ea conueniunt nomine, & ratione, & dicuntur synonyma, seu vniuocata utroque dissident, & dicuntur etonyma, seu diversiuoca; aut nomine conueniunt, & ratione discepant, & appellantur homonyma, seu æquiuoca; aut denique ratio vniuersaliter est eadem, nomina autem plura, vocanturque Polyonyma, seu multiuoca, quamvis hæc (ut notat Simplicius, & vñus communis ostendit) synonyma appellari soleant. Ex quibus primum tantum, & tertium genus definit Arist. *hoc loco.*

Secundò notandum est æquiuoca, vniuoca, & denominativa tam dici de nominibus significantibus, quænam de rebus, sive obiectis significatis, distinctionis tamen gratiæ, nomina dici solent æquiuoca & æquiuocantia, vniuoca vniuocantia, & denominativa denominantia. Res verò, sive obiecta per talia nomina significata, æquiuoca æquiuocata, vniuoca vniuocata, & denominativa denominata. Pariterque loquendum venit de analogis; quæ pariter etiam dicuntur tum de nominibus, tum de rebus per nominis significatis. Autorebus autem in praesenti æquiuoca æquiuocata, & vniuoca vniuocata definit, ut ex ipsis verbis patet; denominativaque itidem denominata definiri censendus est, quidquid nonnulli contradicunt tum quia alii sive consequenter procederet. Tum quia obiecta denominata sunt haud dubiè, de quibus dicit sumere appellationem nominis ab aliquo, à quo, quod ad nomen ipsum attinet, solo casu differunt.

Tertio

450 Tertiù notandum est non solum nomen strictè sumpnum, sed verbum item, & participium, & alia vocabula posse esse æquuoca, aut vniuoca, aut etiam analogia. Quocirca in definitionibus datis nomen latè fumatur pro vocabulo. Tamen si denominatio solum possit esse nomina, aut participia: quia corum obiectum est concretum ex subiecto, & formâ, à quâ sumit denominationem, quod per solum nomen aut participium significabile est.

Quarò notandum est vocabula significare res non prout in se sunt, sed prout à nobis concipiuntur, sive prout sunt in mente nostrâ obiectuè: assumimus enim illa ad notificandum aliis, quod à nobis conceptum est. Vnde sit tot nos vocabulis vni soleat ad eandem rem significandam, quod de ea formamus conceptus obiectuè diuersos; & vice versa, plures res per vnum vocabulum soleat à nobis significari, quando illæ omnes in mente nostrâ sub vnum cadunt conceptum obiectuum. Tamen si etiam soleat contingere, ut & plures conceptus obiectuè diuersi, sive eisdem rei sive plurim per vnum à nobis vocabulum soleant significari, & per vocabula etiam plura vnu, & idem obiectuum conceptus. Qui idem quatuor casus sunt, quos ex Ammonio, Boetio, & aliis notat, reculimus.

451 Igitur æquuoca dicuntur ea iuxta Arist. quæ cum in mente nostrâ obiectuè diuersa sint, sive dissimilia, per vnum nihilominus vocabulum significanda veniunt quod ipsos conceptus obiectuos dissimiles, quos in mente nostrâ fortuntur. Id enim ipsum est eorum solum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantię nominis accommodatam, id est, rationem obiectuæ essentiaz, sive essentiam obiectuam, ad quam significandam nomen assumitur, esse diuersam. Vniuoca autem dicuntur iuxta eundem Philosophum, quæ & adunantur in mente nostrâ sub uno conceptru communi, & per vnum vocabulum quod tamē conceptum significanda veniunt. Hoc enim est eorum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantię nemini accommodatam, id est, essentiam obiectuam significatam per tale nomen esse eandem.

452 Ex quo patet primum vocabulum æquuocum respondens obiectuæ æquuocis definitus ab Arist. aliud esse, quod ita plures diuersos conceptus obiectuos significat quasi in actu primo, ut modò pro uno, modò pro alio significando in actu secundo usurparur; quale est nomen *Gallus*, quod modò ad eum significandam, modò ad significandum hominem natione Francum usurparur, & alia huiusmodi. Ad æquuocationem enim vocabuli non satis est significare plura quâtuoris diuersa, si ita in actu primo omnia illa significet, ut & in actu secundo pro omnibus illis significandi simul fumatur. Vt sic enim significat illa per modum vniuers. atque adeo vniuocè, cuiusmodi sunt nomina ista *binarium, quaternarium, multitudo, numerus*, & similia.

453 Secundò patet vocabulum vniuocum respondens obiectuæ vniuocis ab Arist. definitis illud esse, quod ita significat vnuum conceptum obiectuum multis communem, ut ad ipsum significandum fumatur, semper, sive ille consideretur in statu abstractionis adunatus, quo partem multis communis est, sive in statu contradictionis distributus iam, & contractus ad ipsa multa, semper tamen in illis, aut idem logice, aut purè, & exactè similiis iuxta doctrinâ de conceptu vniuersali traditâ *supr. q. 4 & 6*. Tale est nomen *animal*, quod & de animali in communi, & de anima-

li reperio in homine, & de animali reperio in leone, de ceterisque animalibus, quâ talibus vniuocè dicitur. Cæterum præter vocabula vniuoca multis communia, quæcumque vocabula significant vnuum conceptum obiectuum quantumvis singulis rem, & non communem pluribus, vniuoca dicenda sunt, hoc ipso, quod vnuum conceptum obiectuum significant, & non plures diuersos, quod enim talis conceptus in vniâ re dumtaxat reperiatur, aut pluribus communis sit, ad rationem vocabuli vniuocâ nihil interesse videatur.

454 Iam vero denominativa dicuntur ab Arist. concreta adiectiua, quorum nomina suam originem, sive ethymologiam trahunt à nominibus formarum eorumdem concretorum ab illisque solo cali, sive cadentiâ, hoc est, quoad ultimas syllabas differunt, quæ formæ propriæ formæ denominantes vocari soleant. Sic concretum, atque etiam nomen adiectuum *Grammaticâ*, album ab albedine pariterque similia. Hinc tamen iam vniuersaliter vnu introductum est, ut subiectum cuiusvis omnino concreti adiectiui à formâ ipsius concreti denominari dicatur, atque adeo etiam à fundamento, quæcumque illa sint, unde nostro modo concipiendi desumitur, sive concipitur talis forma, sive per modum eius significabilis per verbum, sive alter concipiatur, ipsaque seu forma, seu fundamenta formæ denominare dicuntur ipsum subiectum; quin imò omne prædicatum accidentale adiectiui aliquid subiecto iuxta diuisionem factam prædicatorum accidentalium, & essentialium *supr. q. 7* denominatio dicitur conueniens, aut attributa subiecto, sive illud per modum concreti adiectiui verbo substantiuo esse interposito de tali subiecto prædicetur, sive per modum actus significati per quodvis aliud verbum. Et hec quidè, quantumvis sint inter se diuersa nomina obiecti prout denominati, ipsiusve denominationis, & formæ, aut fundamentorum denominantium. Vnde rursus efficitur ut denominatio easdem subeat diuisiones, quas prædicatorum accidentale subit, iuxta dicta loco citato. Quocirca alia dicitur denominatio extrinseca, alia semextrinseca, alia intrinseca, alia physica, alia metaphysica, &c. Sic à contratu matrimonij præterito dicitur denominari vir maritus, & femina exor, ipsique conceptus mariti, & uxoris dicuntur denominations conuenientes prima vito, secunda feminæ. Sic ab actu odij Dei concepto ab homine cum libertate dicitur denominari homo ipse peccator, sive peccans, sive peccare, aut peccanisse: ipsique conceptus, seu prædicta significata per hæc nomina peccator, peccans, peccat, aut peccavit, dicuntur denominations tali homini conuenientes; & in ceteris pariter.

455 Disputant autem hic non pauci, vtrum denominativa, quæ Arist. definita, æquuoca sint, aut vniuoca, aut medium quid inter illa extrema: & nonnulli quidem esse vniuocas fuerunt. Plerique vero, è quibus sunt Tolet, Conimb. & Rub. cum aliis ad *capitulum Arist. c. 6* sententia, neque esse vniuoca, neque æquuoca, sed quasi medium inter illa: quia alioquin, inquit, non adiunxit ea Arist. vniuocis, & æquuocis in eodem capite ut membrum diuersum ab illis. Ego cælo denominatorum alia quidem vniuoca, & alia æquuoca dari posse, atque de facto etiam dari. Quo iure Arist. ea vniuocis, & æquuocis iuxit. Quæ enim pertinent ad classem prædicabilium accidentalium, cum iure inter vniuersalia recensentur tanquam propriæ species vniuersalis in communi, abs iure à classe

vniuocorum remouentur, cum omne vniuersale eo ipso secundum omnes sit vniuocum. Præterquam quod aptissimè conuenit illis definitio vniuocorum tradita ab Arist. *Æquiuoca* autem ea omnia denominativa erunt, quæ nominis sui appellationem habuerint ab aliquo vocabulo *æquiuoco*: qualia sunt *injustus à iustitia*, *injustus ab iniquitate*, & similia. *Iustitia* enim *æquiuoco* sumit modò præviture speciali *iustitia*, modò pro sanctitate; patiterque *injustitia* modò pro peccato speciali, modò pro quois generatim. Atque adeo etiam sub denominatiuum *injustus æquiuoco* veniunt modò *sancetus*, modò *seruans vnicuique ius suum*; patiter sub *injustus* modò *lædens ius alienum*, modò *peccator*.

Hypothesis 2.

457 Analogia, quæ medium locum inter *æquiuoca*, & *vniuoca* communiter habete dicuntur, solum nomen commune habent, conceptum vero obiectuum per nomen significatum non item.

Pro intelligentiâ huius hypothesis notandum est primum analogiam propriè sumptam similitudinem habitudinum binorum extremitum inter se dissimilium esse; ita quidem ut quando vnum se habet ad vnum, sicut aliud ad aliud, tunc inter illa bina extrema analogia reperiendi dicatur, quantumvis ea inter se dissimilia sint. Quocirca Mathematicorum proportionalitas, quæ similitudo est proportionum binarum quantitatum plerumque inter se dissimilium, analogia græcè dicitur. Talis est quæ repetitur inter proportiones horum binorum numerorum 8. 4. & 6. 3. Nam sicut se haber 8 ad 4, ita se haber 6 ad 3, nempe 8 duplex proportionem habet cum 4. similiisque 6 cum 3. tametsi numeri ipsi omnes inter se sint dissimiles; de quo plura videri possunt à nebris suo loco dicenda; vbi de quantitate. Hinc fit similitudinem habitudinum binorum extremitum inter se dissimilium, in quâ consistit analogia, non exactam, & puram (qualis requiriatur ad adiuncta per rationem sub uno conceptu vniuersali extrema similia, iuxta doctrinam suprà statutam *quæfitione octaua*,) sed temperatam, mixtamque cum aliquâ dissimilitudine esse, iuxta dicta ibidem. Quippe habitudines extremitum inter se dissimilium, quæ ab ipsis extremitis, aut ab aliquibus eorum realiter distinctorum non sunt, eo ipso non possunt realiter exacte, & purè similes esse. Tametsi per rationem nostram interdum mediâ abstractione seu præcisione ab omni dissimilitudine exuta exacte, & purè similes in mente nostrâ obiectuâ soleant euadere, vt in proportionalitatibus mathematicis euentur. Eo tamen casu non tam analogiam, quam vniuocitatem specificam dicuntur habete inter se. Analogia enim non in quâvis similitudine habitudinum binorum extremitum consistit, sed solum in temperatâ, mixtaque cum aliquâ dissimilitudine. Vnde rursus effectum est, ut nomen *analogia* non tantum pro similitudine habitudinum binorum extremitum, sed etiam pro similitudine quorumvis extremitum simplicium accipi soleat, dummodo talis similitudo non pura, & exacta, sed temperata, & mixta cum aliquâ dissimilitudine sit.

458 Secundum notandum est. Ab interpretibus Aristotelis, ab aliisque Logicis communiter multiformam diuidi *æquiuoca*. Primum in *æquiuoca à casu*, sive à fortunâ, & in *æquiuoca à consilio*. *Æquiuoca à casu* dicuntur, quibus vocabulum *æquiuocum casu*, & fortunâ impositum est, nulla co-

rum consideratione habita; nullaque eorum habitudine præbente fundamentum, aut ansam. Hoc paetum sunt *æquiuoca homo Francus*, & *avis propt significata nomine Gallus*. *Æquiuoca* vero à consilio appellantur, quibus ex industria ob motuum aliquod se habens ex parte rerum vocabulum *æquiuocum* est impositum. Hac ab aliquibus vniuersaliter appellantur analogia. Ab aliis tamen iterum diuiduntur in purè *æquiuoca*, & analogia. Appellantur purè *æquiuoca*, quando motuum imponendis eis idem vocabulum aliunde quam ab ipsis defumitur, analogia vero quando ab ipsis. Si quis enim, vel in memoriam sui patris, qui vocabulatum Carolus, vel sub spe patrocinij S. Caroli, Carolum iubet filium vocari, tale nomen, inquit, purè est *æquiuocum*, purèque subinde *æquiuoca* sunt significata eius vel à memorâ, vel ab spe. Quando vero idem vocabulum pluribus citra vniuocationem imponitur propter aliquam habitudinem inter ipsa reperta, quæcumque ea sit, analogia, inquit, ea sunt, mediumque quoddam inter pure *æquiuoca*, & *vniuoca* tenent. Quocirca Rub. in *log. tract. de analog.* & cum eo alijs analogi in communis definiunt. *Quorum nomen est commune, ratio vero substantia nominis accommodata neque omnino diversa, neque omnino eadem.*

Porto analogia sic latè sumpta plerique in tria dividunt membra: nempe in *analogia* secundum inæqualitatem, secundum attributionem, & secundum proportionem. Sive in *analogia* inæqualitatis, attributionis, & proportionalitatis; patiterque consequenter diuidunt analogiam. Analogiam inæqualitatis dicuntur habere omnia genera, quatenus inæqualiter perficiuntur per differentias. Hac tamen, inquit statim ferè omnes, non est propria analogia: quia non excludit vniuocationem, quam genera habent. Analogiam autem attributionis dicuntur habere illa multa, ad quorum vnum certa aliquam habitudinem habent, eoque titulo vocabulum eius participant. Sic homo, pulsus, alimentum, pharmacum, & diæta sana dicuntur. Primariò quidem homo, quod in se sanitatem habet, secundariò vero pulsus, quod illam indicat; alimentum, quod illam cauſat; pharmaca, quod illam restituit; diæta, quod illam conseruat. Quoniam autem habitudines plurim ad vnum, à quo vocabulū participant, semper sunt aut effectus ad cauſam, aut cauſa ad effectum in aliquo genere cauſa. Idcirco non pauci hanc analogiam attributionis analogiam à causâ vocant, eamque per quatuor genera cauſarum subdiuidunt; nempe à causâ efficiente, à causâ finali, à materiali, & formali. Analogiam denique proportionalitatis eam dicunt, quam in notacione precedente nos explicavimus. Qui vero nomine *analogia* similitudinem temperatam, seu mixtam similitudinem extremitum, qualem habent homo viuus, & pietus, aliquæ huiusmodi non comprehendunt, aliud membrum addunt analogia, quam vocant à similitudine, sive similitudinis. Sunt & alijs, qui aliud præterea analogia membrum adiungunt ex mixtione analogia attributionis, & proportionalitatis confurgens.

Tertiò notandum est Aristotelem analogiam⁴⁶⁰ proportionalitatis dumtaxat, quæ sola propriè loquendo, analogia est, agnouisse; atque adeo ea solum extrema vocatae analogia, quæ propriè illam eodem nomine nuncupantur. Ee vero, quæ modo analogia attributionis appellant, ipsum dicta ad vnum, vel ab uno appellare, vt videtur est lib. 4. *Metaph. text. 2. & lib. 5. text. 12. & lib. 7. text. 14. & 15. & 1. 12. text. 19. 12. & 23. & 1. 2. Post. text. 23.*

¶ lib. 1. Ethic. cap. 6. Vbi ea, quæ dicuntur ad vnum, ab iis, quæ dicuntur secundum analogiam, discriminat, videturque indicare vtraque æquiuoca quædam esse, non tamen à casu. Id, quod supponere videret. lib. 7. Physic. cap. 4. text. 3. dum ait. Equiuocationum autem alia nimum distant, alia similitudinem quædam habent, alia sunt propinquæ, aut generæ, aut similitudine rationis. Et clarius in lib. Predicam. cap. 1. Vbi definiens vniuoca, & æquiuoca nullæ speciali mentione, vel distinctione facta eorum, quæ circa rationem communem eamdem nomenclaturam habent, cuncta haec sub æquiuocis comprehendisse videret. Quocirca non abs mente Arist. æquiuoca sumpta vniuersè diuiseris primò in à casu, & à consilio. Secundo, quæ à consilio, in æquiuoca secundum habitudinem ad vnum, & æquiuoca secundum analogiam. Tertiò, quæ secundum habitudinem ad vnum, in secundum habitudinem intrinsecam, & extrinsecam. Hęc namque membra complectuntur homonyma omnia commemorata, & explicata. Si tamen magis tibi arideret consentaneè ad diuisiones Modernorum exposita loqui, loquere iuxta beneplacitum, quia ad rem parum intereat. Ego in hypothesi præsentí statuere intendo præter illa, quæ iuxta sententiam omnium vniuoca sunt, cetera quæ eodem vocabulo nuncupantur, sive ea æquiuoca, vniuersè, sive eorum quædam æquiuoca, & cetera analogæ appellentur, solum vocabulum, non item ratione, sive conceptum obiectuum significatum per illud habere communem.

Quod imprimis exp̄sè docet Arist. de iis, quæ dicuntur ad vnum, analogique attributionis à Modernis appellantur lib. 7. Met. text. 14. & 15. ¶ lib. 1. Ethic. cap. 6. & fere vbi cum quædeceis agit, idemque exprimit de analogiæ propriæ dictis, quæ analogia proportionalitatis dicuntur in dicto cap. 6. lib. 1. Ethic. & supponit lib. 5. Metaph. text. 12. & tenet Cœ. Ferrar. Deza, Perei. Fons. Vaz, Rub. & alij relati suprà q. 21. pro sententiæ negante conceptum communem entis, & aliorum transcendentium, quæ analogæ esse supponunt.

Deinde probatur ratione: quia conceptus obiectius significatus per vocabulum sive æquiuocum, sive analogum non est purè, & exactè similis in singulis analogiis. Igitur neque est adunabilis sub uno conceptu communi. Consequentia constat ex dictis q. 8. vbi ostendimus ea dum taxat sub vnum conceptum communem caderet posse, quæ exactè, & purè similia sunt inter se. Antecedens autem aperit imprimis ex terminis ipsis innotescet per singula quæque analogata diffarenti. Quis enim plane non videret, similitudinem repertam inter risum hominis & risum prati, inter acumen pipetis, & acumen gladij, inter pedem animalis, & pedem montis, inter caput hominis, & caput libri, inter aliaque huiusmodi analogata, esse temperatam, mixtamque cum dissimilitudine, non verò puram, & exactam, qualis inter duos calores, duas albedines, duos homines, aliaque eismodi extrema vniuoca repetiuntur? Deinde constat: quia auditu nomine, quousque ex modis supradictis æquiuoco, aut analogo, vt sunt *sanus*, *militaris*, *acutus*, *sauvus*, & similia non statim formamus conceptum rei significatæ, donec scimus, quo sensu à proferente accipimus. *Sanus* quippe dici potest de homine, de pulsu, de cibo, de aere, &c. *militaris* de homine, de equo, de ueste, de gladio, &c. *acutus* de homine, de gladio, de allio, de acercentu, &c. *sauvus* de cibo, de potu, de musicali, de vento, &c. Arque ita quousque scimus pro quo ex

Pharus Scientiarum, Tom. II.

hisce significatis, quodvis horum nominum sumetur, nominis solum, non item obiecti significati conceptum formamus, vt experientia constat. Formamus autem, si huiusmodi nomina conceptum vnum suis analogatis communem significant, vt formamus, quando audimus nomina vniuoca. Haec satis pro hypothesi data. Alia autem, quæ de speciebus analogiæ explicatis ab Auctoriis disputantur, ut patim vtilia prætemisito; apud illos videri possunt.

Hisque ita suppositis, pergo ad resolutionem quæstionis.

Propositio 1.

Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quam pro 463 potente existere vniuocum est comparatione tum substantiarum, & accidentium, tum Dei & creaturarum, quatenus entia nuncupantur in ista entis acceptione.

Probatur primò: quia nomen *ens* ita usurpatum obiectuum vnum, communemq; omnibus entibus significat, vt ex dictis q. 21 prop. 1. constat, sed nomen vnum conceptum obiectuum pluribus communem significans eo ipso est vniuocum, si Aristotelicæ vniuocorū definitioni, receptæ ab omnibus standum sit, iuxta dicta hypoth. 1. Ergo nomen *ens* ita usurpatum comparatione omniū entiū vniuocū est.

Secundo probatur: quia supposito, quod nomen 464 *ens* sumptu in acceptione dicta significat vnum conceptum obiectuum omnibus entibus communem, nō potest esse respectu corū aut æquiuocū, aut analogū siquidem neque æquiuoca nomina, neque analogia significant vnum conceptum obiectuum suis equiuocatis, analogatisque communem, vt hypoth. 2. statutum est. Relinquit ergo vt sit vniuocum, quia nullum restat aliud nominum genus, vt est notum.

Opponi tamen potest contraria propositionem pri- 465 mò Aristoteles, qui lib. 4. Metaph. text. 2. & lib. 7. text. 14. & 15. s. p. q. alibi nomen *ens* à classe vniuocorū excludit. Censet enim se habere nomen *ens* ad ens substantiale, & accidentale, sicut se habet nomen *sanum* ad animal *sanum*, & ad medicinam, vri- fiam, & cetera, quæ dicuntur *sana*, respectu quorum certum est nomen *sanum* non esse vniuocū, sed analogum analogiæ attributionis, iuxta dicta hypoth. 2. Quocirca tale etiam nomen *ens* ellè S. Th. & ceteri interpres Aristotelis vnam inter censuerunt. Respondeo Aristotelem locis citatis aperiissimelol- qui de ente sumptu non pro existente, aut potente existere, vt nos illud suminius modò, sed pro essente quidpiam (vt sic loquar) de quo nos prop. 2. & 3. & de quo proinde S. Th. ceteriq; Peripatetici séper loqui celsendi sunt. Quare nec Arist. nec S. Th. nec ceteri verè Peripatetici aduersantur propositioni nostra.

Secundò opponunt aliqui Ratio entis abstracta à 466 Deo, & creaturis, & à substantiæ, & accidentibus prius est participatio à Deo, quam à creaturis, & prius à substantiæ, quam ab accidentibus; quia Deus prius habet esse, quam creatura, vt pote earum causa; & substantia prius habet esse, quam accidentia, vt pote etiam causa eorum. Creaturaq; subinde à Deo, & accidentia à substantiæ in suo esse dependent: ergo ens prout rationem significans de Deo, & creaturis, de substantiæ, & accidentibus non vniuocè, sed analogiæ dicitur. Respondeo primò, hoc argumentum, si quid probat, probare vtrig; nullū fere nomen esse vniuocum corū, quæ circa omnē controverteri vniuoca sunt. Cū enim inter se substantias, inter corpora, inter viuentia, inter animalia, & inter homines alia sint causa aliorum, & omnis causa prior naturā sit, quam effectus, ratio communis substantiæ, corporis, viuentis, animalis, & hominis

I 2 prius

prius à causis, quām ab effectibus participabilis erit; subindeque nomina hæc tales rationes significantia *substantia, corpus, vivens, animal, homo, respectu eorum*, de quibus dicuntur, non vniuocata, sed analogia erunt. Tantumdemque de similibus circa omne dubium vniuocis erit dicendum; quod est absurdum. Ex quo patet argumentum oppositum nihil probare. Respondeo ergo ad illud, secundum. Rationem entis abstractam à Deo, & creaturis, & à substantiæ, & accidentibus physicè quidē prius in Deo, quām in creaturis, & in substantiæ, quām in accidentibus reperi, quā prioritate Deus, quām creaturæ, & substantia, quām accidentia prior physicè est: quia talis ratio physicè aliud non est à Deo, & creaturis, & à substantiæ, & accidentibus. Logicè tamen, & metaphysicè consideratam in statu abstractionis, non prius à Deo, quām à creaturis, nec prius à substantiæ, quām ab accidentibus ex suo intrinseco conceptu participabilem esse: quia in eo statu quæ est indifferens ad cuncta, quibus communis est, vtpotè præcisa in eo statu ab omni eo, quo diversificatur in singulis; atque adeo à rationibus causæ, & effectus, dependentiæ, & independentiæ &c. Ex quo patet nihil desiderari, quomodo ens propter talen rationem significans vniuocum sit. Adde. Si cū vnitate obiectu rationis entis stare posset, ut ea prius à Deo, quām à creaturis, & à substantiæ, quām ab accidentibus ex suo intrinseco conceptu participabilis esset; adhuc *ens* respectu eorum vniuocum fore: quia adhuc conuenire illi vniuocorum definitio, sed certè nequitiam potest statu. Ficeret enim inde, ut ratio entis in Deo, & creaturis, in substantiæ, & accidentibus non conciperetur nobis purè, & exactè simili, propter ad eius ad unationem requiritur iuxta doctrinam super statutam *q. 7. 8.*

467 Eiusdem farine est argumentum aliud, quod aliqui faciunt prætendentes rationem entis communem Deo, & creaturis, substantiæ, & accidentibus inæ qualiter ab illis participabilem esse, indéque inferentes nomen *ens* illam significans esse analogum. Ex dictis tamen circa præcedens facile hoc itidem ab unoquoque & retoretur in arguentes, & dilueretur: quare in his præstandis non immoratur.

468 Quartò obiectum alij. Ratio entis transcendit per inclusionem metaphysicam usque ad ultimas differentias Dei, & creaturarum, substantiarumque, & accidentium: ergo non potest esse simpliciter eadem in istis omnibus, adhuc logicè, vtpotè quorum differentiæ ultimæ diuersissimæ sunt, sed necessariò debet esse partim eadem, partim diuersa: ergo nomen *ens* propter rationem significans non potest esse vniuocum, sed analogum necessariò esse debet. Respondeo primum hoc argumentum, & quæ probari nomen *ens* non posse esse vniuocum respectu substantiarum seorsim, nec respectu viventium, nec respectu animalium, nec respectu inferiorum cuiusvis cæterorum generum seorsim, vtpote quorum differentiæ ultimæ, quas transcendit ratio entis, diuersissimæ sunt, quod tamen à communi Philosophorum consensu videtur alienum. Respondeo secundò negando rationem entis transcendere per inclusionem metaphysicam usque ad ultimas differentias eorum, quibus communis est; id enim est falsum, ut constat ex dictis *q. 20. proposit. 1. 2. & 3.* quo penitus argumentum ruit. Respondeo tertio. Supposito, quod ratio entis sub uno conceptu obiectu omnibus entibus communi sit adunabilis, ut in arguento supponitur, non posse non illam præcise sumptam in singulis suis inferioribus ex-

æ, & purè similem, atque adeo vniuocam esse, iuxta doctrinam statutam *d. 3. q. 8.* Quod si supposita transcendentia eius per inclusionem apud me impossibili, in singulis suis inferioribus purè, & exactè simili nequea euadere, de quo non curo, neutram erit sub uno conceptu adunabilis. Cūtamen adunabilem esse, & Aduersarij fateantur, & suprà à me *q. 21. proposit. 1.* absoluè probatum sit. Ex quibus patet argumentum ab iphis factum nihil præstat contra me.

Quinto obiectu Accidētia ex eo præcise dicuntur entia, quia sunt aliquid substantiæ, quæ per se simpliciter, & propriè est ens, tanundemque evenit creaturis comparatis cum Deo: ergo ens non vniuocè, sed analogicè dicitur de substantiæ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis. Nego antecedens, accepto ente, ut modò illud accipimus, pro existente, aut potente existere. Accidentia quippe per se simpliciter, & propriè existunt, & possunt existere, tametí cum dependentiæ à substantiæ, tanquam à suo subiecto, & creatura & per se etiam propriè, & simpliciter existunt, possuntque existere, tametí cum dependentiæ à Deo, tanquam à suo efficiente, coequo titulo non vero in arguento assignato entia in acceptione dicta appellantur. Quidni ens ira sumptum de substantiæ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis dicitur vniuocè.

Propositio 2.

Nomen *ens* immediate sumptum pro effente quidpiam essentiale, & pro effente quidpiam accidentiale non vniuocè; sed analogicè de illis dicitur analogia attributionis, sive, ut loquitur Arist, ad unum, vel ab uno.

Ita sentit ipse Arist, lib. 4. *Metaph. cap. 1. & lib. 5. cap. 7. & lib. 7. cap. 1.* Siveque alibi, & cum eo S. Th. aliqui Peripatetici communiter, & ratio est: quia essentiæ quidpiam essentiale, seu substantiale, & essentiæ quidpiam accidentiale, quorum primum Arist, ens per se, secundum ens per accidens vocat, ut *sive* *non* *tautauimus* propter immediatè cadentibus sub non mensis una ratio communis non datur, ut *suprà q. 21. proposit. 2.* probatum est. Constat autem ex dictis in hæc *q. hypoth. 1. & 2.* nomen significans plurima non sibi vniuocum, sed vel *equiuocum*, vel analogum esse. Est autem *ens* *vñspatrum* analogum analogia attributionis, sive ad unum, vel ab uno, quatenus *ens* *ira* *vñspatrum* primariò, & per se dicitur de essentiæ quidpiam essentiale, seu substantiale, secundariò autem, & per accidens de essentiæ quidpiam accidentiale, & quod subiectum, quod ab actu essentiæ quidpiam substantino, sive identificante dicitur *ens* primariò, & per se est, sive identificat sibi suam essentiæ, sive substantiam. Secundariò autem, & per accidens sibi adiunctum est, sive identificat sibi concretum accidentale ex se ipso, & tali accidente adiuncto coalescens.

Vnde cognoscet Arist, locis citatis, ut textus eius *471* præ se ferunt, pro eodē sumere substantiæ, & essentiæ, cui nomen *ens* primariò, & per se conuenire cœset propter rationem datam; per accidentia autem, quib. conuenire arbitratur secundariò, & per accidens. dūtaxat intelligere cū cōcreta accidētalia adiectiæ, ybi accidētia propriorum accidentiū per adiectiō ad subiectū funguntur munere. Cæterquin ipsa accidentia secundariæ se, & abstractæ cōsiderata, quo pacto suā essentiā per se habeant, cāque sibi primariæ, & per se idenitificant per actū essendi substantiū, idcirco

Disp. XVII. De vnit. & plur. rer. Quæst. XXII. 101

circum inter entia per se, & essentialia, seu substantialia, iuxta mentem Aristotelis censenda sunt. Videntur ad rem plura à nobis dicta *suprà disp. 9.* *quest. 1. & 2.*

Propositio 3.

^{imp} 472 Nomen *ens* immediatè sumptum pro esse quidpiam increaturn, & pro esse quidpiam creaturn non vniuocum, sed analogum est respectu Dei, & creaturarum.

Hoc sensu veniunt mihi intelligendi Auctores, qui absoluè pronunciant nomen *ens* de Deo, & creaturis non vniuocè dici, sed analogicè. Probo autem, propositionem, quia nomen *ens* ita visum patrum vnam rationem communem Deo, & creaturis significare nequit, iuxta dicta *questione vigesimaprima*, *proposit. 3.* Ergo respectu Dei, & creaturatum vniuocum esse non potest: Erit ergo analogum: quia sicut Deus ab actu essendi, quo sibi identificat suam essentialiam increaturn, dicitur *ens* purè increaturn; ita creaturæ ab actu essendi, quo sibi identificat suam essentialiam creaturn, dicitur entia, purè creata. In quibus extremis, quædam proportionalitatis analogiam cernere est.

Propositio 4.

^{imp} 473 Quodlibet aliorum prædicatorum transcendentium, quæ recensuimus *questione vigesima*, nonnè significans illud vniuocum est comparatione eorum, de quibus dicitur.

Quia, ut statuimus *questione vigesimaprima*, *proposit. 4.* quodlibet talium prædicatorum conceptus quidam est obiectiu vnum, communisque pluribus, per vnumque nomen eisdem etiam commune significatur. Quo nihil ad vniuocationem eius defideratur iuxta definitionem vniuocorum traditam *suprà hypoth. 1.*

^{imp} 474 Ex dictis in hac, & præcedente quæstione nonnulla conlectarii sunt colligenda. Pristinamen est adnotandum nos *dicta disp. 9. quest. 1. & 2.* distinctionis gratia appellasse ens sumptum pro existente ens existentiale; sumptum vero pro essente quidpiam ens essentialie (propter essentiali existentiali contraponitur) diuidentes hoc cum Arist. in essentialie per se, quæ est, quod sibi identificat essentialiam per se; & essentialie per accidentem, quale est, quod sibi identificat concretum accidentale, iuxta *superiori* dicta. Et quoniam *ens* etiam pro potente existere, & pro potente esse quidpiam accipi solet: rursus existentiale in existentiale actuale, & existentiale potentiale diuidimus. Similiterque ens essentialie in actuale, & potentiale. Quibus appellacionibus etiam impræsentiam vtemur distinctionis, & breuitatis gratia, in conlectariis, quæ sequuntur.

Conlectarium 1.

^{imp} 475 Nomen *ens* comparatione entis existentialis, & entis essentialis vniuocum est.

Quia ens existentiale, & ens essentialie extrema sunt valde inter se dissimilia, in vnumque prædictum conceptum obiectuum per nomen *ens* significabilem non coenit, sed immediatè, quia dissimilia per nomen *ens* significantur, atque adeo vniuocè. Quemadmodum actus existendi, qui forma est prioris concreti, & actus essendi quidpiam, qui est forma posterioris, vtpote valde inter se

Pharus Scientiarum, Tom. II.

dissimiles, æquiuocè etiam significantur per verbum esse. Quæ omnia ex superiori dictis satis sunt nota.

Conlectarium 2.

^{imp} Nonen *ens* comparatione entis actualis, & potentialis (tam existentialis, quam essentialis) etiam est æquiuocum, aut analogum.

Quia etiam potentia ad essendum, & actus essendi, quæ talium concretorum sunt formæ, atque adeo & concreta ipsa dissimilia sunt inter se, vt constat; in eamdemque proinde rationem per nomen *ens* significatam non coenit, sed solo in nomine ipso conueniuntur; atque adeo vel æquiuocè, vel analogicè, si ob habitudinem vnius ad aliud ex uno ad aliud nomen extensum est, vt videtur. Hæc etiam ex *suprà dictis* satis nota sunt.

Conlectarium 3.

^{imp} Conceptus obiectiu significatus per nomen *ens* sumptum vel pro existente, vel pro potente existere, quo pacto vniuocum esse statuimus *proposit. 1.* comparatione omnium vel existentium, vel potentium existere verè, & propriètè vniuersitatis respectu eorumdem. Proindeque ad aliquam pertinet ex speciebus prædicabilium vniuersalium recentris *quest. 7.*

Prima pars huius conlectarij inde constat: quia conceptus obiectiu per nomen vniuocum multis communi significatus, eo ipso est vnuus conueniens multis, & prædicabilis de multis, vt constat ex dictis. Quod ipsum est esse illum verè, propriètè vniuersalem. Secunda autem pars constat ex eo, quod nulla est species vniuersitatis, quæ in recentis loco citato comprehensa non sit.

Sed quæris, ad quam speciem vniuersitatis pertinet ^{imp} *ens* dictum? Respondeo ens sumptum pro potente existere respectu quorundam suorum inferiorum esse genus; respectu aliorum speciem; & respectu aliorum passionem communem: nempe respectu substantiæ, & accidentis est genus immediatum; respectu hominis, leonis, &c. genus remotissimum: quia de hisce omnibus prædicatur ut pars metaphysica per aliam partem contrahibilis; respectu vero huius, & illius entis, & ceterorum ut sic est species: quia prædicatur de illis, ut in dividuis incompletis tanquam essentia integra communis eorum: respectu autem differentiarum substantiæ, & accidentis, hominis, & leonis &c. est passio communis: quia de his prædicatur ut accidentis ipsis commune, & necessarium, vtpote, quod non per inclusionem, sed per adiunctionem metaphysicam transcendit eiusmodi differentias iuxta doctrinam *suprà* statutam *q. 20.* Nec nouum est eundem conceptum obiectiu multis communem ad plures, diuersasque species vniuersitatis, seu prædicabilis pertinere penes diuersa inferiora, subiectave, ad quæ comparatur. Animal enim respectu huius, & illius animalis est species; respectu huius, & illius hominis est prædicabile mixtum; respectu leonis, & canis est genus; respectu rugibilis, & latrabilis est passio communis &c. De quo in superioribus etiam satis est dictum.

Iam vero ens sumptum pro existente actu, si ^{imp} comparetur ad hoc, & illud existens actu, quæ tale erit species. Si comparetur ad Deum sumptum secundum se cum præcisione ab existentiæ, passio propriam metaphysica erit eius vtpote prædicatum nostro modo concipiendi adiiciens Deo

I 3 sic

sic concepto actum existendi ipsi conueniens necessariò. Si verò comparetur ad creaturas similiiter secundum se conceptas accidentis earum metaphysicum, atque contingens erit, utpote quibus contingenter evenit actu existere: quo 'pacto disputatione nona, questione septima explicuimus.

Consectarium 4.

480 Cæteratidem prædicabilia transcendenta, quæ vniuoca esse statuimus proposit. 4. vniuersalia propriæ sunt, ad suāsque species vniuersalis conlatae ad nuper dicta spectabunt.

Quia de iis omnibus, quod ad rem attiner, perinde ac de prædicabili transcendentí entis nuper exposito philosophandum venit, ut consideranti patebit.

Consectarium 5.

481 Nomen *accidens*, prout id significat, quod alteri adiicitur ut subiecto, vniuocum est respectu omnium accidentium.

Quia in hoc, quod est subiecto adiici omnia accidentia concipiuntur à nobis exactè similia: ad eoque sub uno conceptu cunctis communis per nomen *accidens* significabili adunabilia sunt, de factoque adunantur à nobis. Quo nihil desideratur, ut illa in tali conceptu, & nomine conueniant vniuocè. Vnde etsi talis accidentis conceptus transcendentis sit, vniuersalis nihilominus propriè est, ad suāsque vniuersalis species spectat, quemadmodum de ente, & aliis transcendentibus *consect. 3. & 4. expositum est.*

482 Mitto alia plura, quæ ex dictis facile ab uno

quoque colligi poterunt. Per ea enim, quæ hucusque sunt tradita, facile quisque diuidicare poterit, quænam vocabula vniuoca, & quænam æquiuoca, sive analogia dicenda sint; & quomodo quilibet conceptus communis per quævis vocabula vniuoca significati vniuersales sint, ad quasque species vniuersalis pertineant.

Hoc vnum adnoto, quod iam tetigi *questio-483 ne octaua*, persæpe vsu venire, ut nomina, quæ iuxta suam primævam significationem æquiuoca, vel analogia sunt: eo quod non ad vnum communem pluribus, sed ad plures, diversisque conceptus immediate significandos primis sunt imposita, communiter usurpantur tanquam vniuoca; eo quod veluti reflexè quodammodo vniuoca facta sunt: nimur, quia licet primarij conceptus obiectorum, ad quos immediate significandos imposita sunt, à diversitate phantasmatum sensibilium, in quibus sunt à nobis concepta talia obiecta, iuxta doctrinam suprà statutam *disputatione secunda, questione teria: & sive alibi, diversi evaserint; secundatij tamen corundem obiectorum conceptus, quos per phantasmata ipsorum nominum solemus formare, exactè similes; atque adeo in vnum adunabiles sunt, de facto que à nobis adunantur, siveque adunati per eadem nomina significandi veniunt. Quo nihil deest, quominus hæc veluti per reflexionem quamdam vniuoca evadant; tametsi directè spectata æquiuoca, vel analogia sint. Taliæque subinde loquendo absolute dicantur. Ita contingit haud dubie in ipsis nominibus *Res, entitas, essentia, quiditas: aliquid, quidpam, hoc, illud, istud, ipsum, quod, & cæteris huiusmodi.* Imò in plurimque aliis æquiuocis, & analogis ita contingere videtur.*

TRACTA

TRACTATVS IV. DE TERMINO, PROPO- SITIONE, ATQVE ARGV- MENTATIONE,

Deque eorum speciebus, quæ sunt veluti materia, ex quâ omnis scientia humana coalescit.

Nhoc Tractatu de termino, propositione, atque argumentatione tum obiectiis, tum formalibus, hisque tum mentalibus, tum vocalibus, siue scriptis agendum nobis est: obiectua enim, & formalia, quod ad rem attinet vicissim sibi lucem prestant. Dicimus autem formalia impræsentiarum tum actus nostrarum intellectuonum, tum voces siue prolatas, siue scriptas ipsis correspondentes; quæ proinde in mentalia, vocaliaque, aut etiam scripta diuiduntur: obiectua autem sunt ipsi conceptus obiectui, in quos tendunt, quosve respiciunt, seu circa quos versantur formalia. Porro in hoc Tractatu, qui bonam partem continet Logica, ab innumeris inutilibus controuersiis, quibus Moderni Logicam implicarunt, omnino abstinebo. Logica enim vera, & legitima, quam tradere studio, contentiosa non est; sed certis regulis, & ut implurimum aperiè demonstratis subnixa.

DISPUTATIO XVIII.

De terminis.

Quos terminos nuncupant Logici, distinctionibusque, siue vocabulis Grammaticorum correspondent, veluti prima elementa sunt, ex quibus omnis scientia humana compingitur, sumpti videlicet tum pro conceptibus formalibus, tum pro obiectiis: quo pacto hi conducunt ad scientiam: tum etiam pro vocibus, quæ eorum loco nobis sunt. De ipsis igitur est disputatio præsens.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit terminus.

Terminus vero cum Arist. lib. 2. Prior. cap. 1. in 2 quem resolutur propos. atque adeo, in quem determinatur propositionis resolutio; puta aptitudinaliter, ut plerumque definitiones accipi solent. Ab eo quippe viderur terminus dictus, quod terminat, seu quod terminatus valet propositionis resolutionem. Est autem propositio oratio enunciatio, siue sua siua; atque adeo habens veritatem vel falsitatem, prout explicabimus dis. p. sig. Resolutione vero vniuersè est cuiusvis totius in suas partes diuisio. Vnde, resolutio propositionis erit diuisio propositionis in suas partes. Quare, idem omnino sunt terminus, & pars aptitudinalis propositionis, id est habens potentiam, seu aptitudi-

nem ad componendam propositionem, & consequenter ad terminandam resolutionem eius. Aut certè, ut multas inutiles contiouersias, quas hic Recentiores excitant, uno iētu præcidam; terminum ego apello vniuersè, deincepsque appellabo semper, quamlibet partem aptitudinalem propositionis.

Quamlibet, inquam partem aptitudinalem propositionis logicam, sive cuius dumtaxat apud Logicos habet ratio: quales sunt ex vocalibus dictiones inter se distinctæ & ex mentalibus conceptus formales, cum obiectui distincti etiam inter se. Quanquam enim dictiones, & consequenter propositiones ex eis comppositæ ex literis insuper, & syllabis componantur: quia tamen compositione hæc non sub logicam; sed sub grammaticam considerationem cadit, ideo litteræ, & fillabæ nec partes logicæ propositionis, nec termini dicendæ veniunt; sed integræ dictiones dumtaxat. Et quamvis conceptus obiectui sæpe non sint partes re ipsa, & physicè propositionis obiectuæ; sed tantum per rationem nostram, scilicet; termini nihilominus distincti inter se dicendi veniunt: quia ad id distinctio eorum rationis, seu logica sufficit.

Itaque terminus in vniuersum dicetur quamlibet dictio apta ad componendum simul cum aliis propositionem sive vocalem, sive scriptam, & quamlibet apprehensio simplex ei correspondens apta ad componendum simul cum aliis propositionem mentalem, quam vocant formalem; & quilibet conceptus obiectuius correspondens utique aprop ad componendum simul cum aliis distincti à se, seu realiter, seu per rationem propositionem obiectuam. Qui omnes sub Aristotelica termini definitione aptitudinaliter sumptu comprehenduntur, quæ, ut sic, in hanc recidit, iuxta dicta: *Terminus est pars aptitudinalis propositionis, nimirum logica, seu cuius consideratio spectat ad logicos, ut explicuimus. Ex quo patet, nullam eiusmodi partem quoquo modo constitutuam intrinsecè propositionis, sive ut extrellum, sive ut copula extremonum, sive aliter quomodolibet à ratione, sive conceptu termini excludi debere.*

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit terminus.

Terminus sumptus vniuersè, quā ratione q. 1. definitus est, multifariam venit diuidendus, ut sequitur.

Divisio I.

Primo enim diuiditur terminus in mentalem, vocalem, & scriptum.

Mentalis dicitur; qui in mente, sive intellectu nostro suam sedem habet. Hic autem est duplex: aliis formalis consistens in apprehensione simpli, quæ intellectus quilibet apprehendit; aliis obiectuius consistens in obiectu conceptu per ipsum apprehensionem simplicem apprehensio. Vterque autem riuscæ diuiditur in ultimatum, & non ultimatum. Ultimatus dicitur, qui concipitur de quāvis re significata per vocem: non ultimatus, qui concipitur de ipsa voce significante rem.

Iam verò terminus vocalis quamlibet dictio est apta componere propositionem prout ore prolatæ. Terminus verò scriptus eadem dictio prout scripta. Vterque autem (qui ut condistinctus ab obiectu significato per illam formalis eriam dici soleret) signum quoddam ad placitum est alicuius termini mentalis tum formalis, tum obiectui, significans scilicet obiectuum quidem primari, & directè; formalis autem ipsi correspondentem secundari, & indirectè; id quod terminus vocalis præstat per se immediate: Scriptus vero medio vocali, ad quem immediate significandum est institutus. Quæ omnia, ut perficua han.

Noto primò: Signum ab August. lib. 2. de Doctrina Christi. cap. 1. & lib. de principiis dialect. cap. 5. sic definiuntur. *Signum est, quod se ipsum sensu, & praeter se aliquid aliud animo manifestat. Ex quā definitione communiter recepta constat, signum aliquid sensibile debere esse, per quod cognitum intellectus ducatur ad cognoscendum aliud. Vnde cognitio ipsa, quæ non prout cognita; sed per se formaliter manifestat obiectum impræprie ab aliquibus appellatur signum formale, appellantibus signum instrumentale locum habebit. Vtrum in his solùm potest esse diffiduum de modo loquendi. Videatur noster Lynce tom. 1 sive Philosophie, lib. 6. tract. 1. 6 cap. 1. & 2.*

Est autem signum in primis triplex. Aliud naturale; aliud ad placitum; aliud ex confutudine. Naturale est quod natura suā notificat aliud; ut fumus ignem, genitus dolorem, risus lætitiam, & alia huiusmodi. Ad placitum est, quod ex hominum institutione aliud notificat, ut ramus pro fratribus appensus vinum vendibile; sonitus cymbali factorum celebrationem; voces, & scriptura res cognoscendas; & alia id genus. Voces quippe, non naturalia, ut quidam Pythagorici voluerunt; sed ex arbitrio hominum, atque adest ad placitum signa esse rerum, certa ceterorum omnium sententia est; cum quo stat earum aliquibus, accepto à rebus significatis aliquo fundamento, suisse significacionem impositam, ob analogiam scilicet quādam, quam earum sonus cum ipsis rebus habet. De quo videndus Lynce *suprà tractat. 2. cap. 2.* Ex confutudine denique signum dicitur, quod supposita confutudine oriundā ab hominum arbitrio aliud notificat quoquo modo; ut mappa super mensam extensæ prandium mox futurum: & vniuersim quilibet solitum ab hominibus fieri id, quod ex eo regulariter sequi solet. Deinde, signum ad placitum aliud doctrinale est; aliud artificiale. Doctrinale dicitur, quo utimur ad manifestandum aliis, quæ interius noscimus; & ad doctrinas propterea, seu scientias comparandas subseruit: huius generis sunt voces sive prolatæ, sive scriptæ. Artificiale autem dicitur, quo alterius negoti per agendi admonemur, cuiusmodi sunt ramus appensus, sonitus cymbali, & similia. Relictis ergo ceteris signis, agendumque de solo signo ad placitum ¹⁰ doctrinale.

Noto secundò: Etsi nonnulli videantur docere, per terminum vocalem ita significari utrumque mentalem, formalem scilicet, & obiectuum, ut primari, & immediate formalis, secundari autem

tem, & mediatè obiectiuus significetur; communem tamen, & veram sententiam esse, utrumque significari immediatè: Ita tamen, ut obiectiuus primariò, & directè; formalis vero secundariò, & indirectè significetur. Quod certè non ita intelligendum est (sicut multi intelligent) ut imponentes significationem vocibus solum intenderint per eas significare res cognitas, indeque per accidentem, & præter intentionem sequatur, ut ipsas etiam cognitiones significant. Hoc enim falsum est. Intenderunt etenim commercium hominum, iuxta Aristotelem in Politicis, Plat. in Cratyle, & omnes, quod maxime in communicatione, & manifestatione cognitionum internarum consistit; sed ita est intelligendum, ut ex primariâ intentione intenderint significare res prout cognitas, quod est intendit significare utrumque, res cognitae, & earum internas cognitiones; res tamen directè, cognitiones vero in obliquo, sive de connotato. Quo sit, ut voces diverso modo res, atque earum cognitiones significant: pro rebùsque subinde, non item pro cognitionibus accipiuntur. Quo, quædam sententia manet relecta, quam Lynch supra tract. 2. cap. 3. conatur contra communem adstruere. Significat itaque terminus vocalis utrumque mentalem, formalem scilicet, & obiectiuum per se primariò, & directè, quantum est ex parte intentionis significationem eius instaurans: quantum vero est ex parte modi significandi, directè quidem solum significat obiectiuum; formalis vero ex connotato, sive indirectè, atque ita pro obiectiuo solum accipitur, sive vñfupatur, sive supponitur. Utrumque tamen significat modo dicto immediatè, in quo differt à termino scripto. Termini enim scripti, licet sint pariter instaurati, sicut vocales, ad significanda obiecta cognita directè, & cognitiones eorum de connotato, ut explicatum est. Hoc tamen non immediatè; sed mediis ipsis vocalibus præstant, quos immediatè significant, significando eorum syllabas ore prolatas per coniunctionem litterarum, ex quibus constant. Ob id paucis litteris omnia vocabula omnium linguarum scribi possunt mediisque illis per terminos scriptos eis respondentes omnia ipsorum obiecta significata. De quo valde mirati sunt. Sinè qui cum suis terminis scriptis non immediatè vocales; sed obiecta eorum significantur, tot figuris diversis ad suas scripturas indigebant, quorū erant obiecta significanda per scripturas ipsas. Vnde oriebatur, ut vix posset homo per totam vitam discere integrum attem scribendi, isque proinde doctior haberetur, qui plura scribere, eorum de multis figuris sciret. Ob id etiam omnia vocabula omnium linguarum scripta ab ipsis itidem, qui eorum significationem ignorant, legi possunt. Quocasū legentes scripturam plenè sciunt quid termini scripti significant immediatè nempe vocabula, nescientes, quid significant mediatè, nempe obiecta per ipsa vocabula significata. Ex quibus patet, quid, & quā ratione significant termini vocales, & scripti.

11 Porro termini vocales (tancundemque descriptis, sùa seruatà proportione censendum est) ad duo capita reuocantur, nempe ad Nomen, & Verbum. Nomen, iuxta Arist. lib. 1. Periherm. cap. 2. est vox significativa ad placitū sine tempore, cuius nulla pars significat separata. Per particulam sine tempore distinguitur nomen à verbo, iuxta statim dicenda; subsequentium autem sensus est, nullam partem nominis sumptam seorsim significare quidpiam,

dum nomen cum aliis componit, præter id, quod omnes significant simul, & indiuium; id namque proprium est partim cuiusvis vocabuli simplicis logicè, quale nomen est. Vnde, rursù sit, ut nulla pars nominis, aut cuiusvis vocabuli simplicis logicè significet separata ab aliis, id quod simul, & indiuium iuncta cum aliis significabat. Vocabulum quippe logicè simplex est, quod simplicem significationem haber, id est, indiuium conuenientem omnibus syllabis; atque adeò partibus eius, quasi physicis, ut sunt *Homo*, *Angelus*, *Lapis*, &c. cùm tamen complexum, sive compositum logicè sit, quod habet significationem compositam: quia coalecīt ex pluribus vocabulis seorsim propriam significationem habentibus, ac rerinentibus intra complexum ipsum, sive compositum ex illis, ut sunt: *Homo doctus*: *Angelus fortis*: *videns lapidem*, & similia: Omitto duas alias particulæ, quibus definitionem nominis propositam limitat Aristoteles; quia puto, aptius eam absque tali limitatione relinqui, ut omnes dictiones logicè simplices præter verbum, reducātæ ad unum nomen possint sub illâ comprehendendi: quò ad nomen, & verbum, prout oportet, omnes vocales termini reducantur compendij simul, & claritatis causâ.

Est autem verbum ex eodem Aristotele supra cap. 3. Quod significat tempus, cuius nullus pars significat seorsim; & est semper eorum, que de altero prædicantur, nota. Dicitur autem verbum significare tempus: quia proprium obiectum eius est actus, prout habens actualiter esse in aliquâ differentiâ temporis præsens, præteriti, aut futuri, prout ex dictis latius supra distinet. 2. quæst. 4. prædictum *hypoth.* 4. competitum est, in quo potissimum discriminatur Verbum à Nominе. Dicitur deinde esse semper notam, sive signum eorum, quæ de altero prædicantur: quia in quavis omnino propositione, potissimum, propriissimumque prædicatum est semper significatum verbi, ut in eâdem etiam quæst. 4. conçit. 1. latius est explicatum. Nullam autem esse possibilem propositionem vocalem sine verbo, sicut nullum est possibile iudicium, quod non habeat pro obiecto significatum verbi, ex doctrinâ eiusdem quæstionis, quæ ad rem recolenda, palam est. Cetera, definitionis particularia ex se, & ex dictis satis sunt notæ.

Hac dicta de terminis vocalibus, & scriptis significatiuis, sive aliud à se significantiibus, qui propteræ propriæ sunt signa. Sunt tamen insuper termini dictiones non significatiæ, sive aliud à se non significantes, quatenus pro se possunt ponî in propositione, ut si dicas: *Blurii est vox*. Quo etiam pacto dictiones significatiæ pro se in propositione posita termini sunt, ut si dicas: *Homo est nomen*. De quo iterum redibit sermo, quæst. 3.

Divisio 2.

Terminus uniuersè sumptus in subiectum, & prædicatum propositionis diuiditur.

Quæ divisio à munere, quod exercet terminus intra propositionem subiecti, aut prædicati desumitur. Est autem subiectum id, de quo aliud, vel affirmatur, vel negatur; prædicatum autem id, quod vel affirmatur, vel negatur de ipso subiecto. Omnis quippe propositione immediatè ex subiecto, & prædicato composita est. Erunt autem subiectum, & prædicatum aut vocalia, aut scri-

ptæ,

pta, aut mentalia sive formalia, sive obiectua per-
nes naturam propositionis ex illis composita; aut
vocalis, aut scripta, aut mentalis, sive formalis,
sive obiectua. Et praedicatum quidem potissimum
propositionis vocalis semper est verbum;
mentalum autem obiectuum significatum verbi, vt
dicebam paulo ante. Sic ut semper est subiectum
potissimum illius quidem nomen, huius autem
significatum nominis. Quanquam enim aliquid
spectans ad verbum interdum pro subiecto ponan-
tur, vt cum dicimus: *intelligere est bonum*, tunc
id non per modum verbi; sed per modum nomi-
nis ponitur, vt satis ex se appetat. Nil tamen ven-
iat cum verbo ex parte praedicati ponit aliquid,
aut aliqua nomina, & cum nomine ex parte sub-
iecti ponit aliquid, aut aliqua verba, vt quaedam
syncategorematum praedicati, & subiecti; sapè enim
subiecto categorematico, quod potissimum subiectum
dicimus, & praedicato categorematico, quod
potissimum praedicatum vocamus, nonnulla syncate-
gorematum solent apponi, vt iam iam expli-
co. Etenim.

Divisio 3.

15. Terminus vniuersè etiam sumptus alius categori-
maticus, & alius syncategorematum est: quo-
rum primus categorema, secundus syncategorema
solet item vocari.

Terminus categorematicus dicitur, qui per se
solum potest ponit in propositione tanquam subiectum, aut praedicatum eius, vt *homo: Petrus currit, legit, & similes*. Terminus vero syncategoremati-
cus est, qui non per se solum; sed tantum alius adiunctus potest ponit in propositione ex parte subiecti, aut praedicati, vt *hominis, Petri, velociter, tardè, qui, & alij huiusmodi*; sapè autem integra
aliqua propositio est syncategorema alterius, vt *Petrus, qui currit, monetur: homo legit librum, quem emit, &c.* Quomodo autem syncategorematum aut
ex parte praedicati propositionis posita ipsam pro-
positionem constituant: atque adeo diuersam fac-
iant, sub eiisque aut affirmationem, aut negationem
cadant, ex dictis *disput. 2. quest. 4. coniectar. 5.*
sumendum est.

Divisio 4.

16. Terminus vniuersè etiam sumptus alius est ab-
stractus, alius concretus, alius adiectivus, alius
substantivus, alius absolutus, alius relativus, alius
connotatus.

Abstractus dicitur ille, qui præ se fert aliquid
quasi secundum se præcisè consideratum, vt *poten-
tia, lectio*. Concretus vero ille, qui præ se fert
idem vt coniunctum cum alio quopiam, tanquam
cum subiecto, vt *potens, legens*. Terminus autem
substantivus est, qui dicit ex *aequo*, & directè
quæcumque dicit, vt *homo corpus, & animam: po-
tentia sumptum pro composito ex subiecto, & po-
tentia*. Adiectivus autem est, qui dicit *vnum in
recto, & aliud tanquam adiectum illi in oblique;*
potens sumptum pro habente potentiam: legens
sumptum pro exequente lectionem. De quibus
plura dicta *suprà disp. 2. q. 4. præsertim confit. 3.*
videnda sunt. Terminus absolutus est, qui præ se
fert aliquid sine respectu ad aliud, vt *homo, An-
geli*. Relativus, qui cum respectu ad aliud, vt
pater, Dominus. Connotatus denique, qui cum
connnotatione alterius, vt *coexistens, communis*.

De quibus etiam sumptus alius est sim-
plex, sive incomplexus; alius complexus
14¹⁷

Divisio 5.

Terminus vniuersè etiam sumptus alius est sin-
gularis, alius communis, & vterque aut positi-
vus, aut negativus. Communis autem alius est di-
stributus, alius collectivus, alius vagus, alius in-
definitus. Tum alius transcendens; alius non trans-
cendens.

Singularis est, qui solum conuenit vni indiu-
duo, vt *Socrates, hic homo*: Communis, qui con-
uenit pluribus, vt *homo, animal*. Positivus, qui
aliquid ponit in rebus, vt *Socrates, homo*. Negati-
vus, qui aliquid remouet, vt *negatio, cecitas*.
Distributus autem est terminus communis, qui
ligno aliquo vniuersali, vel præuiā negatione af-
fectus, plura, & singula, quibus conuenit diui-
sive, sive distributivae dicunt; ob idque etiam diui-
sive, sive distributivae vocantur, vt *omnis homo, mul-
lus lapis*, ipseque lapis in hac propositione: *So-
cates non est lapis*. Collectivus vero est, qui aut nullo
signo, aut vniuersali affectus, plura, quibus con-
uenit, dicit collectivæ, sive indiuisum: vt *multitudo,*
numerus, & omnes. Apostoli in hac propositione:
Omnes Apostoli sunt duodecim. Vagus est, qui af-
fectus signo aliquo vago, seu disunctivo ex plura,
quibus conuenit, dicit vagè, seu sub disunctione,
id est, vnum, vel aliud, vel aliud, &c. omnibus re-
cenfis; vt *Aliquis homo: quoddam animal*, qui etiam
terminus particularis, & signum, quo affectus
particulare dici solet à Logicis; ceterique termini,
propter conditio[n]em ab illo, determinati nanci-
pantur: quia non vagè, sed determinatè dicunt
quæcumque dicunt, sive plura sint, sive vnum. In-
definitus denique terminus est, qui, cum sit com-
munis, nulloque signo affectus indiferens ex modo
suo significandi manet, vt modo pro vno, eoque, vel
determinibus, vel vago; modo pro multis, si que,
vel pluribus, vel paucioribus supponatur, iuxta
naturam aliorum terminorum, quibus adiungitur;
re tamen ipsa, & in actu exercito nunquam cum
eā indifferentiā, atque adeo neque indefinitus ex-
sistit: huiusmodi sunt *homo, animal*, & ceteri termini
communes. *Animal*, enim in hac propo-
sitione: *Aliquis homo est animal*, accipitur pro vno
animali vago, quod cum homine ex parte subie-
cti vagè sumptu identificatur. In hac vero: *omnis
homo est animal* accipitur per quandam distributio-
nem accommodam pro omnibus animalibus, qua
sunt identificata cum hominibus, non item pro re-
liquis, iuxta dicenda *quaest. 3.* & in hac: *Nullus
lapis est animal* pro omnibus omnino animalibus
distributivæ. Pariterque in ceteris. Iam vero ter-
minus transcendens est, qui de omnibus partibus
seu physicis, seu metaphysicis eorum omnium,
quibus conuenit, formaliter dicitur, vt *ens, ho-
num*: Non transcendens autem, qui non item; vt
vivens, animal, &c. De quibus omnibus plura
*in superioribus disp. 2. q. 3. & disp. 9. q. 2. & disp. 10.
q. 2. & disp. 17. q. 20.*

Divisio 6.

Terminus vniuersè etiam sumptus, alius est sim-
plex, sive incomplexus; alius complexus
18

Simplex est, qui ex aliis terminis non est compo-
situs, tametsi componatur ex partibus, quæ non sunt
termini, iuxta ea, quæ in præcedentibus diximus.
Com.

Complexus verò est, qui ex aliis terminis est compositus quouis modo. Vnde, terminus complexus, & oratio in idem recidunt, quod ad rem attrinet. Si tamen oratio sumatur non solum pro aggregato plurimum dictionum, ut eam sumpfit Arist. lib. 1. Perib Herm. cap. 4. sed insuper pro aggregato plurimum conceptum, cum obiectuorū, tum formalium ipsis dictionibus respondentium, ut sumi impræsentiū expedit, ut quemadmodum terminus complexus, ita etiam oratio in mentalem vocalem, & scriptum, rursusque mentalis in formalem, & obiectuā diuidenda veniat, iuxta dicta dñis. 1.

Divisio 7.

19. Terminus vniuersè etiam sumptus, alius primæ, alius secundæ intentionis est.

Terminus primæ intentionis est, qui præ se fert aliquid reale, ut *homo*, *angeli*, *lapis*, &c. Terminus verò secundæ intentionis est, qui præ se fert aliquid rationis, sive extundum ab intellectu & unitate, genus, species, &c.

Divisio 8.

20. Terminus sumptus specialiter pro vocali, atque adeò etiam pro scripto, alius est vniuocus; alius &equiuocus: alius analogus, alius denominatiuus. Tum alius primæ, alius secundæ impositionis. Tum alius finitus, alius infinitus.

De vniuoco, &equiuoco, analogo, & denominatiuuo satis cfridictum *disp. 17. q. 2.* Terminus primæ impositionis dicitur, qui significat res, ut *homo*, *lapis*, &c. Secundæ verò impositionis, qui significat voces significantes res, ut *Nomen*, *Verbum*, &c. Terminus finitus dicitur, qui determinat id, quod significat, ut *Homo*, *Angelus*. Infinitus autem, qui non determinat id, quod significat, sed id, quod non significat, ut non *Homo*, non *Angelus*, sumptuā particulā non infinitanter; non verò negatiuè. Priori enim modo sumptuā, non *homo* significat cætera omnia præter hominem: posteriori autem modo sumptuā, non *homo* significabit negationem hominis dumtaxat. Quo secundo modo sumitur semper, quoties iungitur verbo, & negatiuam reddit propositionem, cuius verbum potissimum est prædicatum, iuxta dicta n. 12.

Divisio 9.

21. Termini pluraliter sumptuā, alii sunt pertinentes, alii impertinentes. Pertinentes autem alii sequelā, alii repugnantā sunt tales. Rursus pertinentes sequelā, alii convertibiles sunt, alii non convertibiles.

Hæ locutiones sunt logicorum fundatae in connexione, oppositioneque terminorum. Quare satis fore eos in connexiones, & non connexiones in oppositioque, & non oppositos diuidere; diuisa subinde connexione, oppositioneque eorum in suas species, iuxta dicta à nobis *suprā disp. 14.* Etenim pertinentes dicunt, quando ex uno ad alium bene arguitur. Si affirmatiuè quidem, pertinentes sequelā; ut: est *homo*: ergo *risibilis*: si negatiuè verò, pertinentes repugnantā; ut: est *calidum*: ergo non *frigidum*. Bonitas autem consequentia ab uno ad alium affirmatiuè in connexione; negatiuè verò in oppositione vnius cum altero fundatur. Vnde, pertinentes repugnantā semper sunt mutuā tales; quia oppositio semper est mutua. Pertinentes au-

tem sequelā aliquando sunt mutuā tales, quo casū dicuntur convertibiles, aliquando verò non mutuā, quo casū dicuntur non convertibiles quia connexionis aliquando mutua, aliquando non mutua est. Videantur cætera ad rem spectantia cum cæteris connexionis, oppositionisque diuisionibus loco citato. Impertinentes verò terminos appellant Logici, qui inter se, nec connexionem, nec oppositionem habent; proindeque ex uno ad alterum nec affirmari, nec negari licet arguere, ut *album*, & *dulce*.

Q V A E S T I O III.

Quid sit suppositio termini:
& quorūplex?

Suppositio termini est acceptio termini pro re, 22 sicut significat, aut pro se. Cū enim, ut ait Arist. lib. 1. Elench. cap. 1. res ipsas in disputationem non possimus adducere, vocibus pro rebus per ipsas significatis utimur, ut mediis illis de rebus ipsis disputemus, nisi disputatio sit de vocibus, quo casū voces à nobis pro se ipsis in disputatione accipiuntur. Quod ipsum est eas, aut pro rebus significatis, aut pro se ipsis inter disputandum supponi. Vnde patet, suppositionem termini vocalis dumtaxat affectionem, seu proprietatem esse.

Hinc suppositio imprimis diuiditur in materialē, & formalē. Materialis dicitur acceptio termini pro se ipso, ut cum dicimus: *Homo est vox*. Formalis verò acceptio termini pro re, quam significat, ut cum dicimus: *Homo est animal*. In primā enim propositione terminus *homo* pro se ipso; in secundā verò pro re quam significat, capit. Quod ex diversitate prædicati ipsi attributi venti diuidendum. Porro, suppositio formalis alia propria est alia; impropria. Propria est usuratio termini pro re ad quam postea significandam primò est impositionis, ut cum dicimus: *Homines rident*. Impropria verò usuratio termini pro re, ad quam postea significandam titulō aliqui usus habitudinis translatus est, ut cum dicimus: *Prata rident*. Ridere quippe de hominibus propriè; de pratis autem dicitur translatiè. Rursus, suppositio propria, alia dicitur simplex; & est acceptio termini pro re, ut subest conceptui secundæ intentionis, ut, si dicas: *Animal est genus*. Alia dicitur personalis; & est acceptio termini pro re, ut subest conceptui primæ intentionis, ut, si dicas: *Animal est sensibile*. Quid sit autem conceptus secundæ intentionis: & quid primæ ex dictis q. 2. dñis. 17. notum est.

Deinde suppositio personalis, alias singularis est: 24 alia communis. Singularis est acceptio termini singularis pro significato singulari. Communis autem acceptio termini communis pro significato communis, iuxta dicta de termino singulari, & communis q. 2. dñis. 5.

Præterea suppositio communis in distributiuam, copularam, determinatam, & confusam diuidi solet. Distributiva est acceptio termini communis pro omnibus, & singulis significatis suis sumptuā diuisionis, ut accipitur terminus *Homo*, cū dicimus: *omnis homo est risibilis*. Nullus homo est *lapis*. Quæ rursus aut est distributiva pars singulis generum, id est, pro singulis significatis individuis, ut in exemplis positis; aut pro generibus singulorum, id est, pro aliquo, vel aliquibus significatis

hatis in diuidis singulorum generum, quo pacto supponitur distributum terminus *Animal*, cum dicitur: *Omne animal fuit in arca Noe*: Quæ vitæque, aut absolute potest esse, hoc est complectens omnia, quæ distribuit, ut in prioribus exemplis euenter, aut cum excepcione, hoc est, aliquis excepcionem compatiens, ut euenter in posterioce. Copulata autem suppositione est acceptio termini communis pro omnibus suis significatis collectum, sive in diuidis sumptis. Qualiter acceptio terminus *Apostoli*, cum dicitur: *Omnes Apostoli Dei sunt duodecim*. Determinata vero suppositione dici a plerisque solum acceptio termini communis pro aliquo ex suis significatis vagè quidem, sive in diuidis etiè significato; sed quod re ipsa determinari, sive signari potest, ut cum dicimus: *Aliquis homo currit*. Vbi terminus *Homo* pro vno hominum significato indeterminate, seu vagè accipitur; sed, cui re ipsa determinata conuenit curtere; et que ipsa subinde, quis ille sit, cui conuenit curtere, determinari potest, atque signari. Hac tamen suppositione ab aliquibus ob eam indeterminatam, seu vagam termini significationem confusa nuncupatur. Strictius tamen ab omnibus dicitur suppositione confusa acceptio termini communis pro significato ita confuso, ut neque determinari, neque signari possit re ipsa, ut cum dicimus: *Equus requiriatur ad equitandum*. Nulli enim equo determinatio conuenit absolute, re verâ requiri ad equitandum, prouulioque subinde equo determinato, & assignabili accipitur terminus equus in dictâ propositione, sed tantum pro equo sompto confusè. Quod est suppositionem eius in tali propositione confusam esse. Qualis censetur etiam a multis suppositione praedicari, cuius subiectum affirmatiuè distribuitur, ut praedicari *Animal* in hâc propositione: *Omnis homo est animal*; necnon suppositione subiecti, cuius praedicatum distribuitur affirmatiuè, ut subiecti *homo* in hâc propositione: *homo domat omnia animalia*.

26. Ego vero censeo, duplum suppositionis confusione debere distingui. Alia enim, qua confusio communis potest vocari, oritur ex universalitate termini non distributi. Quo pacto dicuntur supponi confusè prædicatum propositionis uniuersalis affirmatiuè, ut huius: *Omnis homo est animal*. Et subiectum commune propositionis, cuius prædicatum affirmatiuè distribuitur, ut harum: *Homo omnia animalia domat*. Cato arietina obique texarum comeditur. Per venditum Teleti, & Mariti, & similium. Quo etiam spectat confusio termini communis, cui aduerbia numeralia iunguntur, ut in his. *Ter feci sacram*, *Bis legi lectionem*, & similiibus. Et uniuersa confusio cuiuslibet termini communis, qui nec sumitur pro vno tantum inferiori, nec distribuitur pro pluribus. Alia vero, qua confusio indeterminationis poterit appellari, tunc repertur, quando terminus communis accipitur pro vno tantum inferiori, non tamen determinato; sed vago, sive indeterminato. Quæ rursus duplex est. Alia enim est confusio indeterminationis ex parte modi significandi dumtaxat; alia confusio indeterminationis ex parte rei significata. Prima inuenitur, ubi terminus communis pro vno inferiori vagè sumpto usurpatur, quod tamen illi attributum, aliqui determinato re ipsa competit, ut cum dicimus: *Aliquis homo loquitur*, loquente re ipsa hominum aliquo determinato, & assignabili. Secunda vero, inuenitur, ubi terminus communis

ita pro vno inferiori indeterminat sumpto usurpatur, ut id, quod illi attributum, nulli determinato, & assignabili conueniat re ipsa absolute, ut cum dicimus: *Aliqua actio requiriatur*, ut efficiat, nullâ determinata actione ad id re ipsa requiratur absolute, sed tantum vna, vel altera sub disjunctione. *Vna audito Misso præcepta est*, nulla determinata Misso auditione re ipsa præcepta absolute. Pariterque in similibus. Quomodo vero in his, casibus prædicatum nulli inferiorum subiecti communis re ipsa conueniens determinatè, & absolute, etenim solum dicitur alicui eorum sub disjunctione, indeterminatè conuenire, quatenus cuius eorum determinatè, sub conditione tamen negationis alium conuenient, ex dictis disputat. *10. question. 2. & 5. liquidum est.*

Ad sciendum autem, quo ex dictis modis 27 unusquisque terminus supponatur, ista regula sunt. 1. Quoties subiectum propositionis assignatur signo *nullus* non tolum, subiectum ipsum, sed etiam prædicatum distribuitur; & uniuersum negatio quævis omnes terminos communes alias non distributus, quos post se sive immediate, sive mediatae reperit, distribuit. Sic in hâc propositione. *Non aliquis homo est lapis*: termini *homo*, & *lapis*; & in hâc: *Aliquis homo non est lapis*: terminus *lapis* distributuè supponitur. 2. Signum *omnis* terminum, quem afficit immediate, distribuit; quem vero mediatae, facit supponere confusè confusione communis, ut in exemplis *suprà* positis cerner est. 3. Terminus communis sumptus pro collectione omnium, quæ sub se continet indiuersum, supponitur copulatè, sive ex parte subiecti propositionis, sive ex parte prædicati ita sumatur. 4. Signum *Aliquis* vel *æquivalens* facit supponere confusè confusione indeterminationis solum ex parte modi significandi terminum communem, quem afficit tam mediatae, quam immediate, dum nulla præcedit negatio, aut signum distribuens. Sic enim in hâc propositione: *Aliquis homo est animal* supponuntur tam *animal*, quam *homo*. In his vero: *Aliquis homo non est aliquis lapis*, terminus *lapis* distributuè supponitur; Et in hâc: *Omnis homo est aliquod animal*, terminus *animal* confusè confusione communis, perinde ac si signo *aliquis* non essent affecti. 5. Quando nulli contentorum sub termino communis conuenit determinatè, quod ei attributum; sed vni, vel alteri eorum sub disjunctione, tunc talis terminus supponitur confusè confusione indeterminationis ex parte rei significata, ut terminus *oculus* in hâc propositione: *oculus requiriatur ad evidendum*. 6. Terminus æquivalentes eodem genere suppositionis supponi censentur, quibusvis denum signis, aut negationibus afficiantur alii præ aliis. Sunt autem termini æquivalentes, qui idem subiectum significant æquivalentesque faciunt propositiones, quas componunt, iuxta dicenda *infra* *disq. 19. q. 2.*

Porro ad resoluendas, ampliusque subinde explicandas quatuor suppositiones communes commemoratas, tordent *Delcensus*, *Ascensus*que connumerantur à *Logicis*. Nempe copulatus, copulatus, disjunctionis, & disjunctionis. Quorum primus, inquit, suppositioni distributiuè correspodet, tunc debetur; secundus suppositioni copulativa; tertius suppositioni determinata; quartus suppositioni confusa. Est autem *delcensus* progressio

progressio à termino communi ad particularia sub eo contenta sufficienter enumerata: ascensus vero vice versa progressio à particularibus sufficienter enumeratis ad terminum communem. Et quoniam conceptus obiectus communis aliud non est re ipsa à particularibus, quos amplectitur; arque ad eò quidquid realiter illi conuenit, & his conueniat necessaria est, atque è conuerso. Idecirco, ascensus, & descendens legitima quædam sunt argumentationes.

29 Itaque, bene sic arguitur: *Omnis homo est animal*: Ergo hic homo est animal, & hic homo est animal: & hic homo est animal, &c. aliquis omnibus pariter recensit: atque item è conuerso. Similiter bene sic arguitur; *Nullus homo est lapis*: Ergo neque hic homo est lapis; neque hic homo est lapis, &c. pariter recensendo reliquos omnes atque item è conuerso. Qui sunt descensus, ascensusque copulati tum affirmati, tum negatiuæ suppositioni distributioæ termini homo affirmatiæ, & negatiuæ correspondentes, & debiti. Bene etiam arguitur: *Omnis Apostoli Dei sunt duodecim*: Ergo hic Apostolus, & hic, & hic, &c. numeratis omnibus, sunt duodecim: atque etiam è conuerso. Similiter: *Omnis Apostoli Dei non sunt viginti*: Ergo hic Apostolus, & hic, &c. numeratis omnibus, non sunt viginti: atque item è conuerso. Qui sunt descensus, ascensusque copulati tum affirmati, tum negatiuæ suppositioni copulata termini Apostoli affirmatiæ, & negatiuæ correspondentes, & debiti. Bene etiam arguitur: *Aliquis homo currit*: Ergo, vel hic homo currit, vel hic homo currit, &c. pariter percurrente per omnes: atque item è conuerso. Similiter: *Aliquis homo non loquitur*: Ergo vel hic homo non loquitur; vel hic homo non loquitur, &c. pariter per omnes percurrente: atque item è conuerso. Qui sunt descensus, ascensusque disiuncti affirmati, & negatiuæ respondentes, & debiti suppositioni termini *Aliquis homo*, quam plerique determinata nonnullis refutantibus, vocant; & non suppositionem confusam confusione indeterminacionis ex parte dumexat modi significandi dicendum censamus. In quibus omnes Logici re ipsa conspirant. Et merito.

30 Dissentient tamen circa descensum, ascensumque, disiunctum, quem plerique indistincte adscribunt suppositioni confusa; negantibus tamen aliis; co quod suppositioni confusa, quam habet prædicatum propositionis vniuersalis affirmatiæ, aliisque huiusmodi, non videtur quadrare posse. Quanquam enim bene arguitur: *Aliqua actio requiritur, ut effectus fiat*: Ergo, vel hec actio, vel illa, numeratis omnibus, requiritur, ut effectus fiat: atque item è conuerso; Qui sunt descensus, ascensusque disiuncti suppositioni confusa termini *Actio correspondentes*, & debiti. Ast non bene arguitur. Similiter: *Omnis homo est animal*: Ergo omnis homo est hoc animal, vel illud, vel illud, &c. omnibus recensit: Quia est antecedens verum, & consequens falsum. Falsum quippe est, omnem hominem esse unum ex animalibus vige, siue indeterminata sumptum, quod tale consequens significat. Quocirca, neque è conuerso bene arguitur. Vnde patet, suppositioni confusa ter-

mini *Animal* eiusmodi ascensum, descensumque disiunctum nec conuenire, nec debet. Ergo, qui duas suppositiones confusas, præter eam, quam determinatam vocant communiter, paulo ante distinx, facile dissidium hoc compono, assertendo, suppositioni confusa confusione indeterminacionis ex parte rei significata descensum, ascensumque disiunctum prædictum conuenire, & debet; secus suppositioni confusa confusione communiter. Pro hac enim, præter quatuor numeratos, receptosque communiter, alius descensus, ascensusque adstruendus est, qui distributionis accommodæ dici potest. Per quem dumtaxat bene descendit, aut ascendit, à termino talen suppositionem habente ad inferiori eius, aut è conuerso in hunc modum: *Omnis homo est animal*: Ergo omnis homo est hoc animal, & hoc animal, & hoc animal, &c. omnibus numeratis per distributionem accommodam, ita ut singulis hominibus singula animalia tribuantur. Similiter: *Vbiique comeditur panis*: Ergo vbiique comeditur hic panis, &c. recensit omnibus per distributionem accommodam, ita ut singulis locis singuli panes vniuersi suus tribuantur. Pariterque, è conuerso ascendendum; arque de ceteris huiusmodi philosophandum est.

Vnum hic superest adnotandum de termino, 3, negatiuè distributo, prout communiter usurpatum videtur; nempe non descendit ab eo legitimè per solum descensum copulatum; sed opus est duos simul descensus contingere, copulatum videlicet, & disiunctum: id, quod etiam, dum ascendit, seruandum est, ne detur antecedens verum, & consequens falsum. Si enim ita ascendamus: *Hac actio non requiritur, ut effectus fiat*, neque hac requiritur, neque hac requiritur, &c. Ergo nulla actio requiritur, ut effectus fiat, antecedens est verum, & tamen consequens est falsum, iuxta communiter sentiendi, & loquendi motem. Sicut etiam est falsum dicere, nullam esse necessariam Dei gratiam ad consequendam vitam æternam: cum tamen sit verum dicere, hanc determinatam non esse necessariam, neque illam, neque illam, &c. numeratis omnibus. Ascensus igitur ita faciendus est. *Gratia A* non est necessaria ad salutem, neque est necessaria gratia *B*, neque gratia *C*, tursus neque est necessaria *A*, vel *B*, vel *C*, sub disiunctione: ergo nulla est necessaria gratia ad salutem; pariterque descensus faciendus est. Etenim negotio absolute prolatæ ad eò est malignantis naturæ, ut non solum solcat negare unum de alio secundum spectato; sed etiam quousmodi comparatio cum aliis. *Quo fit, ut quidquid negatur de termino distributo, non solum negatur de singularibus in eo contentis secundum se absolute concepsit; sed etiam inter se comparatis per disiunctionem*. Hæc dicta loquendo de termino negatiuè distributo, prout communiter videtur sumi pro omnibus scilicet, & singulis in ipso contentis non solum determinatæ; sed insuper disiuncti sumptis. Si enim pro illis determinatæ tantum sumptis sumatur, ut potest, atque etiam interdum solet, tunc illi ascensus, ascensusque copulatus tantum debitus erit.

Suppositioni adiungi solent aliae quædam 3, termini vocalis proprietates: nempe status, am-

K platio,

platio, restrictio, distractio, alienatio, diminutio; rematio, & appellatio. Quarum omnium explicatio co tendit, ut innoteat, quo sensu unusquisque terminus, praesertim communis accipiatur. Hoc tamen sufficienter ex circumstantiis innoteat, quin opus sit tot vocabulis, torque regulis sub eis contentis audiatis, siue legentis mentem obtrudere. Ob id eas omittit apud summularistas videndas.

DISPUTATIO XIX.

De propositionibus.

POSITIONES tum obiectiuæ, tum formales, & ex tum mentales, tum vocales, aut ore prolatæ, aut scriptæ, quæ veluti materia sunt, vnaque suo modo, ex quâ omnis scientia humana compingitur, materia sunt etiam non ex quâ, sed circa quam disputatio præsens veratur.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit propositio;
& quotuplex.

² Propositione (quam aliqui enunciationem appellant) ex Aristot. libr. primo, Periherm. cap. quarto, sic definiti solet: *Est oratio, in quâ verum, vel falsum est.* Tum ex eodem libr. primo, Prior. cap. primo, *Est oratio aliquid affirmans, vel negans.* Melius tamen alij, ut fugiant in definiendo disfunctionem distinguenter potius species definiti, ipsiusve in illas diuidentem, quâm explicantem ipsius naturam talibus speciesbus communem, ita definiti: *Est oratio evanctans aliquid de aliquo, id est, suadens aliquid de aliquo, siue aliquius de aliquo suauia ex suo proprio modo tendendi.* Hoc namque, & omni propositioni est commune, & eam sufficienter discriminat ab omni non propositione. Ex quibus definitiōnibus (quarum prima descrip̄ia, secunda autem, & tertia quiditatiæ censentur, vnaque suo modo) satis superque appetat, quid sit propositio formalis, vocalis, & scripta, aut etiam mentalis. Propositione autem obiectiuæ aliud non est ab obiecto propositionis formalis.

³ Iam verò propositio, formalis sumpta uniuersè primò diuiditur in affirmatiuam, quæ affirmando ponit aliquid in rebus, ut *Petrus currit*; & negatiuam, quæ removet aliquid negando, ut *Petrus non legit*. Quarum vnaque rursum, aut erit vera, si sì conformis suo obiecto, aut erit falsa, si sit disformis, iuxta dicta latè de veritate, & falsitate propositionum. tum formalium, tum obiectiuarum *supra disputacione tertia*. Quæ ad rem videnda. Propositionum quippe obiectiuarum aliæ veræ sunt veris for-

malibus correspondentes; aliæ falsæ correspondentes falsis formalibus: sicut etiam aliæ sunt positivæ correspondentes formalibus affirmatiuis, aliæ negatiuæ correspondentes negatiuis formalibus.

Deinde, propositio formalis sumpta etiam 4 vniuersè in abolutum, seu categoricam, & conditionatam, seu hypotheticam est diuidenda. Prima est, quæ abolute enuntiat aliquid de aliquo, ut *Petrus currit*: *Petrus non legit*. Secunda, quæ sub aliquâ conditione, siue sub aliquâ factâ hypothesi enuntiat aliquid de aliquo, ut, si *Petrus curreret, moueretur*: si *Petrus non videret, non legeret*. Vtrique autem rursum in simplicem, & complexam diuidenda venit. Simplicem dico, quæ ex pluribus propositionibus non est composita, ut cernitur in exemplis positis. Complexam autem appello, quæ ex pluribus propositionibus composita est, ut cernitur in his: *Petrus currit, & Ioannes ambulat*: si *Petrus curreret, Petrus moueretur, & Ioannes cerneret*. Complexa verò proprie rursum diuiditur à Logicis in copulariam, causalem, & rationalem. In multisque alias aquâli rure diuidi posse, atque etiam in mixtas ex illis, combinatione facta. Copularia est, quæ plures propositiones, seu categoricas, seu hypotheticas coniungit per particulam &, aut aequivalentem, ut in exemplis positis. Disjunctiuæ, quæ plures pariter disiungit mediâ particulâ vel, aut simili, ut *Petrus currit, vel Ioannes legit*: si *Petrus curreret, Ioannes gauderet, vel non gauderet*. Causalis est, quæ media particula quia, vel aequivalente indicat obiectum vnius propositionis esse causam obiecti alterius, idque, vel categoricè, vel hypotheticè, ut: *Quia Petrus currit, mouetur*: si *Petrus curreret, quia curreret, moueretur*. Rationalis denique est, quæ media particula ergo, vel simili indicat obiectum vnius propositionis sequi ex obiecto alterius; id tamen solum evenit categoricè, ut, *Petrus currit: ergo mouetur*. Aliæ autem innominate diuersæ à prædictis huiusmodi sunt: *Dum Petrus legit, Ioannes audit* *Quamdiu Petrus laborat, Ioannes quiescit*: *Vbi est magister*; ibi est discipulus: sicut vnius ambulat, it, & alter; Et similes. Adde, hypotheticam propositionem trifariam posse esse complexam, idque, vel copulariæ, vel disjunctiæ, vel causaliæ, vel mixtæ. Primo, ex parte conditionatiuam, ut in exemplis *supra* positis. Secundo, ex parte conditionis tantum. Tertiò, ex parte triuia. Quòd hypotheticam complexarum plurimæ aliæ species pullulant.

Scio: Logicos communiter aliter diuidere propositionem in categoricam, & hypotheticam. Eam enim solum categoricam dicunt, quam nos categoricam simplicem appellauimus: sub hypothetica autem comprehendunt tum dictam à nobis simplicem hypotheticam; tum quatuor complexas *supra* relatas coalescentes ex categoricis, copulariam scilicet, disjunctiæ, causalem, rationalem. Aliarum autem complexarum mentionem non faciunt. Cæterum diuisioni à nobis facta prorsus videtur standum: quia Logici in suâ peccant dupliciter. Primo: quia vocabulo *hypothetica* abutuntur, vrpore, quod solum dicitur proprie de conditionatâ; secundus de reliquis. Secundò: quia diminutè procedunt, cùm

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. I. iii

cum tot species propositionis complexæ commemoratas à nobis penitus pregermittant. In quod peccatum non semel incidunt, cum alias præterea prægermittant propositionum diuisiones.

7 Propositio autem categorica simplex communiter diuiditur à Logicis in vniuersalem, particularē, indefinitam, & singularem. Vniuersalis dicitur, cuius subiectū est commune signo vniuersali, sive distributivo affectū, vt: *Omnis homo ambulat: Nullus homo legit.* Particularis, cuius subiectū est commune signo particulari, seu vago affectū, vt: *Quidam homo currit: Aliquis homo non legit.* Indefinita, cuius subiectū est commune nullo signo affectū, vt: *Homo est animal: Homo non legit.* Singularis, cuius subiectū est singulare, vt: *Socrates dicit, vel commune pronomine demonstrativo affectū, vt: Hic homo non loquitur.* Quibus addi posset collectiua, cuius subiectū commune copulatē, sive collectiū supponit, *Omnis Apostoli sunt duodecim.* Hac tamen ad singularem reducitur: quia de singulari quodam aggregato sumpto dividuntur, & determinatē prædicat̄ aliquid. Ad denda etiam fortasse aliqui videbitur propositio

Pharus Scientiarum, Tom. II.

K

11 $e2$

rum aequivalere facile ostenditur. Nam iuxta doctrinam certam tradendam *questione secunda*, quilibet ex 30. de negatione præiūa superaddita per ipsam negationem h[ab]it aequivalens sive contradictionis, quæ est vna ex aliis 30. ut constat ex adæquatione combinationis, ac diuisionis factæ. Atque idè 30. de negatione præiūa superadditâ reiciuntur. Ex reliquo autem 30. quæ super sunt, sex habentes prædicatum commune affectum immediate signo particulari *Aliquis*, aliis sex aequivalent, quæ habent prædicatum commune nullo signo affectum: quia quæ procedunt prædicatum commune, pro eisdem, & eodem modo faciunt illud supponi, sive illud signo particulari *Aliquis*, sive nullo sit immediate affectum. Ex aliis autem sex de prædicto communis signo vniuersali *Nullus* immediate affecto, tres affirmatiuæ negatiuæ sibi correspondentibus de prædicato communis nullo signo immediate affecto aequivalent: quia *esse nullum animal* e.g. & *non esse animal* in idem recidit, ut constat. Tres autem negatiuæ affirmatiuæ sibi correspondentibus de prædicato communis nullo signo immediate affecto aequivalent: quia in idem etiam recidit *non esse nullum animal*, & *esse aliquid animal*, ut etiam constat. *Essere autem aliquod animal*, & *esse animal* in idem etiam recidunt, iuxta dicta. Reiectis igitur istis 12. super sunt 18. commemoratae.

¶ Post Logici compendij gratiâ vniuersalem affirmatiuam, & negatiuam, particularemque affirmatiuam, & negatiuam de prædicato communis nullo signo immediate affecto quibusdam litteris designant, atque notificant Primum scilicet littera A, secundam E, tertiam I, quartam O, iuxta vulgares illos versiculos: *Afficit A, negat E, sunt vniuersaliter ambo. Afficit I, negat O, sunt particulariter ambo.* Quo eodem pacto nos illas deinceps designabimus, ademusque pro singulârâ affirmatiuâ de simili prædicato litteram V. & quia pro negatiuâ deest vocalis, eadem V. cum litterâ n. postposita distinctionis gratiâ subseruit hoc modo Vn. sex autem sequentes de prædicato communis affecto immediate signo distributio *omnis*, per eisdem vocales, eodemque ordine designabimus adiecta ante singulas litteras d. Reliquæ autem sex de prædicato singulari per eisdem vocales, & eodem ordine adiecta ante singulas litteras r; atque ita pro 18. propositionibus, quo ordine *numero octavo*, sunt recensita, hæc 18. signa compendij causâ ponentur à nobis semper deinceps. A. E. I. O. V. Vn. dA. dE. dI. dO. dV. dN. tA. tE. tI. tO. tV. tN. Et hæc de categoricis simplicibus possibilibus inter se non aequivalentibus. Toidem autem omnino sunt possibles simplices hypotheticæ ipsis correspondentes: quia quidquid affirmatur, aut negatur de quolibet absolute, id ipsum de eodem potest affirmari, aut negari sub aliquâ conditione, sive sub aliquâ factâ hypothesi. Vnde, cum opus fuerit signis aliquibus eas significare per eadem signa categoricarum, quibus correspondent anteposita singulis littera H, quæ hypothesim denotet, significabuntur.

¶ Et quoniam propositiones complexæ ex simplicibus componuntur, conficiuntur, tot esse propositiones complexas possibles intra vnum-

quodque earum genus, quot sunt possibles collectiones, sive combinationes propositionum simplicium numeratarum. Vnde ex 18. categoricis 262. 125. copulatiuæ componi possunt, totidemque disiunctiuæ, &c. quia ex 18. vnitatis tot collectiones diversæ confici possunt, iuxta regulas combinationum tradendas *disputatione vigesima nona*, totidemque copulatiuæ, & totidem disiunctiuæ, &c. confici possunt ex 18. hypotheticis. Ex mixtione autem vtrarumque, numerum ex 36. penè innumerabilis multitudine complexarum intra vnumquodque earum genus consurgit, vi in tabulis tradendis *loco citato* videtur poterit. Quid si ipsorum insuper generum complexarum mixtio efficiatur? Et hæc quidem loquendo de combinationibus absque positione, & repetitione. Si namque prædictæ 18. propositiones cum positione, repetitioneque combinantur, longissime maiores numeri complexarum ex eis possibilium resultabunt. Imò, si absque termino repetitiones sunt, infinita erit earum multitudo possibilis, iuxta dicenda 94.

Diuiditur præterea propositio sumpta vniuersè in necessariam, contingentem, & impossibilem penes necessitatem, contingentiam, & impossibilitatem obiecti, sive obiectiuæ, veritatis lenitatem per illam; atque ita plures hinc diuisiones subire potest, penes diuisiones, quas subeunt obiectum necessarium, contingens, & impossibile, sive obiectua veritas necessaria, contingens, & impossibilis. De quibus *supra questione undecima*. Et quoniam obiectum propositionis materia, circa quam illa versatur, dicitur esse, idè quando obiectum est necessarium, propositio dicitur esse in materia, seu de materia necessaria: In contingentem autem, seu de contingentem, quando obiectum est contingens. In remotâ autem, seu de remotâ, quando obiectum est impossibile.

Amplius diuiditur propositio sumpta vniuersè, in essentialiæ, in quâ prædicatum est de essentiâ subiecti: & accidentaliæ, in quâ prædicatum accidentale subiecto est, sive ipsi aliquid adiiciens. Quare vnaquæque in multis rursus species diuidi potest, iuxta diuisiones prædicatorum essentialium, & accidentaliæ factas *supra disputatione decimaseptima* quæ ad rem vindicandæ.

Diuidi etiam solet propositio in directam, & indirectam. Prima dicitur, quæ prædicat actum, sive eius concretum de subiecto, ut *Petrus currit*: *Petrus est currens*, aut partem de toto, ut: *Homo est animal*: *Homo est corporeus*. Indirecta vero, quæ vice versâ prædicat subiectum de concreto, aut totum de parte, ut *currens est Petrus*: *Animal est homo*: *Corporatus est homo*. Cuius nomenclaturæ ratio est: quia primus modus judicandi nobis connaturalis; secundus quasi præternaturalis est. Mitemto aliam diuisionem propositionis, quâ aliquam diuidunt in identicam, & formalem: quia hæc diuiso potius sensuum, in quibus propositiones sumi possunt, quam ipsatum propositionum diuiso est. De quâ nos satis diximus *supra disputatione secunda*, *questione quarta*, *completæ 4.*

Denique

14 Denique, propositio simplex in modalem, & non modalem, quam de *meſe* vocant, diuidi solet. Modalis est, quæ præ ſe fert modum, quo prædicatum ſubiecto conuenit, ipſive inefi, aut non inefi, vt: *Petrus neceſſario eſt homo: Ioannes poſſibiliter currit: Paulus contingentē non loquitur.* De *ineſſe* autem eſt, quæ nullum huiusmodi modum præ ſe fert; ſed dumtaxat enuntiat prædicatum inefi, aut non inefi ſubiecto, vt: *Petrus eſt homo: Ioannes currit: Paulus non loquitur.* Sunt autem apud logicos celebres quatuor modi conſtituentes propositiones, quas ſpeciatim vocant modales, de quibusque ſpeciatim diſſerunt, ob idque modi dialeictici dici ſolent, qui quidem, aut per hæc aduerbia poſſibiliter, imposſibiliter, neceſſario, contingentē; aut per hæc nomina poſſibile, imposſibile, neceſſe contingens ſignificati ſolent. Poteſt enim quiuis eorum componeſt propositionem modalem aut aduerbialiter, quo caſu eſt syncategorema prædicari, vt: *Petrus poſſibiliter loquitur: Paulus neceſſario eſt homo: &c.* aut nominaliter, quo caſu, aut poteſt ponи ex parte ſubiecti, vt: *Poſſibile eſt Petrum loqui: Neceſſe eſt Paulum eſſe hominem: aut ex parte prædicati, vt: Petrum loqui eſt poſſibile: Paulum eſſe hominem eſt neceſſe.* Oratio autem infinitiui, ex quā, & ex modo coalescit propositio modalis, dictum nuncupatur, compoſitaque ſubinde ex, modo, & dicto dici- tū eſſe; atque ita vnaquaque quatuor propositio- num modalium ex quatuor prædictis modis, ſum- pti nominaliter, reſuſtantur, in quatuor mem- bra penes affirmationem, & negationem diuiden- da venit. Poteſt enim in eā aut affirmari *modus*, & *dictum*, vt: *Poſſibile eſt Petrum loqui: aut ne- gari modus, & dictum*, vt: *Non eſt poſſibile Pe- trum non loqui: aut affirmari modus, & negari dictum*, vt: *Cofſibile eſt Petrum non loqui: aut negari modus, & affirmari dictum*, vt: *Non eſt poſſibile Petrum loqui.* Proindeque, ex hac diuifio- ne lexfdecim modales reſuſtantur. Quarum quilibet rufus in alias quatuor diuidi ſolet, quo crenſunt vſque ad 64. quatenus quilibet poteſt habere *dictum* aut *vniuersale*, aut *particulare*, aut *inde- finitum*, aut *singulare*, iuxta ſimilem diuifio- nem propositioſis ſimplicis categoriæ, quæ fieri ſolet à Logiſis, vt vidimus *numer. septimo*, Iux- ta diuifionem vero eiusdem factam à nobis *numer. octauo*, quilibet ex dictis lexfdecim modalibus de dicto affirmato in nouem alias diuindenda venit, & in totidem quilibet de dicto ne- gato: quia propositioſis ſimplicis categoriæ à nobis ibi numerata 18 ſunt, 9 affirmatiuæ, & 9 negatiuæ.

15 Cæterum: quia quilibet prædictorum modo- rum de obiecto cuiusvis propositioſis categoriæ, ſive hypothetica, ſive ſimplicis, ſive compoſita enuntiabile eſt, cuiuslibet eorum modalis in tot præterea membra diuidi poteſt, quo ſunt propositioſis poſſibiles non modales, iux- ta omnes carum diuifiones haſteniū factas: quo in immensum penè augetur eiusmodi modalium numerus. Itaque, modalis cuiuslibet prædictorum modorum aut poteſt eſſe de dicto categori- co, aut de hypothetico, aut de ſimplici, aut de complexo, aut de copulatiuo, aut diſu- diuio, aut de cauſali, &c. coque tot ſuben- te diſferentias, quo ſunt eiusmodi propositio- num non modalium species, ſive membra di-

Pharus Scientiarum, Tom. II.

uersa, facto diſcurſu per omnes diuifiones ea- rum huic vſque dataſ. Adde, ex modalibus, aut ſolis, aut mixtis cum non modalibus oni- ni carum combinatione facta, innumeris alias propositioſes complexas coalescere poſſe. Aduerto autem hīc, claritatibus gratiā, eti pro- positiones non modales, vi conditivitatem à mo- dalibus appellentur de *ineſſe*; Quoties tamen de quouis propositioſis genere abſolute, & ſine addito *modaliſ* ſit ſermo, bunc ſemper de non mo- dali vienire iatelligendum.

Omnis autem diuifione, quas haſteniū fe- 16 ciſimus circa propositioſem formalem vniuersē ſumptam, circa obiectuam pariter fieri poſſunt, factaque ſunt: quia vnaquaque propositio obie- ctiua eandem ac formalis, quam terminat, partici- pat nomenclaturam.

Vtrum vero prædictarum diuifionum mem- bra diuidentia omnia, vel aliqua ſpecie di- uersa ſint inter ſe, quod à multis hic contro- uertitur. Ego uno verbo reſoluo dicens; eas omnes propositioſes, quæ ex modo tendenti in ſua obiecta intrinſecē ſunt inter ſe diſſimiles, intrinſecē quoque eſſe inter ſe ſpecie diuertas; ex diuerſitate tamen obiectorum præcise intrinſecam diuerſitatem nequaquam ſorti, iuxta do- ctrinam vniuersalem de ſimilitudine, ac diſſimi- litudine actuum traditam diſputat. *decima/sexta.* Propositiones quippe ex conceptu ſuo quidam actus ſunt ad ſua obiecta terminati, vt eſt no- tum.

Aduerto ad extreum huius quæſtionis, 18 materiali propositioſis dici ab aliquibus ſub- ieſtum, & prædicatum eius; formam autem vniuersque copulam. Aliqui vero ſolum ſubieſtum dicunt materiali, & prædicarum formam. Qui aptius mihi videntur loqui, maximè, cum verbum, quod alij copulam appellant, aut vnicum, aut potiſſimum prædicatum ſit. Ratio autem huius loquitionis eſt: quia ſub- ieſtum, & prædicatum ita ſe videntur habere in logiſis, ſicut ſe habent in Physicis ſubieſtum, & forma. Hæc vero dicta ſunt de mate- riā ex quā. Materiali enim circa quam pro- positionis formalis eſſe propositioſem obiectuam ne- mini dubium eſt.

Iam vero quantitas propositioſis ea dicitur, quæ eam ad plura extendit obiecta, vel ad pau- ciora reſtringit; faciendo videlicet eam aut vniuersalem, aut particularem, aut ſingularem. Qualitas autem propositioſis dicitur veritas, aut falſitas eius. Vtrum autem affirmatio, aut ne- gatio, à quā propositio eſt aut affirmatiua, aut negatiua, qualitas propositioſis, aut potius di- fferentia essentialis eius dicenda ſit, controverſum eſt inter Logicos, quibusdam aſſerentibus primum, quibusdam vero ſecundum. *Quicquid ſentiunt, & loquuntur.*

QVÆSTIO II.

*Qua ratione propositiones simplices categorice
opposite inter se sint, aut connexae,
aut aequivalentes.*

¹⁹ **Q**uid sit, & quotuplex oppositio; quid item, & quotuplex connexio rerum *sæpè ibidem* *supræ disp. 14.* expostum est. Supposita autem tota doctrinæ traditæ *ibi*, qua ad rem recognoscenda est, Præterea est supponendum. Primi: propositiones formales bifariam posse dici inter se oppositas, aut, inter se connexas. Primi: quia quoad suam entitatem sunt tales, quidquid sit de earum obiectis. Secundi: quia earum obiecta inter se opposita, aut inter se connexa sunt, quidquid sit de ipsarum entitatibus. Et de priori quidem genere oppositionis, connexio- nisque entitatiæ propositionum formalium nihil est, quod in præsenti dicamus, præter vniuersaliter dicta ibi de simili oppositioneque connexio- nē aequalitatem, seu rerum. De posteriori ergo dumtaxat dicendum nobis est. Quod quidem illæ omnes propositiones sunt opposita, quarum obiecta sunt opposita; illæ vero connexæ, quarum obiecta sunt connexa. Aequivalentes autem illæ propositiones dicuntur, quæ vnum, & idem ex parte rerum habent obiectum.

²⁰ Secundi, supponendum est tamquam certum ex dictis latius *loci citato* omnem propositionem ad contradictoriam, & contrariam reduci: Contradictria est, quæ reperitur inter extrema, quorum vnum est negatio, seu remoto alterius. Contraria autem, quæ reperitur inter extrema, quorum vnum simul cum alio esse non potest; sine ambo sint possit, sive ambos negantur, sive alterum possit, & alterum negantur sit. Et extrema quidem contradictionis citra medium opposita sunt, quatenus neque ambo simul esse, neque ambo simul deesse possint; sed alterum esse, & alterum deesse necesse est, iuxta eidemissimum principium statutum *disp. 9. q. 5.* Extrema vero contrarietatis, esti aliquando etiam sint opposita citra medium ob eamdem rationem, ut sive similitudo, & dissimilitudo, aequalitas, & in aequalitas, distinctio, & identitas etiundem rerum, aliisque huiusmodi; plerumque tamen medium admittunt; quia si etiundem simul esse non possunt, possunt tamen simul deesse, arque adeo necesse non est, quod sit alterum, ut cernitur in peccato, & gratia, in odio, & amore, in assensu, & dissentiu, in candore, & nigror, & similibus. Vnde manifestè consequitur, propositiones contradictorias, & contrarias, quorum obiecta sunt opposita citra medium, nec simul veras, nec simul falsas esse posse: quia earum obiecta nec simul esse, propterea ad earum simultaneam veritatem, nec simul deesse, sive non esse, propterea ad earum simultaneam falsitatem requirebatur, iuxta doctrinam *supræ traditam disp. 3.* Propositiones vero contrarias, quarum obiecta opposita medium admittunt, esti simul veræ esse non possint, quia talia obiecta non possunt simul esse, posse tamen esse simul falsas, quia obiecta ipsa simul deesse, sive simul non esse possunt. Connexio autem obiectorum, & consequenter propositionum tendentium in illa, aut mutua, aut non mutua esse potest, iuxta dicta ibidem.

²¹ Tertiæ, est supponendum etiam ut certum ex

demonstratis *disputatione decimaquarta citata quæ-
stione quarta*, virtumlibet extermorum oppositorum cum alterius contradictriorum connexum esse, & extermum connexum cum altero ipsius contradictrio esse oppositum; & extermorum connexorum contradictriorum invertam inter se connexionem habere; & consequenter propositiones tendentes in eiusmodi extrema easdem inter se conditions, seu proprietates ab ipsis, ut ab obiectis sortiri. Vnde, rursus consequitur, à quovis ex extermis oppositis ad contradictriorum alterius legitimè argui; necnon à contradictriorum termini, cum quo alter connectitur, ad ipsius connexi cum illo contradictriorum. Tantumdemque esse de propositionibus ipsis correspondentibus; siquidem, ut ex le, & ex dictis ibidem, sæpè alias, est notissimum, à connexo ad id, cum quo est connexum ilatio legitima est, seu consequentia bona.

Quarto est supponendum, in scientiis huma-
nis passim occurrere propositiones aut oppositas,
aut connexas, aut aequivalentes inter se ratio-
ne materiæ, circa quam vertantur, eo quod earum obiecta ab speciali suâ naturâ habent aut esse oppo-
sita, aut connexa, aut re ipsâ vnum, & idem, ut
cernere est in his contrariis: *Petrus est in peccato:*
Petrus est in gratia: *Petrus est albus:* *Petrus est ni-
ger:* In his connexis. *Ignis exsistit:* *Calor exsistit.*
Petrus currit: *Petrus potest currere:* Et in his aequi-
valentibus: *Petrus non habet visum:* *Petrus est
cucus:* *Petrus opes habet:* *Petrus est dives.* In
aliisque innumeris similibus. Impresentiarum tam-
en in primis agimus de propositionibus oppo-
sitis, aut connexis, aut aequivalentibus veluti ra-
tione formæ communis omni omnino materiæ
(actu postmodum de reliquis) sunt autem tales;
quæ habentes eisdem terminos à diuersitate particu-
larum, quibus illi afficiuntur, aut oppositio-
nem, aut connexionem, aut aequivalentiam mutu-
antur, ut cernitur in his oppositis: *Omnis ho-
mo est animal:* *Nullus homo est animal:* *Omnis ho-
mo est animal:* *Aliquis homo non est animal:* In his con-
nexis. *Omnis homo est animal:* *Aliquis homo est
animal:* *Hic homo non est lapis:* *Aliquis homo non
est lapis:* Et in his aequivalentibus: *Non omnis ho-
mo est animal:* *Aliquis homo non est animal:* *Omnis ho-
mo non est lapis:* *Nullus homo est lapis:* Dicitur
autem, quod ad rem attinet, ille terminus idem,
qui per eamdem vocem exprimitur, tametsi à par-
ticulis, sive aliis terminis, quibus adiungitur, vel
secus modis distributis euadat aut positivæ, aut ne-
gatiæ, modis particularis, seu vagis, modo in-
definitiis, modo singulariis, ut *Omnis homo:* *Nullus ho-
mo:* *Non homo:* *Aliquis homo:* *Homo:* *Hic ho-
mo:* iuxta dicta *disputatione 18. quæstione 1. diuisio-
modocriam collectiuius, quamvis collectiuius, quod
ad præsens attinet, pro singulari est reputandus:*
quia propositionis ab eo euadens collectiua ad singu-
latarem reducitur, ut dicebamus *quæstione 1. num-
ero 7.* Censetur item idem terminus cum dictis, qui
proprius est obiecti singularis, esti diuersa vo-
ce exprimatur, ut: *Socrates:* cum *hic homo:* &c.
Ceterum, etiæ Logici solum agant imprezentia-
rum de oppositione, connexione, & aequivalen-
tia propositionum vniuersalium, & particula-
rium, aut etiæ interdum singularium de prædi-
cato communis nullo signo immediatè affectio.
Quia tamen de ceteris iridem siveque ad 18. nu-
meratis, & suis litteris designatis paulo ante
quæstionem 1. numero 8 debuissent agere; dimi-
nutque proinde in hac parte, & minus scientifi-
ca

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. II. 115

cè, sicut & in aliis multis procedunt; de omnibus illis à nobis agendum est. Vt enim autem pro illis, compendijs causâ litteris, quibus à nobis ibi sunt designatae.

23 Quinto est supponendum. Propositionem universalem, & particularem in ea contentam subalternas à logicis dici: quia secunda sub prima est. Et primam quidem scorsim subalternantem. Secundam vero subalternatam causa distinctionis appellant. Quoniam autem prima cum secundâ non mutuo est connexa, à primâque subinde ad secundam legitimè arguitur; sed non vice versa. Quæcumque ex 18. propositionibus commemoratis istam conditionem habuerint, vt una cum alterâ non mutuo conexa sit, eas nos deinceps subalternas, connexamque subalternantem, & alteram subalternatam itidem nuncupabimus. Subalternata autem contrariarum propositionum subcontraria dicuntur à Logicis. Eodemque modo à nobis nuncupabuntur. Quando contraria quibus subalternantur, quæcumque sint, medium admittunt.

24 Sexto supponendum est tanquam certum, negationem, sive particulam negationem ex sua naturâ sequentes proprietates habere. Primo, omnem terminum communem, quem post se reperit, aut nullo signo, aut particuli tantum, seu vago affectu distributum reddit. Propterea in his propositionibus: *Petrus non est lapis: Non Petrus est lapis: Non alius homo est lapis*, & in similiibus: termini omnes communes, quos præcedit negatio, distributu sumpnuntur. Secundo, Omnes terminum communem, quem post se reperit, signo distributu affectum, indistributum reddit, aque ita in his propositionibus: *Non omnis homo currit: Nonnullus homo currit: Petrus non est omne animal, & in aliis huiusmodi termini communes, aliâs à signis sibi præpositis distribuendi, indistributi manent*. Tertio, Vnica negatio (sumpta negatiuè, prout eam hic sumimus semper, non verò infinitanter) vbi cunque ponatur, reddit negationem propositionem, latèm æquivalenter. Tales enim sunt omnes istæ: *Non omnis homo est lapis: Omnis homo non est lapis: Omnis homo est non lapis, & similes*. Quartu, duæ negationes afficiunt propositionem, vbi cunque ponantur, vñ in his: *Non omnis homo non est animal: Non omnis homo est non animal: Omnis homo non est non animal*. Quinto, Terminus distributus ab vnâ negatione præviâ propter alteram subalternam non redditur indistributus; transit tamen à distributione negationis ad affirmatiuam, vt in his cernitur: *Nullus homo non est animal: Non aliquis homo non est animal: Nullus homo est non animal, quæ omnes huic æquivalent: Omnis homo est animal*. Sexto, Terminus ab vnâ negatione præviâ distribuendus per alteram eriam præviâ indistributus redditur, vt in eisdem exemplis patet, vbi prædicatum *Animal* ab alterâ præviâ negationem distribuendum, ab alterâ manet indistributum. Septimo, Terminus aliâs à signo præviâ distribuendus, & per unam negationem præpositam indistributus, indistributus nihilominus manet, et si sequatur altera, vt in his apparet: *Non omnis homo non est animal: Nonnullus homo non est animal*. Octauo, Terminus verò aliâs à signo præviâ distribuendus, & per unam negationem præviâ indistributus, si altera eriam præviâ ponatur, distributus efficitur, vt in hac: *Nullus homo non est*

omne animal; quæ huic æquivalent: *Omnis homo est omne animal*. Et in hac: *Aliquis homo non est non omne animal: æquivalent huic: Aliquis homo est omne animal*. Et in hac: *Aliquis homo non est nonnullum animal: æquivalent huic: Aliquis homo est nullum animal*. Nonò, Tres negationes in propositione negatiuam eam faciunt, sicut, & quius aliis numerus impat negationum: quatuor autem, sicut & duæ, & quius earum numerus patr affirmatiuam. Quem autem sensum propositionis faciunt negationes plures, quam duæ, & quos communes terminos distributos, aut indistributos reddant, ex dictis dijudicandum est. Decimò, Negatio, sicut, & quodvis aliud signum terminum singularem nunquam distribuit: quia terminus singularis prorsus indistribuibilis est. Terminus, inquam, singularis, vel nomine proprio expressus, vt *Socrates*, vel communi cum signo demonstratio ut *homo*: Ex his negationum proprietatibus sequentes æquivalentæ, inferuntur, quibus sequentes termini inter se comparati æquivalent. Primo, Non omnis, & Aliquis non. Secundo, Omnis non, & Nullus. Tertio, Non omnis non, & Aliquis. Quartio, Nonnullus, & Aliquis. Quinto, Nullus non, & Omnis. Sexto, Nonnullus non, & Aliquis non. Septimo, Non alius, & Nullus. Octauo, Non aliquis non, & Omnis. Nonò, Non homo, & Nullus homo. Decimò, Non hic homo, & hic homo non.

Propositio I.

A, & O, atque etiam E, & I contradictoriè, præindequæ citra medium oppositæ sunt; atque adeo nec simul veræ, nec simul falsæ possunt esse.

Quoniam, qui affirmat de omni idem, quod negat, de aliquo contento sub omni, aut negat de omni idem, quod affirmat de aliquo contento sub omni, idemde codem simul affirmat, & negat, vt est norisimum. Pro obiectisque subinde habet veriusque affirmationis, & negationis extrema manifestè opposita tanquam p ostio, & negatio eiusdem. Quod autem ea citra medium opposita sint, inde planè conuincitur: quia manifestè est impossible, tum deficere quidpiam ab omni, quin deficiat ab aliquo; tum non deficere ab aliquo, quin adsit in omni. Hoc autem ipsum est, obiectum affirmationis A non posse deficere, quin adsit obiectum negationis O; & obiectum negationis O non posse deficere, quin adsit obiectum affirmationis A, atque adeo illa, & consequenter ipsa A, & O oppositionem citra medium habere. Tantumdemque evenit in E & I. quia pariter est manifestè impossible, tum deficere carentiam cuiuspiam ab omni, quin deficiat ab aliquo; tum non deficere ab aliquo carentiam ipsam, quin adsit in omni. Quod ipsum est eriam, neutrum ex obiectis E, & I deficere posse quin adsit alterum: atque adeo illa, ipsa que subinde E & I opposita citra medium est. Constat itaque, A, & O, atque etiam E, & I oppositionem citra medium habere, quam habent positio, & negatio eiusdem, quo nihil desideratur, vt sint contradictoriè oppositæ; atque adeo, vt neque simul veræ, neque simul falsæ esse possint, iuxta dicta supposit. 2.

Propositio 2.

26 Acum I, atque etiam E cum O non mutuò con-
nebuntur. Proindeque ex A ad I, & ex E ad O le-
gitime arguitur; sed non è conuerso.

Constat id manifestè. Primò: quia I in A conti-
netur, vt pars positiva in toto positivo, & O in E
vt pars negativa in toto negativo. Torum autem
cum parte non mutuò connecti, ab illoque proinde
ad hanc legitimè argui, non tamen è conuerso;
cum ex se, tum ex demonstratis *suprà disp. 9. 9. 5.*
conspicuum est. Secundò: quia iuxta certissimam
logicum doctrinam statutam *disp. 18. quest. 5. ex*
A, & E ad singula contenta in illis sufficienter
enumerata legitimè descenduntur. Quod secus fieri,
si ex A ad I, & ex E ad O non argueretur legitimè,
vt est notissimum. Tum vt ex contentis in A,
& E ad ipsas A, & E ascendatur legitimè omnia
ea sufficienter enumerata debent assumi. Constat
autem, I, & O non dicere omnia contenta in A, &
E sufficienter enumerata: non ergo ex I ad A ne-
que ex O ad E arguitur vicissim legitimè. Tertiò:
quia, quicquid verè affirmatur; aut negatur de om-
ni, verè affirmatur; aut negatur de quolibet con-
tento sub omni, vt ferunt evidentissima illa prin-
cipia: *Dici de omni, & Dici de nullo*, quibus ars
syllogismorum de modis communis subnititur, vt
infra suoloco videbimus: Cùm tamen non eo ip-
so affirmetur, aut negetur verè quidquid de omni
quid verè affirmetur id, aut negetur de aliquo
contento sub omni. Hoc autem ipsum est ex A ad
I, & ex E ad O, non tamen vice versa legitimè ar-
gui, vt est notum.

27 Ex hac propositione sequitur primò, A, & E non
posse esse veras, quin I, & O sint veras; alioquin
ex illis ad has non argueretur legitimè. Secundò
sequitur, si I, & O sint falsæ A quoque, & E ne-
cessariò esse falsas. Tum quia à contradictriorum ip-
sum I, & O eas falsificantibus ad contradictria
ipsarum A, & E eas pariter falsificantia legitimè
arguitur, iuxta principia statuta *suppositione tertii.*
Tum quia, si existentibus I, & O falsis, A, & E
sint veræ, à veritate ipsarum A, & E ad veritatem
ipsarum I, & O non argueretur legitimè, contra
præcedentem propositionem. Tertiò sequitur,
posse I, & O esse veras, quando A, & E sunt fal-
sæ. Si enim id non posset fieri, ex veritate ipsarum
I, & O ad veritatem ipsarum A, & E legitimè ar-
gueretur, contra præsentem propositionem. Autem,
& I, atque etiam E, & O subalternas esse: A
quidem, & E subalternantes; I verò, & O subal-
ternatas ex dictis *suppositis.* 5. constat.

Propositio 3.

28 A, & E oppositione contraria admittente me-
dium sunt opposita, atque adeò licet non simul
veræ: simul tamen falsæ esse possunt.

Quod sint opposita, proindeque simul veræ non
possint esse, inde constat. Primò: quia in obiecto,
quod una affirmatur, quod altera negatur, aliquæ falsæ
involuntur opposita tanquam positio; & negatio
eiusdem, vt latè ex se est notum. Quod absque
oppositione talium obiectorum, atque adeò, & ip-
sorum propositionum stare non potest, vt etiam
constat. Secundò demonstratur: quia si A, & E
possent esse simul veræ, ipsis existentibus simul
veris, simul etiam essent veræ I, & O: siquidem A:
vera esse non potest, quin sit vera I, neque E, quin

sit vera O, iuxta dicta propos. 2 atque ita A O, &
E contradictione simul vera essent contra pro-
posit. 1. non posse autem A, & E simul veras esse,
& esse oppositas in idem recidit.

Quod autem eorum oppositio medium admittat, 29
atque adeò simul falsæ esse possint, inde constat.
Primò: quia prima affirmando ponit in omnibus
id, quod secunda negando tollit ab omnibus: fieri
autem potest, vt id in aliquibus tantum sit, atque
adeò neque sit in omnibus, neque deficit ab omni-
bus. Quod est inter illarum opposita obiecta me-
dium dari posse, easque subinde ambarum obiectis
deficientibus, simul falsas esse. Secundò, id ipsum
demonstratur: quia possibile est, vt existente Ivera,
A falsa sit, vt proposit. 2. demonstratum est: sed
existente Ivera, necesse est, quod E contradictionia
eius sit falsa, iuxta proposit. 2. ergo possibile est, vt
existente Ivera, A simul, & E falsas sint. Posse au-
tem, A, & E simul falsas esse, & oppositionem ea-
rum medium admittere, atque adeò contrariam, siue
contrarietas esse, in idem recidit.

Propositio 4.

I, & O simul veræ esse possunt, atque adeò op-
positæ propriè non sunt, non possunt tamen esse
simul falsæ; quod eorum contradictione opposite
sunt inter se.

Quod possint esse simul veræ, atque adeò non
sint propriè opposita præterquam ipsa experientiæ
constat in his. *Aliquis homo fidelis: Aliquis homo*
non fidelis, & in similibus, sic demonstratur. Existen-
te A falsa, O contradictionia eius necessariò erit ve-
ra, & existente E falsa, I contradictionia eius nec-
essariò etiam erit vera, iuxta proposit. 1. sed est pos-
sibile, A, & E esse simul falsas, iuxta proposit. 2. er-
go est possibile, I, & O esse simul veras: Quod au-
tem simul falsæ esse non possint demonstratur ita:
Quia existente I falsa, A necessariò erit falsa; &
existente O falsa, E quoque necessariò erit falsa,
iuxta dicta proposit. 2. ergo, si I, & O essent simul
falsæ, omnes quatuor essent simul falsæ, atque ita
A, & O atque etiam E & I contradictione essent
simul falsa, contra proposit. 1. Quomodo autem I,
& O subcontraria dicantur, quatenus sub A, &
E contraria opposita contenta, eique subalternata
sunt, supposit. 3. notatum est.

Ex dictis, & supposito insuper tanquam certissi-
mo principio, quod omnis propositione necessariò
est vera, vel falsa: quia cuiusvis obiectum nec-
essariò est, vel non est; & nulla potest esse vera si-
mul, & falsa. quia nullius obiectum potest simul
esse, & non esse, manifestè consequitur, esse nec-
essarium omnino, vt ex quatuor dictis propositioni-
bus A. E. I. O. in omni euentu duæ tantum sint
veræ, & duæ tantum sint falsæ: quia si plures, quām
duæ essent veræ, nempe tres, aut quatuor, contra
proposit. 1. darentur duæ saltē contradictione ve-
ræ, quæ in quoibus eorum ternario; atque adeò etiam
in quaternario clauduntur. Si tamen pauciores, quām
duæ, aut eorum nullæ essent veræ, reliquæ tres, aut
omnes quatuor essent falsæ, atque ita contra eam-
dem proposit. 1. duæ saltē contradictione daren-
tur simul falsæ.

Iam, si quis, quomodo dictæ propositiones com-
parentur, vno aspectu videre velit, alpicat se-
quentem typum quadratum.

Subalternans

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. II. 117

Subalternans		Subalternans		
1	A	Contrariæ	E	4
		Contra dic toriæ	Contra toriæ	
2	I	Subcontrariæ.	O	3
		Subalternata	Subalternata	

Propositio 5.

33. Contradictoriæ A O, & E I æquivalentes sunt, si alterutius subiecto præponatur negatio: contrariæ autem A E, & subcontrariæ I O si postponatur; subalternæ denique A I, & E O, si vna negatio præponatur; & altera postponatur subiecto vniuersus. Pro quibus tribus regulis est ille versiculus.

Præ contradic. Post contra. Præ Postque subalter.

Constat autem satis clatè omnes illæ, tumex naturæ, & proprietatibus negationis expositis suppositione sextâ, ex æquivalentiisq[ue] terminorum ibidem illatis, tam ex ipso sensu, quem exhibent in quâuis matériâ propositiones iuxta ipsas regulas formatæ, ut quicquid exemplis adhibitis poterit facilè comprehendere, ne in re cuique promptâ moratur.

34. Et hæc de oppositione, connexione, & æquivalentiâ illarum quatuor, celebriûmque propositionum AE I O, de quibus tractant Logici. Pergo iam ad confiditam totalem, cgregiamque profectò Artem omnium 18. propositionum categoriarum simplicium, quas recensuimus, & suis litteris designauimus q. 1. oppositionem, connexiōnem, æquivalentiamque demonstrantem. Pro quo sit.

Propositio 6.

V, & Vncontradictoriæ opponuntur, atque ad eò nec simul vera, nec simul falsa possunt esse.

Hæc propositio satis, superque per se manifesta est: quia in nullis propositionibus expressius certatur contradic̄cio, quâm in singularibus affirmativa, & negativa eiudem de codem. Obiecta quippe harum propositionum; Socrates est homo: Socrates non est homo manifestè opponuntur, ut posito; & negatio eiusdem. Manifestè etiam eutrum eorum deesse potest; nisi per positionem alterius; atque ad eò medium non admittunt. Quo nihil desideratur ad oppositionem earum contradictoriam simulaneæ extermorum veritati, aut falsitati omnino aduersantem, ut ex se, & ex dictis notum est.

Propositio 7.

35. Vnaquaque nouem affirmatarum propositionum ex 18. de quibus agimus, inter alias nouem negatiæ habet suam contradictoriam, & vice versa.

Ex dictis enim in primâ, & sextâ propositione constat primò, tres has propositiones affirmati-

vas A. I. V. pro contradictoriis habere has tres negatiæ O. E. Vn. Secundò colligitur planè, quas contradictorias habeant sex aliae affirmatiæ, quæ super sunt: dA namque pro contradictoriâ habet dO, & dI dE, & dV dVn. Similiterque tA pro contradictoriâ habet tO, & tI. tE, & tV. tVn. eodem enim paœto, quo ostendimus, A, & O, I, & E, atque V, & Vn contradictoriæ opponi, facile ab unoquoque ostendetur, opponi pariter contradictoriæ dA, & dO, dI, & dE, dV, & dVn. necnon tA, & tO, tI, & tE, tV, & tVn. Itaque ex dictis 18 propositionibus nouem affirmatiæ, & nouem negatiæ inter se opponuntur contradictoriæ, ut indicat sequens tabella.

A	—	O
I	—	E
V	—	Vn
dA	—	dO
dI	—	dE
dV	—	dVn
tA	—	tO
tI	—	tE
tV	—	tVn

Vnde etiam colligitur, singularum propositioni 37

nunquam tantum dati contradictoriam cæteris non æquivalentem. Quod addo: quia quories

vnius propositionis plures contradictoriæ assig-

nantur, non possunt non omnes illæ inter se æqui-

valentes esse. Cuins ratio conspicie est: quia ob-

iecta contradictoriæ opposita præcisè opponuntur

tanquam positio, & negatio eiusdem. Vnius autem

extremi positivi vniæ tantum datur negatio, siue ve-

ritas negatiæ ipsum excludens, siue remouens, &

consequenter, vice versa, vnum extremum positivi-

um vni tantum siue negationi oppositum est, ut

constat ex doctrinâ traditâ *suprâ disp. 9. quæst. 3.*

37. 4. In quo oppositio contradictoria à contraria differt. Potest quippe vnum extremum pluribus singillatim, diuiniusque opponi contrariæ: quia nihil vetat, vnum cum pluribus aliis simul esse non posse. Et quoniam in numero 18 propositionum, de quibus agimus, nulla dantur in se æquivalentes, ut constat ex dictis q. 1. conficitur vnam-

quamque earum vnicam tantum in ipso numero

contradictoriam habere, ut cernitur in tabellâ præ-

misâ, tametsi plures habeat, contrarias, ut patet

ex demonstratis.

Propositio 8.

Binariorum 153: omnino, qui independenter à 38

repetitione, & positione effici possunt ex 18. pro-

positionibus, de quibus agimus, iuxta combinatio-

nium regulas *disp. 29. tradendas 54. omnino* sunt

propositionum subalternarum, id est, ita se haben-

tium, ut altera cum alterâ non mutuò connexa sit.

Vt propositionem demonstrem, & primùm ostendam, quænam ex prædictis propositionibus feria-

rim cum aliis sint non mutuò connexæ, sequen-

tem sequentem earum tabellam exhibeo.

Tabula

Tabula scierum propositionum

non mutuò connexarum

Affirmativa. Negative.

dA	E
tA	tE
A	dE
V	dVn
I	dO

dA	E
dV	Vn
dI	O
tI	tO
I	dO

dA	E
dV	Vn
tV	tVn
V	dVn
I	dO

dA	E
tA	tE
tV	tVn
tI	tO
I	dO

39 Itaque in primis duabus seriebus dA connectitur non mutuò cum tA & tA cum A, & A cum V, & V cum I. Similiterque E cum tE, & tE cum dE, & dE cum dVn, & dVn cum dO, & in ceteris pariter. Quod demonstratur per tria certissima principia. Primum est: terminum distributum cum non distributo in ipso contento non mutuò esse conexum, sicut totum cum suā parte, iuxta dicta propositione secunda, vt terminus *Omnis homo* cum quouis horum trium: *Homo: Aliquis homo: Hic homo*. Secundum est: terminum singularem cum suo vago, sive indefinito non mutuò etiam conexum esse, vt: *Hic homo* cum quouis horum duorum: *Homo: Aliquis homo*. Quia necessarium est, vt hic homo sit homo, & aliquis homo, non tamen est necessarium, vt homo, aut aliquis homo sit hic homo: quia potest esse alius. Tertium ex his sequuntur est, propositionem habentem terminum distributum, sive ex parte subiecti, sive ex parte praedicati cum propositione habente eundem terminum non distributum non mutuò connexam esse; quando in ceteris terminis conuenient. Similiterque propositionem habentem terminum singularem cum habente eundem particularem, aut indefinitum. Quod etiam manifestum est; quia propositione à connexione, quam sui termini habent cum terminis alterius nequit non eamdem cum illa connexionem fortiori, quando non est aliquid, quod talen connexionem impedit, vt verè non est, quando conuenient in ceteris, prater connexos.

40 Et quoniam propositiones omnes propositarum serieum ita se habent, idcirco non mutuò, vidi- ximus, connexæ sunt. Exempli gratia. Prima propositio primæ seriei: *Omnis homo est omne animal* significata per dA non mutuò est connexa cum secundâ: *omnis homo est hoc animal* significata per tA, & secunda cum tertiâ: *Omnis homo est animal* significata per A: quia praedicatum animal in prima est distributum, & in secundâ singulare contentum in illo; & in tertiâ indefinitum, cum quo non mutuò connectitur singulare. In subiecto autem omnes tres conuenient. Tertia autem ideo conne- citur cum quartâ: *Hic homo est animal* significata

per V, & hæc cum quintâ: *Aliquis homo est animal* significata per I, quia subiectum in tertâ est distributum, in quartâ singulare, & in quintâ particolare, & in praedicato conuenient. Pariterque de ceteris omnibus censendum est, vt cuique discurrenti per singulas conspicuum fieri, obseruatis proprietatibus negationis traditis suppositione quartâ pro dignoscendâ distributione, aut in distributio- ne terminorum.

Sequitur nunc, vt omnes binarios possibiles propositionum non mutuò connexatum, atque adeò subalternatum, ex dictis scribus, facta ad æquatâ combinatione elicimus, eosque ob oculos ponamus, vt sit in tabulâ sequente, vbi semper propo- sitio superior connexa, atque adeò subalternans, in- ferior vero ei correspondens terminans ipsius con- nexione, atque adeò subalternata est.

Tabula binariorum propositionum
non mutuò connexarum atque
adeo subalternarum

Affirmativa. Negative.

A	A	V	E	Vn	E
I	V	I	O	O	Vn
dA	dA	dA	O	E	Vn
A	I	V	dO	dO	dO
dI	dV	tA	dE	dVn	tO

dA	dA	dA	tE	tVn	O
tI	tV	A	dO	dO	tO
tA	tA	tA	E	Vn	tE
I	V	tI	tO	tO	tO
dV	dV	dV	E	Vn	dE

dV	dV	dV	dVn	dVn	dVn
tI	tV	I	tE	tVn	E
tV	tV	tV	dVn	dVn	tE
I	V	tI	tO	dE	dE
dI	dV	dI	E	Vn	dE

dV	dV	dV	tE	tVn	E
tI	tV	I	dVn	dVn	tE
tV	tV	tV	E	Vn	tE
I	V	tI	tVn	tVn	Vn
dI	dV	dI	tVn	tVn	Vn

Modò adiicienda etiâ & tabula binariorum, quæ fa-
ctâ ad æquatâ cōbinatione, nouē propositionū affir-
matiuarū, & nonē negatiuarū, de quib. agimus scori-
sum, superius propositionē nonē connexarū inter se.
atque adeò absoluē disparatarū: quia neque op-
posita inter se sunt, siquidem ambe vniuersiūque
binarii aut affirmatiua sunt, aut negatiua.

Tabula binariorum propositionum
disparatarum, id est neque conne-
xarum, neque oppositarum inter se.

Affirmativa. Negative.

A	A	A	dE	dVn	tE
dI	dV	tI	O	O	O
A	V	V	tVn	dE	tE
tV	dI	tI	O	Vn	Vn
tA	tA	tV	dE	dVn	dE

Propositiones autem istorum omnium binariorum ita esse disparatas, vt neque connexionem
neque,

Disp. XIX. De Propositionibus. Quast. II. 119

neque oppositionem ullam inter se habeant, facile vniuersique comperit sigillatim discurrendo per singulos, in quo proinde dilatus faciendo opus non est, ut modis immoremur. Inueniet enim propositiones vniuersaque binarij aut absolute, aut ex aliqua facta suppositione posse esse simul veras. Quod ipsum est, eas non esse oppositas. Inueniet item, quo casu prima est vera posse secundam esse falsam; atque etiam vice versa posse primam esse falsam, quo casu secunda vera est. Quod ipsum est neque primam cum secundam, neque secundam cum primâ ullam connexionem habere.

44. Iam vero, ex predictis primis sequitur adnotandum: Ex utrovis nouenariis affirmatiuarum, & negatiuarum propositionum seorsim combinato 36, omnino binarios propositionum resulstare, qui numerus ex quatuor nouenariis coalescit. Vnde nota secundò correspondentiam. Tres namque eorum sunt binariorum propositionum non mutuo connexarum, & vnuus binariorum propositionum disparatatum; atque ita ex affirmatiuis connexis sunt 27, binarij, & totidem ex negatiuis. Ex affirmatiuis autem disparatis sunt nouem binarij, & totidem ex negatiuis. Tertiò nota altam correspondentiam; nempe, quoties quavis affirmatiuarum propositionum ponitur in utrâque tabula propostâ inter affirmatiuas, tories omnino ponit cius contradictionem inter negatiuas.

45. Habemus itaque ex dictis in hac, & praecedente propositione primis, ex 18. propositionibus, de quibus agimus, 9. omnino esse binarios contradictiones oppositorum, & quinam illae sint. Secundò 27. omnino esse binarios subalternarum affirmatiuarum, & 27. negatiuarum, & quinam illi sint. Tertiò 9. esse binarios affirmatiuarum, & 9. negatiuarum disparatum inter se. Supereft modis demonstrandum, quot, & quinam sint binarij contrariarum: quot, & quinam subcontrariarum; quoque, & quinam disparatarum, quarum altera affirmativa, & altera negativa sit, quod egegiā quidem demonstratione ostendit sequens problema.

Propositio 9.

46. Binariorum 153, qui ex 18. propositionibus de quibus agimus, effici possunt, demonstrare, quot, & quinam contrariarum, quot, & quinam subcontrariarum, quoque, & quinam disparatarum sint.

Fiat in primis tabula 27. quadratorum prototidem binariis propositionum subalternarum affirmatiuarum tabulæ praecedentis, accepto que quovis binario illatum ponatur in duobus primis angulis cuiusque quadrati, itavt subalternans in superiori angulo collocetur, primaque quadrati dicatur, & subalternata in inferiori, dicaturque secunda. Earum autem contradictiones, quæ in eadem tabulâ suo ordine posita sunt ponantur in duobus secundis angulis quadrati in ideo modo, nempe contradictiones subalternantis in inferiori angulo, quæ tertia quadrati dicetur; & contradictiones subalternatae in superiori, quæ dicetur quarta. Eâ ratione, quâ possumus in quadrato descripto proposit. 4. has propositiones A I O E eisdem numeris adnotatas. Hæc namque tabula dabit præter contradictiones, & subalternas iam recensitas, omnes contrarias, & subcontrarias possibles in Arte istâ.

Tabula exhibens omnes contrarias, & subcontrarias possibles ex 18. propositionibus, de quibus agimus, una cum contradictioniis, & subalternis iam recensitas.

A	E	A	Vn	V	E
I	O	V	O	I	Vn
dA	O	dA	E	dA	Vn
A	dO	I	dO	V	dO
dA	dE	dA	dVn	dA	tO
dI	dO	dV	dO	tA	dO
dA	tE	dA	tVn	tA	O
tI	dO	tV	dO	A	tO
tA	E	tA	Vn	tA	tE
I	tO	V	tO	tI	tO
tA	tVn	dI	E	dI	tE
tV	tO	I	dE	tI	dE
dV	E	dV	Vn	dV	dE
I	dVn	V	dVn	dI	dVn
dV	tE	dV	tVn	tI	E
tI	dVn	tV	dVn	I	tE
tV	E	tV	Vn	tV	tE
I	tVn	V	tVn	tI	tVn

Quo

48 Quoniam enim prima propositione vniuersiisque quadrati cum secundâ connexa est, quarta contradictria secundâ cum tertiâ contradictria primâ pariter etit connexa propter inuersam connexionem, quam habent contradictria extremonum connexorum, ut suppositione tertî statutum est; atque ita quarta, & tertia eodem modo ac prima, & secunda subalterna erunt. Id, quod etiam ex praecedente tabulâ propositionum subalternarum constat. Et quoniam extremonum connexionem cum altero ipsius contradictrio est oppositum, ut in cadem suppositione tertî est statutum, & primâ cum secundâ connexa est, necessariò consequitur, primâ quartâ, qua est contradictria secundâ, oppositam esse. Vnde primâ constat, primam, & quartam simul veras esse non posse: quia tales esse non possunt propositiones inter se oppositae. Deinde id ipsum demonstratur: quia, si prima, & quarta essent simul vera, secunda, & tertia subalternae earum, atque adeo omnes quatuor essent simul verae; atque ita prima, & tertia, secundâque, & quarta, contradictriae cum sint, essent simul verae, quod est absurdum. Quoniam item existente secundâ verâ, prima falsa esse potest; & existente te secundâ verâ quarta contradictria eius necessariò est falsa, consequitur, primam, & quartam absolute posse esse simul falsas, ut arguebamus *propositi*; Quod ipsum est, primam, & quartam oppositione admittente medium, atque adeo non contradictria; sed contraria oppositas esse. Præterea, hoc ipso, quid prima, & quarta simul falsæ esse possunt, consequens est, ut tertia, & secunda earum contradictria simul vera esse possint, ne dentur duæ contradictria simul falsa: quod est impossibile. Denique: quia, si secunda, & tertia essent simul falsæ, prima, & quarta, atque adeo omnes quatuor, subindeque & qua contradictriae opponuntur, simul falsæ essent, ut *propositi*, 4. arguebamus: consequitur, secundam, & tertiam simul falsas esse non posse: Secunda igitur, & tertia compotes esse simul verae, & impotes esse simul falsas subcontraria sunt. Constat itaque supposito, quod prima, & secunda sint subalternae, & quod earum contradictriae sint tertia, & quarta, prout omnium dictorum quadratorum constructione fuit, necessarium omnino esse, ut in quovis eorum quarta, & tertia pariter subalternae sint. Prima autem, & quarta ita contraria, ut possint esse simul falsæ, non vero simul verae: secunda autem, & tertia ita subcontrariae, ut possint esse simul verae; non vero simul falsæ. Quod erat demonstrandum.

49 Fiat deinde similis tabula 9. quadratorum prototidem propositionibus affirmatiis in tabulâ praecedente disparatarum positis. Positóque in uno quaque quadrato binario uno dictarum propositionum, & ex aduerso eam contradictrio, ut in aliis quadratis nuper expositis factum est. Reliquarum omnium possibilium disparatarum numerus demonstratiæ exhibebitur. Disparatarum, inquam, qua neque inter se connexæ, neque inter se oppositæ sunt, etiam si altera affirmativa, & altera negativa sit.

Tabula exhibens omnes binarios propositionum disparatarum, qui inter oriundos ex 18. propositionibus, de quibus agimus, possibles sunt.

A	dE	A	dVn	A	tE
dI	O	dV	O	tI	O
A	tVn	V	dE	V	tE
tV	O	dI	Vn	tI	Vn
tA	dE	tA	dVn	tV	dE
dI	tO	dV	tO	dI	tVn

Posito enim, quod prima, & secunda propositione vniuersiisque quadrati inter se connexæ non sunt, manifestè sequitur, primâ, tertiam, & quartam, qua sunt illarum contradictriae, inter se connexas non esse; (præterquam quod id etiam constat ex tabulâ disparatarum propositione numero 42.) si enim hæc connexæ essent, & illæ quoque connexæ essent, propter inuersam connexionem, quam necessariò habent contradictriae propositionum connexatum, ut *suppositi*, statutum est. Secundâ sequitur primam, & quartam non esse oppositæ, quia, si oppositæ essent, prima, & secunda essent connexæ contra suppositionem; siquidem extremonum oppositorum alterum cum contradictrio alterius necessariò connexum est, ut etiam *suppositione tertî* est statutum, & quarta, ut in constructione supponitur secundam contradictria est. Vnde, tertio sequitur, secundam, & tertiam non esse subcontraria tales, ut nequeant esse simul falsæ, cum possint esse simul verae. Si enim non possint esse simul falsæ, prima, & quarta, qua sunt earum contradictriae, non possent esse simul verae, atque adeo opposita essent, contra demonstrationem factam. Positò item, quid prima, & secunda, atque etiam tertia, & quarta vniuersiisque quadrati non sunt inter se oppositæ, ut numero 42. statuimus. Sequitur itidem, primam, & quartam, atque etiam secundam, & tertiam inter se connexas non esse: quia, si essent, prima, & secunda, atque etiam tertia, & quarta essent opposita inter se: quia, quod connectitur cum altero, ipsius contradictrio oppositum est, ut *suppositione tertî* sive citata est etiam statutum, & prima tertia, secunda autem quartæ contradictriae sunt, ut in constructione supponitur.

Vnde patet, quatuor binarios propositionum vniuersiisque ex dictis quadratis primæ videlicet, & secundæ, secundæ, & tertiae, tertiae, & quartæ, quartæque, & prima disparatarum esse, qua neque inter se connexæ, neque inter se oppositæ sunt, qua

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. II.

121

Quarum proinde omnes binarij possiales 36. sunt: 9 ex affirmatiuis, & 9 ex negatiuis, & 18 mixti ex utrisque.

52 Concluditurque ex 153 binariis, qui ex 18 propositionibus, de quibus agimus, confici possunt: 9 esse propositionum contradictoriarum, quorum est tabula num. 36. proposita 27 autem subalternarum affirmantum, & 27 negantium, quos habet tabula proposita num. 41. Tum 27. contraria, & 27. subcontraria, qui ex tabulâ quadratorum datâ num. 45. resultant; ac demum 36. dicti disparatarum, qui omnes iuste componunt dictam summam 153.

Propositio 10.

53 Regula data propos. 5. ad faciendas aequivalentes, contradictorias, contrarias, subcontrarias, & subalternas, quæ ex his quatuor A E I O combinatis resultant. Eodem modo valent ad faciendas aequivalentes contradictorias, contrarias, subcontrarias, & subalternatas, quæ resultant ex his 12. A. E. I. O. dA. dE. dI. dO. tA. tE. tI. tO. inter se combinatis. Non item ad faciendas aequivalentes reliquas contentas in tabulâ quadratorum num. 47. descrip. 54. Excep. a regula contradictoriarum, quæ in omnibus contradictoriis valet, cuiusvis generis illa sunt.

Itaque omnes contradictoriæ, sive altera vniuersalis, & altera particularis sit, sive ambæ sint singulares per negationem præpositam alterutri eorum sunt aequivalentes: quia negatio præposita affirmatiæ facit, ut negat, idem, quod negatiæ, & præposita negatiæ facit, ut affirmet idem, quod affirmatiæ. Et omnes contrariæ vniuersales, & subcontrariæ particulares, de quocunque illæ sint prædicato per negationem postpositam subiecto alterutrius sunt aequivalentes; quia *Omnis* non aequivaler *Nullus*, & *Nullus* non aequivaler *Omnis*. Tum *Aliquis* non aequivaler *Aliquis non*, & *Aliquis non* non aequivaler *Aliquis iuxta dicta suppositione sexta*. Similiterque subalternæ, quarum altera vniuersalis, & altera particularis est, per negationem vnam præpositam, & alteram postpositam, subiecto alterutrius sunt aequivalentes, de quocunque illæ sint prædicato: quia *Non omnis non* aequivaler *Aliquis* & *Non aliquis non* aequivaler *omnis*. Tum *non nullus non* aequivaler *Aliquis non* & *Non Aliquis non* aequivaler *Nullus*. iuxta dicta *ibidem*. Vnde, in prædictis omnibus, de quocunque sint prædicato, locum habet ille versiculus. *Pro contradic. Post contra. Pro. Postque subalter.*

54 At vero ceteræ contraria, subcontraria, & subalternæ in citata tabulâ quadratorum contentæ pariter aequivalentes non sunt, aut per postpositam, aut per præpositam, & postpositam negationem, ut quicunque discutere per singulas manifeste competet. Ratio autem est: quia vim, quam suâ naturâ habet negatio præposita, vel postposita subiectis affectis illis signis *Omnis*, *Nullus*, *Aliquis*, qua ratione in contraria, subcontraria, & subalternis prioris generis inter se comparantur, non habet præposita, vel postposita subiectis reliquarum.

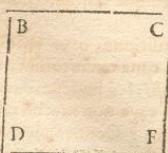
Propositio 11.

55 Connexio duarum propositionum tam obiectiarum, quam formalium, cuiuscunque illæ generis, & in quâcunque materia sive aliarum duarum connexionem, & aliarum contrarietatem, eamque, vel

Pharus scientiarum Tom. II.

admittentem, vel recusantem medium, & aliarum duarum subcontrarietatem, aut etiam contrarietatem fert secum, atque etiam vice versa.

Vt hæc propositio, quæ valde est notanda, faciliter intelligatur, & plausus ex præcedentibus, ex quibus sequitur, demonstretur, sint loco propositionum tam obiectuarum, quam formalium cuiusvis generis, & materiae, de quibus agit littera sequentis quadrati B.C.D.F. ita ut B. & F. similiterque D. & C contradictrioriè oppositæ sint.

Quo posito: Dico primum. Ex eo, quod B non mutuò connectatur cum D, necessariò sequi, C quoque non mutuò connecti cum F. Bque, & C contrariè opponi contrarietate admittente medium, arque ad eo B. & C non posse esse simul veras, posse tamen esse simul falsas. D autem, & F. ita esse subcontrarias, ut nequeant esse simul falsæ; possint tamen esse simul vera. Quæ omnia ex demonstrationibus factis propos. 3. 4. & 9. constant. Secundò dico. Ex eo, quod B. & C contrariæ sine contrarietate admittente medium, necessariò vice versa sequi, B cum D & C. cum F. non mutuò connecti, Bque, & F subcontrarias esse modo dicto. Primum constat: quia oppositorum extremorum quodvis cum alterius contradictriorum connexum est, ut statui suppositione tertiaria. Secundum vero: quia si D. & F non possent esse simul vera, B. & C non possent esse simul falsa. Si autem D. & F simul falsæ esse possent, B. & C simul vera esse possent, ut ex citatis propositionibus constat. Quod tamen utrumque contra factam suppositionem est. Tertiò dico. Si B. & D connectantur mutuò necessariò sequi, C quoque, & F connecti mutuò proper inuersam connexionem, quam habent contradictriorum extremitorum inter se connexorum: B que, & B contrariè citra medium opponi; prouideque, nec simul veras, nec simul falsas posse esse. Similiterque opponi D. & F. Quod demonstratur: quia, ut constat ex dictis locis citatis, hoc ipso, quod B connectatur cum D huius contradictriorum C opponitur, & hoc ipso, quod D vicissim connectitur cum B huius contradictriorum F opponitur, sive quod prout inter se oppositæ sunt B. & C, cum D. & F, arque ad eo neutræ esse possunt simul vera. Vnde, tunc sequitur necessariò neutræ possere esse simul falsas. Quia, si B. & C possent esse simul falsas, D. & F contradictriorum carum possent esse simul vera, arque etiam vice versa, ne possent simul falsa esse duas contradictriorum. Concluditur ergo ex eo, quod B. & D sint mutuò connexæ, necessariò sequi utrum C. & D mutuò similiter esse connexas, tum B. & C, arque etiam D. & F oppositas citra medium esse. Quod autem earum oppositio non contradictroria sit, sed contraria, inde monstratur: quia vnius propositionis vnius tantum contradictroria datur, eo quod vnius extremi vniuersitatis datur negatio, ut supra propos. 7. num. 37. statuimus. Cum ergo B pro contradictriorum habeat F, nequit etiam habere pro contradictriorum C, quæ ab F est diversa. Similiterque cum D habeat pro contradictriorum C, nequit etiam habere F diversa, à C. B. ergo, & C, atque etiam D. & F oppositione contraria sunt oppositæ citra medium. Quod erat demonstrandum.

L Quæ

Quarto dico. Ex eo quod B, & C oppositæ citra medium sint necessario vice versa sequi, tum D, & F pariter esse oppositas, quod ex demonstratione iam facta constat: tum B, & D, atque etiam C, & F mutuò esse connexas. Quod demonstratur: quia, ut constat ex dictis, titulus oppositionis, quam B habet cum C, cum eius contradictoriam D necessariò connectitur, & titulus oppositionis, quam D habet cum F, cum eius contradictoriam B necessariò connectitur, atque ita B, & D mutuò connexæ sunt necessariò. Tantumdemque venit dicendum de C, & F, ut constat.

56 Ex hac propositione, quæ vniuersalissima est, sequitur primum, quia omne totum, seu physicum, seu metaphysicum, seu logicum cum suâ parte seu determinatâ, seu vagâ non mutuò est connexarum, ut est notissimum: Contradictoriorum partis conexum quoque esse non mutuò cum contradictrio totius; & totum contradictrio partis contrarie esse oppositum contrarietate admittente medium, partemque subinde contradictrio totius subcontrariari, & vice versa. Et consequenter propositiones habentes hæc extrema pro obiectis easdem conditiones subire. Hinc: quia homo est totum physicè compositum ex animâ, & corpore: est propositiones sunt subalternæ: Homo existit: Anima existit, atque etiam hæ: Anima non existit: Homo non existit; & hæ contrariæ admittentes medium: Homo existit: Anima non existit; hæ vero subcontrariæ: Anima existit: Homo non existit. Et, quia homo compositus est metaphysicè ex animali, & rationali, hæ propositiones sunt subalternæ: Homo existit: Animal existit, sicut & hæ: Animal non existit: Homo non existit. Hæ autem contrariæ admittentes medium: Homo existit: Animal non existit. Denique: quia conceptus hic: omnis homo est totum compositum logicè ex hominibus induvidus, hæ propositiones sunt subalternæ: Omnis homo existit: Socrates existit, atque etiam hæ: Socrates non existit: Aliquis homo non existit. Hæ autem contrariæ admittentes medium: Omnis homo existit: Socrates non existit; & hæ subcontrariæ: Socrates existit: Aliquis homo non existit. Quo eodem iure tales sunt omnes quadratorum tabulæ primæ dæ propositionis. 9. n. 47.

57 Secundum sequitur: quia omnis essentia cum omni suâ passione communi est connexa non mutuò, iuxta doctrinam statutam disp. 17. 9. 18. contradictriorum passionis communis cum contradictrio essentia connexum quoque non mutuò esse, & scientiaque, & contradictriorum passionis contrarie cum admissione mediij opponi: passionem denique ipsam contradictrio essentia subcontrariari. Et consequenter, propositiones habentes hæc extrema pro obiectis easdem conditiones subire. Hinc: quia cuiusvis actus, quasi communis passio est potentia, hæ propositiones, Socrates legit: Socrates potest legere. Subalternæ sunt, atque etiam hæ: Socrates non potest legere: Socrates non legit: hæ autem contrariæ admittentes medium: Socrates legit: Socrates non potest legere; & hæ subcontrariæ: Socrates potest legere: Socrates non legit. Et idem est de innumeris aliis huiusmodi.

58 Tertio sequitur: quia omnis essentia cum omni suâ propriâ passione, seu proprietate mutuò conexa est iuxta dicta etiam in eâ quest. 18, citata, contradictriorum proprietatis cum contradictrio essentia esse quoque mutuò connexorum, scientiamque, & contradictriorum proprietatis contra-

rie citra medium opponi. Similiterque proprietatem, contradictriorum essentia, eadèmque subinde conditions sortiri propositiones habentes pro obiectis talia extrema. Hinc, quia risibilitas est proprietas hominis, ha propositiones mutuò subalternantur: Petrus est homo: Petrus est risibilis, tum etiam hæ: Petrus non est homo: Petrus non est risibilis; hæ vero contrariæ citra medium opponuntur: Petrus est homo: Petrus non est risibilis; atque item hæ: Petrus est risibilis: Petrus non est homo. In cæterisque innumeris pariter.

Quarto sequitur: quia peccatum, & gratia contrariæ cum admissione mediij opponuntur, pariterque consequenter propositiones istæ: Petrus habet gratiam: Petrus habet peccatum, has inter se subalternas esse: Petrus habet gratiam: Petrus non habet peccatum, atque etiam has: Petrus habet peccatum: Petrus non habet gratiam; has vero subcontrariæ: Petrus non habet gratiam: Petrus non habet peccatum: Petrus non habet gratiam. Similiterque venit dicendum de innumeris aliis huiusmodi.

Quinto sequitur: quia similitudo, & dissimilitudo contrariæ opponuntur citra medium, atque adeo, & ha propositiones: Petrus est Paulus similis: Petrus est Paulus dissimilis; has inter se mutuò connexas, atque adeo mutuò subalternatas esse: Petrus est Paulus similis: Petrus non est Paulus dissimilis, sicut etiam has: Petrus est Paulus dissimilis: Petrus non est Paulus similis; has vero, sicut & duas priores citra medium esse contrarias: Petrus non est Paulus dissimilis: Petrus non est Paulus similis. Pariterque de similibus philosophandum est.

Sexto sequitur vniuersè: quorū habet vnaquaque 61 propositionis subalternatas, sive terminantes suam connexionem, aut immediatam, aut mediataam, ut habere contrarias, & vice versa quæ quidem contrarie admittentes medium erunt, si connexione non mutuâ sit; reculantes autem, si mutua. Item, quorū habet vnaquaque propositionis subalternantes, sive secum connexiones non mutuâ, ut habere subcontrarias, & vice versa: quando enim subalternantes mutuò subalternata sunt loco subcontrariarum contrarie reculantes medium succedunt. Quæ omnia ex demonstrationis sunt nota.

Ex quibus omnibus apparet, quomodo per do- 62 strinam præsens propositionis certas iam nos, easque vniuersalissimas regulas habeamus ad demonstrandas in scientiis humanis ex semel inuenientâ connexione aut non mutuâ, aut mutua quorumvis terminorum, sive quarumvis propositionum contrarietas, & subcontrarietas, illasque, vel admittentes, vel reculantes medium; necnon vice versa, ad demonstrandas connexiones &c. ex semel inuenientâ contrarietate.

Postremo sequitur ex dictis quorū duas propositiones nullam inter se connexionem habent, neque earum contradictriorum connexionem inter se habere, neque alteram cum alterius contradictroriâ habere contrarietatem ullam, aut subcontrarietatem sicuti vice versa, quorū duas propositiones oppositæ inter se non sunt, neque altera cum contradictroriâ alterius est connexa, neque ambarum contradictriorum sunt subcontraria. Id, quod ex demonstratione facta propositione non, circa propositiones disparatas etiam est notum.

Propositio

64 Oppositiones, connexiones, & equivalentiaeque propositionum oriunda à signis sufficientibus carum terminos aut affirmatis, aut negatis, perinde nascuntur ab illis, sua sciatæ propositione, sine terminis talibus signis affecti recti seu categorematici, sive obliqui, seu syncategemati sunt.

Ratio huius propositionis est: quia cum termini etiam obliqui syncategemati, seu connotati sub enuntiatione etiam propositionis cadant, quia ratione supræ explicimus *disput. 2. quæst. 4.* consequens est, ut ab illis etiam suo modo ratione signorum, quibus sufficientur, sortiatur propositionem, arque adeò sensum aut vniuersalem, aut particularem, &c. & consequenter, aut oppositionem, aut connexionem, aut equivalentiam cum aliis propositionibus in huiusmodi quantitate fundantur. Itaque, sicuti hæ propositiones contradictoræ sunt: *Omnis homo currit: Aliquid homo non currit: ita etiam hæ: Omnis hominis omnis capillus est albus: Aliqua hominis aliquis capillus non est albus: In omni urbe venditur piper: In aliquâ urbe non venditur piper: Petrus in omni scientia est doctus: Petrus in aliquâ scientia non est doctus.* Et ceteræ huiusmodi. Pariterque de contrariis, subcontrariis, & subalternis, arque etiam de equivalentibus, iuxta regulas in precedentibus traditas venit censemendum. Semper tamen oportebit attendere, an ratione aliquius tacitè suppositi, sive enuntiati per propositionem ita equivalentem complexæ, aut sensum aliquem implexum habeat, ut expedit prius eam exponere: Quo de eius cum aliis oppositione, connexione, aut equivalentiæ tuitus agatur, iuxta regulas tum pro simplicibus, tum pro complexis traditas, & tradendas.

65 Est tamen aduertendum primum: perinde valere regulas equivalentiarum, quæ ab adiunctâ particula negatiæ sortiuntur: signa alijs diuersa, iuxta dicta *quæst. 2. suppositi*, sive talia signa casus obliquos, sive casus rectos sufficient. Itaque negatio præposita signo vniuersali facit illud equivalentem particulari, & ex conuerso præposita particulari facit illud equivalentem vniuersali: postposita vero in suâ vi relinquit illa, sive sufficient casus obliquos, sive rectos; ac proinde quando signum aut vniuersale, aut particula possum est ex parte prædictati aliquius propositionis dare, ut ipsi afficeretur contradictria, non est mutandum: quia à negatione præpositâ mutatur in propositione negatiæ, prope oportet ad contradictionem; benè tamen, quando ponitur ex parte subiecti. Si propositiones istæ: *Piper venditur in omni urbe: Piper non venditur in omni urbe: Petrus est doctus in omni scientia: Petrus non est doctus in omni scientia*, contradictriorum opponuntur absque mutatione signi vniuersalis in particulari, qualiter non opererentur, si daretur talis mutatione: cùm tamen equivalentes earum nuper propositæ ex solidum, quod termini inversi ita formatae sunt, ut signum in negatiæ negationem præcessit, eiusmodi vniuersi signi in aliud mutationem expostularunt, ut contradictione opponerentur.

66 Secundo aduertendum est pro tyrombus aliqua esse vocabula, quæ vniuersalitatem, & particularitatem ei correspontentem secum ferunt absque interuenient signorum: *Omnis, Nullus, Aliquis, nempe: Semper, Aliquando, Vbiique, Aliubi, Vierque, Neuter, Alter, vel Alterius, & alia huius-*

modi: De quibus, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & equivalentiam, perinde, ac de terminis affectis signis, *Omnis, Nullus, Aliquis*, est censemendum. Vnde, huic propositioni: *Semper pluit* sic contradicitur: *Aliquando non pluit*. Contrariatur autem sic: *Non quaque pluit*. Et huic: *Vierque oculus videt* sic contradicitur: *Alter oculus non videt*. Et sic contrariatur: *Neuter oculus videt*. Ita similiæ sunt contradictoræ: *Vbi que est lux: Aliubi non est lux*. Arque etiam hæ, iuxta notationem precedentem: *Lux est ubique: Lux non est ubique*. Et in ceteris pariter.

Q VÆ S T I O III.

Quæratione propositiones simplices hypothetica
oppositæ inter se sunt, aut connexæ,
aut equivalentes?

Supposita divisione propositionis hypothetica in causalem, illatiam, & purè coniunctiū, traditâ *suprà quæst. 1.* rursus suppono primum: causalem, & illatiam, eti specie tenuis simplices, quoad sensum tamen propositiones complexas esse: quia causalis duo diuersa enuntiat; expresse quidem esse conditionati sub hypothesi conditionis; & tacitè influxum conditionis in ipsum sub eadem hypothesi; illatia autem esse conditionati expresse, & connexionem conditionis cum ipso tacitè enuntiat sub hypothesi eadem; cùm tamen purè coniunctiū dumtaxat enuntiat esse conditionati pariter sub conditionis hypothesi, quidquid sit de influxu conditionis in conditionatum, aut de illius cum hoc connexione. Quare, causalis & illatia remissis ad sequentem questionem, de sola purè coniunctiū superest agendum in præsente.

Suppono secundum: etiam quando conditio aut influit in conditionatum, aut connectitur cum illo re ipsa posse propositionem hypotheticam habere sensum purè coniunctiū, de factoque sèpè habere: quia potest tantum enuntiari, de factoque sèpè enuntiat esse conditionati sub hypothesi conditionis, ne tacitè quidem innuendo aut influxum conditionis in conditionatum, aut connexionem illius cum eo, sed prorsus ab iis præscindendo. In præsenti ergo questione de omnibus propositionibus hypotheticis habentibus sensum purè coniunctiū tractamus, sive conditiones eorum re ipsa influane in conditionatum, aut cum eo connectantur, sive secundum.

Suppono tertium: quando conditio nullo modo influit in conditionatum, nullóve modo ad illud conditio, & nullo item modo cum illo connecta est, tunc propositionem hypotheticam dici de conditione disparatâ, qualis haec communiter: *Si gallus cantauerit Tunc conueretur*, & alia huiusmodi consentur. Est autem controversum inter Doctores: an propositione hypothetica de conditione disparatâ sensum vici conditionatum, sive hypotheticam ab absoluto, sive categorico conditionatum retinere, & veritatem conditionatum, sive hypotheticam ab absolutâ, sive categoricâ diuersam, per scientiamque conditionatum scibilem habere possit? Et aliqui negant, putantes, quando conditio est disparata, propositionem specie tenuis dumtaxat esse conditionatum, re tamen ipsa in sensu tantum ab soluto posse veritatem habere, coniunctionis scilicet, seu coexistentiæ

absolutē in eodem tempore conditionis, & conditionati, ita, quod sensus illius propositionis si gallus cantauerit, Turca conuertetur, sit hic: *Quando gallus cantauerit, Turca conuertetur*; aut aliud similis absolutus, in ceterisque eiusmodi pariter. Ego verò cum pluribus aliis censeo, quantumvis cōditio sit disparatamodo dicta, propositionem nihilominus sensum conditionatum ietinere, & veritatem conditionatum ab absoluta diuersam, per scientiamque conditionatum scibilem habere posse: quia nihil est, quod vetet, sub quāvis omnino conditio absolute non iudicata; sed posita tantum in hypothesi per simplicem apprehensionem quidlibet aliud hypotheticē iudicata p̄seicendo per tale iudicium ab absoluto esse eius. Pariterque subinde enuntiari illud per propositionem vocalēm. Quo casu, talis propositio & sensum conditionatum habebit, & veritatem conditionatum habere poterit de factōque habebit, si sit cum suo obiecto conformis, ut potest. Id, quod manifeste, me iudice, inde confirmatur quia eiusmodi sensus coniunctius omni propositioni conditionata communis est, per accidentem, & impertinenter se habet ad illum, quod sit conditio disparata, vel seclusus, quandoquidem, et si conditio disparata non sit, illa solus reperi potest, & sāpē soler, ut dictum suppositione secundā, proindeque cum sensu causali, aut illatiuo accidentariū coniungitur, quando coniungitur, pro arbitrio scilicet enuntiantis aut solum esse conditionati sub hypothesi conditionis, aut insuper tacitē influxum, vel connexionem conditionis comparatione conditionati.

70. Fator tamen cum doctis Recentioribus, hypotheticē de conditioni disparatā in suo signo statutus conditionati antecedentis ad absolutum nunquam esse veram, nisi quando absoluta ei correspondens in suo signo posteriori est vera. Quia eo ipso, quod conditio nullatenus inducit, conductive, ut conditionatum sit, aquē est sēpē verum illud fore, siue ponatur, siue non ponatur conditio, ut satis esse est notum: si enim sūbilo penitus conducte galli cantu ad Turcā conuersionem, verum est, Turcam esse conuertendum, si gallus cantauerit, aquē erit id ipsum verum, etiam gallus non cantauerit. Atque ita vniuersaliter, quoties conditionatum est verum sub hypothesi conditionis disparata, ut satis estem verū est sub hypothesi contradictoriū talis conditionis. Hinc autem manifeste consequitur, debere esse quoque illud absolutē verum: quia ex vna parte ex duabus conditionibus contradictoriis non potest non altera esse absolutē purificata, ut constat: siquidem ambo extrema contradictionis ab statu absoluto simul abesse est impossibile; ex aliā verò parte omne verum conditionatē, cuius conditio purificatur, etiam est verum absolutē, ut etiam est notum.

71. Verū enim verò, doctrina hāc non solum habet locum in conditionibus disparatis; sed etiam in connexis nihil ad conditionatum conductientibus, qualis est scientia visionis, aut reuelatio, aut actus fidei de existentiā creatura. Quod Recentiores commemorati non aduerterunt. Argumentum enim factum vniuersaliter probat: quoties conditio nihil ad conditionatum conductit, si illud est verum sub hypothesi conditionis, etiam esse verum sub hypothesi contradictoriū conditionis, & consequenter absolutē. Posit autem conditionem connexam esse cum conditionato, & nihil ad illius esse conducere, in exemplis positis, aliisque eiusmodi palam est. Vnde manifeste con-

sequitur: quoties conditionatum absolutē non est verum, sub hypothesi conditionis connexi cum illo, & nihil conductentis ad illud, cum illud, cum eius contradictoriū, atque adeo duo simili extrema contradictria esse vera, qualiter vera esse solent sub hypothesi impossibili. In tali enim casu conditionis posita in hypothesi impossibili consequenter, siue ex suppositione est. Sic supposito, quod hodie Petrus absolutē non est peccatus, sub hypothesi, quod Deus reuelaret, Petrum hodie peccatum, verum conditionate est peccatum illud simul, & non peccatum; peccatum, quia reuelatio sine peccato stare non posset, utpote conexa cum illo; & non peccatum: quia ille sponte suā non est peccatus, & reuelatio posita non magis, quam non posita conferret ad peccatum, ut ponimus.

De his tamen in tract. de scientiā Dei plura suo 72 loco dicēda sunt. Quomodo autem ex hypothesi absolutē impossibili duo contradictria verificantur, sequaturque, aut non sequatur quidlibet supradisp.

11. tractatum est. His positis sit

Propositio 1.

Quā ratione de propositionibus categoricis 73 quoad oppositionem, connexionem, & aequivalētiā 9. 1. philosophati sumus, eādem prorsus de hypotheticis pure coniunctiis ipsis categoriis correspondētibus philosophandū est.

Ratio est clara. Quia obiecta categoricarum (quae eādem sunt, atque hypotheticarum ipsis correspondunt, dum taxatque differentes pētes diversitatem statū absoluti, & conditionati) ut habent in vtrōque statū idem esse, aut non esse, siue existentia, siue quidlibetū (id namque supponimus, dum loquimur de obiectis hypotheticarum correspondētibus categoriis) ita non possunt non habere in vtrōque statū eādem oppositionem, connexionem, aut aequivalētiā sortiri, siue terminantur ad illa, prout in statū conditionato, siue prout in statū absolutū. Itaque, ut Petrum existere absolutē, & Petrum non existere absolutē, contradictria opponuntur; ita Petrum existere sub quāvis datā hypothesi, & Petrum non existere sub eādem, contradictria opposuntur. Et, ut, omnem hominem currere absolutē, & nullum hominem currere absolutē, contraria opposuntur; ita omnem hominem sub quāvis datā hypothesi currere, & sub eādem nullum hominem currere, contraria opposuntur. Et, ut, omnem hominem legere, & aliquem legere absolutē subalternantur; ita, omnem hominem legere sub quāvis hypothesi, & sub eādem legere aliquem, subalternantur. Pariterque de ceteris huiusmodi obiectis, de quae propositionibus ad illa terminatis venit cōfendū.

Quā, cūm ita sint, accipe omnes propositiones categoricas quātione secunda, commēmoratas, tūsque litteris designatas, eārumque singulis, siue singularum litterā adīce compendij causā litterā H, quā denotē propositionem categoricā in hypotheticā ipsi correspondēt, atque adeo eōdem terminos habentem esse muratam. Tūa, ex tortidem, quā resulta

resultabunt hypotheticis ita signatis compone totidem typos, tabulaque, atque sunt ibi categoriarum composita: habebisque Arrem exhibentem oppositionem, connexionem, & aequivalentiamque hypotheticarum omnium purè coniunctuarum, atque adeò simplicium eodem modo demonstrabilem, ac illa categoriarum simplicium demonstrata est. Ut enim sequens quadratum harum quatuor hypotheticarum, exempli gratia. *Si omnis homo vocetur, omnis homo respondebit: Si omnis homo vocetur, aliquis homo respondebit: si omnis homo vocetur, aliquis homo non respondebit: si omnis homo vocetur, nullus homo respondebit*, & omnium eamdem formam habentiam in quācumque materiali sub his litteris HA HI. HO. HE. subalternationem, subcontrarietatem oppositionemque exhibet. Ita reliquarum omnium similia quadrata exhibebunt. Prima namque propositione, & secunda subalternæ non mutuò sunt. Prima autem, & tertia, atque etiam secunda, & quarta contradictione, ut constat ex dictis; indequæ demonstrandum venit, ut de categoricis, quibus correspondent, est demonstratum q. 2. quartam, & tertiam subalternati, sicut primam, & secundam: primamque, & quartam esse contrarias cum admissione medij, & consequenter subcontrariarias secundam, & tertiam.

1	HA	HE	4
2	HI	HO	3

73 Quomodo autem tum istæ hypotheticæ, tum cæteræ omnes possibles aequivalentes reddi possint aut secus, ex dictis q. 2. propos. 5. & 10. colligendum est.

Propositio 2.

74 Ut propositiones hypotheticæ, de quibus propos. 1. eamdem categoricarum, quibus correspondent, oppositionem, connexionem, aut aequivalentiam fortiantur, sub eadem omnes hypothese debent esse hypotheticæ.

Ratio generalis est: quia ut in statu absoluto diversa tempora, diversa loca, diversa subiecta, & alia huiusmodi diversi casus faciunt in ordine ad oppositionem, aut connexionem extremorum: quia, quod habet esse in uno tempore, aut loco, aut subiecto, potest non habere esse in alio, atque ita extrema opposita, aut connexa respectu ad idem tempus, aut spatium locale, aut subiectum; respectu ad diversa possunt non esse opposita, aut connexa. Ita in statu conditionato diversa hypotheses faciunt etiam casus diversos: quia, quod habet esse sub una hypothesi, potest illud non habere sub aliâ, & consequenter extrema opposita, aut connexa sub una hypothesi, sub diversis possunt non esse opposita, aut connexa. Hinc autem sequitur extrema, quæ quod aliquid esse ab solutè opponuntur, aut connectuntur, tandem non possint non etiam opponi, aut connecti quod tale esse conditionate sub una, eademque hypothesi, iuxta dicta propos. 1. eo quod sub una, eademque hypothesi sic coniunguntur, ut eodem modo sub illâ quod tale esse cōparentur conditionate, ac comparatur absolute, sub diversis tamen hypothesibus bene posse non opponi, aut connecti: quia sub diversis hypothesibus quod tale esse non coniuncta; sed quasi separata ponuntur. Pariterque subinde, de extremis aequivalentiis, iuxta regulas in superioribus tra-

Pharsis Scientiarum, Tom. II.

ditas, & in hæc q. propos. 1. indicatas, venit censendū.

Declaramus hæc per exempla. Gratia, & peccatum 77 absolutè opponuntur respectu ad idem subiectu, & idem tempus: quia non possunt existere absolutè in eodem subiecto pro eodem tempore; atque ita hæc propositiones sunt opposita, simulque veræ proinde esse non possunt: *Petrus nunc habet peccatum: Petrus nunc habet gratiam*. Hinc autem necessariò sequitur, ut gratia, & peccatum respectu eiusdem subiecti, & temporis etiam conditionate opponantur sub eadem hypothesi; sub diuersis vero non ite: quia sub eadem hypothesi non possunt conditionate existere in eodem subiecto pro eodem tempore: bene tamen sub diuersis, eo quod, si existent sub eadem, coniungeretur quod existentia in eodem subiecto pro eodem tempore quod eis repugnat: existentia vero sub diuersis non opus est, quod coiungatur. Quod certè repugnat, atque ita hæc propositiones sunt opposita, simulque veræ proinde esse non possunt: *Si Petrus nunc pulsaret cogitatione A, nunc haberet peccatum: si Petrus nunc pulsaret cogitatione A, nunc haberet gratiam*: quia alioquin verificaretur fore, ut Petrus pulsatus nunc cogitatione A, haberet simul nunc peccatum, & gratiam: *Quod repugnat*. Hæc vero propositiones non sunt opposita, atque adeo simul veræ esse possunt: *Si Petrus nunc pulsaret cogitatione A, nunc haberet peccatum: Si Petrus nunc pulsaret cogitatione B, nunc haberet gratiam*: Quia bene cōponitur in casu prioris hypothesis Petrus peccatum, atque idem amissum gratiam. In casu vero posteriori non peccaturum, atque idem revertentur gratiam.

Pariter ratione peccatum, & carentia gratiæ recipiuntur ad idem subiectu, & idem tempus absolutè conditionate non mutuò: quia nequit peccatum existere in subiecto, in quo non sit pro eodem tempore carentia gratiæ; atque ita hæc propositiones sunt non mutuò cōnexa, veritasque prioris subinde infert veritatem posterioris: *Petrus nunc habet peccatum: Petrus nunc caret gratia*. Hinc autem necessariò sequitur, ut peccatum, & carentia gratiæ respectu eiusdem subiecti, & temporis etiam conditionate cōfertur sub eadem hypothesi; sub diuersis vero non ite: quia non potest peccatum existere conditionate in subiecto, quin in eodem pro eodem tempore existat sub eadem hypothesi carentia gratiæ; bene tamen, quin sub diuersis; atque ita hæc propositiones subalternæ sunt, primaque necessariò infert secundam: *Si Petrus nunc pulsaret cogitatione A, nunc haberet peccatum: Si Petrus nunc pulsaret cogitatione B, nunc careret gratia*: Nā alioquin Petrus pulsatus nunc cogitatione A, possit habere simul nunc peccatum, & gratiam. *Quod repugnat*. Hæc vero propositiones non sunt subalternæ, nec 1. necessariò infert 2. *Si Petrus nunc pulsaret cogitatione A, nunc haberet peccatum: Si Petrus nunc pulsaret cogitatione B, nunc careret gratia*: Quia bene cōherent in casu prioris hypothesis, Petrus peccatum, subindeque amissum gratiam. In casu vero posteriori non peccaturum, subindeque revertentur gratiam. Et consequenter, primam propositionem veram, secundam autem fallam esse. Ex quib. venit colligendum, quomodo de propositionum conditionalem aequivalentiæ, iuxta regulas nuper cōmemoratas pariter impræsentiarum censendum est. Quo veritas nostræ propositionis perspicue manet demonstrata, ampliusque etiam confirmata veritas præcedentis.

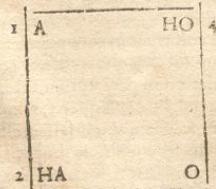
Propositio 3.

Quo pacto constituenda sit Aræ exhibēs oppositionem, & connexionem, aut etiam aequivalentiam inter propositiones simplices categoricas, & hypotheticas vicissim cōparatas repertæ, demonstratiū cōfēdere.

L 3 Suppono

Suppono: ut hactenus comparauimus propositiones categoricas cum categoricis, & hypotheticas cum hypotheticis, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & aequivalenciam; ita venire etiam comparandas categoricas cum hypotheticis, & hypotheticas cum categoricis. Deinde suppono ex doctrinâ fâ statuâ disp. 10. q. 5. propos. 2. omnem propositionem categoricam cuâ aliquâ propositione hypotheticâ, aut cuâ aliquibus cōnecti non mutuâ. Quia eo ipso, quod est ab solute verum, quidpiâ habere esse, non potest non verum sive conditionate, ipsum tale esse habitur sub aliquâ hypothesi; non tamen vice versa. Quocirca, status rerum absolutus cum statu ipsarum conditionato sibi correspondente connexus est; sed non est converso. Unde, omnis propositione categorica, sive ad statum rerum quidatuum, sive ad statum rerum existentiale pertinens connexa est non mutuâ cum omni hypotheticâ, qua sub quâus hypothesi absolute purificanda enuntiat idem ipsum conditionatè, quod categorica absoluta. Eo enim ipso, quod duo quæpam absoluta sunt, aut non sunt, conditionatè fuit verum de unoquoque fore, aut non fore sub hypothesi, quod alterum esset; aut non esset, sive talis conditionata veritas de conditione disparatâ, sive de non disparatâ fuerit, quod non interest ad rem, ut constat ex doctrinâ statuâ *suppositione tertia*. Sic quia verum absolute est. *Homo est rationalis, & leo rugibilis*, conditionatè quoque est verum, si homo est rationalis, leo est rugibilis, & est conuerso. Et quia absolute est verum. *Homo est rationalis, & rugibilis*, conditionatè quoque est verum: si homo est rationalis, est rugibilis, & vice versa. Et quia absolute est verum *Petrus loquitur, & Paulus audit*, necnon: *Deus vocat Petrum, & Petrus responderet*, conditionatè quoque est verum: si Petrus loquitur, Paulus audit, necnon: si Deus vocat Petrum Petrus responderet. Præterea omnis propositione quidatua categorica cum aliquâ existentiale hypotheticâ est non mutuâ connexa, ut in his cernitur: *Homo est rationalis: si homo existerit, erit rationalis*. *Actio connectit cum termino: si exierit actio, sexi- fiet terminus*. Et in ceteris huiusmodi.

80 Hoc posito, sumatur quævis propositione categorica ex omnibus recensitis q. 2. positaque in primo angulo quadrati ponatur sub ipsâ in secundo quævis ex hypotheticis, cum quibus illa non mutuâ connexa est. Deinde in aliis duobus angulis in uestro ordine ponantur earum contradictriae, iuxta regulas in præcedentibus traditas assignatae ut cernuntur in quadrato, sequenti.

Hac namque constructione suppositâ per demonstrationes factas in simili quest. 2. venit pariter demonstrandum, HO, & O eodem modo esse subalternas, atque A, & HA: A verò, & HO contrarias esse contrarietate admittente medium, & consequenter HA, & O subcontrarias esse.

81 Quo eodem pacto, & tabulageneralis quadratorum similium pro omnibus categoricis possibilibus effici posset: & quod expeditius. ^o nicipique

categorica data cum hypotheticâ, cui contrarietur cum admissione medijs; tū altera, cui subcontrarietur pro natâ occasione poterit designari: Omnis quippe categorica pro contraria habet modo dicto hypotheticam contradictriam hypotheticâ sibi subalternata, & pro subcontraria hypotheticam subalternatam sive contradictria, ut constat ex dictis. ⁸²

Pro huiusmodi autem binaris propositionum mixtis, quatuor altera categorica, & altera hypothetica est, non est quæcunda & aequivalens propria: quia status conditionatus, & absolutus, quâ tales, non possunt inter se aequivalere propriè; tamen interdum possunt mutuâ connexos esse ratione materiae, ut sunt status quidatius absolutus, & existentialis conditionatus; quando, tam propositione conditionata, quâm absoluta eiusdem prædicati, & subiecti connexionem necessariam subiecti cum prædicato præ se fert: quia, quod necessariâ subiecto conuenit, in omni statu conuenit illi. Sic se habent propositiones istæ: *Homo necessario est rationalis: si homo existerit, necessario erit rationalis: Homo identificatur cum rationali: si homo existerit identificabitur cum rationali, & similes*. Quomodo autem, quando duæ quævis propositiones sunt mutuâ connexæ, contradictria secunda, & prima circa medium contraria sunt; contradictria autem primæ, & secunda non subcontraria; sed contraria item sunt circa medium, ex dictis q. 2. propos. 12. constat.

QVÆSTIO IV.

Quâ ratione propositiones complexæ oppositæ inter se sunt, aut connexæ, aut aequivalentes.

83 Pro resolutione suppono primò: Omne ab intellectu iudicabile, atque adeò per propositionem enuntiabile, ad tria capita simplicia (ut modo eorum mixtiones omittantur) reduci. Aut enim est unum indivisum, atque determinatè sumptum, sive illud in se sit quid simplex, sive ex particibus compositum quoque modo. Aut sunt plura diuisim, sive distributi, atque determinatè sumptus. Aut est unum ex pluribus sumptum vagè, sive (quod in idem recidit) plura sumpta disiunctivè, sive sub distinctione. Aliud enim genus obiecti ad aliquod ex his tribus non pertinens exigitabile non est, ut cuique consideranti innoteat, constatque ex dictis à nobis supr. disp. 2. q. 3. confit. 4. Ob id omnis propositione simplex ad singularem correspondentem primo, & vniuersalem correspondentem secundum, & particularem correspondentem tertio reducitur, ut supra q. 1. statuimus.

Suppono Secundò: propositionem complexam copulatiuam eam esse, quæ ex pluribus simplicibus seu categoricis, seu hypotheticis per particulam & aut aequivalentem copulatis coalescit. Complexam autem disiunctivam quæ coalescit ex pluribus disiunctis per particulam vel, aut similem, ut dictum etiam est, exempli sive explicatum q. 1.

84 Suppono tertio: complexam copulatiuam, quæ talen, simplici vniuersali & aequivalente enuntiante sub uno conceptu confuse eadem extrema, quæ illa sub pluribus enuntiatis distinguitur. Est certum: quia perinde est de omnibus, & singulis hominibus distinctè numeratis afferere: *Hic homo loquitur, & hic homo loquitur. & hic homo loquitur*.

110, &c. ac assertere de eisdem confusè: *Omnis homo loquitur*, ut est notissimum. Ratio est in proprio: quia ut simplex vniuersalis enuntiat plura distributiuè, atque determinatè sumpta, ita etiam complexa copulativa enuntiat plura distributiuè, atque determinatè sumpta: Ergo, quando enuntiata ambarum sunt propterea eadem, non possunt non esse ambae æquivalentes quoad sensum. Quod enim altera confusè, & altera distinctè ille enuntiat, nequit variare ipsam sensum, ut notissimum est.

86 Suppono quartò, complexam disiunctiūam, quā talem, simplici particuliari æquivalere enuntiati sub uno conceptu confusè id ipsum, quod illa enuntiata sub pluribus distinctè. Esteriam certum: quia perinde est dicere distinctè discurrendo per omnes homines. *Hic homo loquitur*, vel *hic homo loquitur*, vel *hic homo loquitur*, &c. ac dicere respectuè ad eosdem: *Aliquis homo loquitur*, ut etiam notissimum est. Etenim, ut simplex particuliari enuntiat vnum ex pluribus vagè, seu disiunctiūè, ita complexa disiunctiūam enuntiat vnum ex pluribus vagè, seu disiunctiūè, nisi, quod prima confusè, secunda vero distinctè per plura vagantur, sive ea disiunguntur: Ergo quando talia plura sunt propterea eadem, non possunt non ambae quoad sensum æquivalentes esse.

87 Suppono quinco: complexam copulatiūam, aut purè copulatiūam, aut mixtam cum disiunctiūa esse posse. Similiterque complexam disiunctiūam, aut purè disiunctiūam, aut mixtam cum copulatiūa posse esse. Erit copulatiūa pura, quae neque vllam particulam disiunctiūam, neque vllum terminum vagum, seu disiunctum, disiunctiūè suppositum contineat in se. Erit purè disiunctiūam, quae neque vllam particulam coniunctiūam, neque vllum terminum non disiunctum, sive determinatè suppositum in se contineat. Mixta autem ex vtrâque erit, vel ex aliqua, aut aliquibus particulis coniunctiūis, & simul ex aliqua, aut aliquibus disiunctiūis, vel ex aliquo, aut aliquibus terminis vagis, sive disiunctis, & simul ex aliquo, aut aliquibus determinatis, & non disiunctis composta sit. Vnde, mixta in duas classes sunt dividenda. Aliæ sunt mixta ex copulatiūa, & disiunctiūa formaliter, nimirum, quae aliquam particulam coniunctiūam, & aliquam item disiunctiūam habent. Aliæ sunt mixta ex copulatiūa, & disiunctiūa tantum æquivalenter. Videlicet, quæ cum, aut solum coniunctiūam, aut solum disiunctiūam habeant particulam, proindeque formaliter copulatiūa tantum, aut disiunctiūa tantum sunt: constant tamen ex aliquo, aut aliquibus terminis disiunctis, & simul ex aliquo, aut aliquibus non disiunctis. Exempla vnicuique erunt obvia. Ob id ea omittio.

88 Suppono sextò: Omnem omnino propositionem complexam, cuiusvis ea generis sit, ad copulatiūam, & disiunctiūam, seu mixtas reduci, alioquin earum æquivalere: quia nulla est excogitabilis, quæ non enuntiat, aut plura determinatè, & diuisit, sive distributiuè: quo casu erit re ipsa copulativa, aut plura sub disiunctione, sive disiunctiūè: quo casu erit disiunctiūa: aliud enim genus enuntiandi plura non est, ut constat ex dictis. Sic causalis hæc: *Quia ignis existit existit calor copulativa re ipsa est*, sive ei æquivalens, quia tria enuntiat diuisit, & determinatè, nempe ignem existere, & calorem existere, & ignem esse causam ca-

lotis; idemque est de alijs huiusmodi. Sic etiam hæc rationalis. *Existit ignis*: ergo existit calor: copulativa re ipsa est, sive ei æquivalens: quia tria etiam enuntiat diuisit, & determinatè; scilicet, existere ignem, existere calorem, & ignem cum calore connexum esse. Tantumdemque venit dicendum de reliquis similibus. Sic denique alia complexa *sæpè quæst. 1. numero 4. commemmorata ad copulatiūam reducuntur ob eamdem rationem. Aliæque excogitari poterunt, quæ reducantur ad disiunctiūam.*

Vnde suppono septimò, quidquid in sequentiibus dixerimus de complexis, copulatiūis & disiunctiūis, pariter intelligendum venire de omnibus omnino aliis propositionibus complexis, cuiusvis generis illi fint. Oportet tamen vnamquamque imprimis exponere, expositioneque transformare in eam copulatiūam, aut disiunctiūam, ad quam reducitur, ut ita transformata clarius, faciliusque copulatiūa, aut disiunctiūa doctrinæ applicetur.

Ottavo denique suppono: complexas copulatiūas, & disiunctiūas, ex quibusvis simplicibus commemoratis *quæst. 2. & 3.* compositas per ipsas litteras, quibus simplices ibi à nobis sunt designatae, deinceps compendij causâ esse pariter designandas, additâ, interpositâque, aut particula coniunctiūa, aut particula disiunctiūa vel in hunc modum *A & E* significat complexam copulatiūam ex duabus vniuersalibus categoriis primâ affirmatiâ, & secundâ negatiâ compositam: *I*, vel *I.* vel *I* disiunctiūam ex tribus particularibus affirmatiis: *HA*, & *I*, vel *V* mixtam ex primâ vniuersali hypotheticâ, & secundâ particuliari tertiaque singulari categoriis affirmatiis. Similiterque in ceteris. His positis. Sit.

Propositio I.

Datâ quâvis propositione, aut purè copulatiūa, aut purè disiunctiūa, aut mixta illius contradictriam assignare.

Suntur, iuxta regulas traditas *quæst. 2. & 3.* contradictriorum omnium simplicium propositionum, ex quibus complexa data composita est, dispositaque eodem ordine iungantur, aut disiungantur, mutata vbique in disiunctiūam particula coniunctiūa reperta in datâ, & vice versa, disiunctiūa in coniunctiūam. Complexa enim, quæ resultabit, erit contradictriorum datæ. e. g. huiusdatæ *A*, & *E* contradictriorum est hæc *O*, vel *I.* & huius datæ, *I*, vel *I.* vel *I*, hæc *E*, & *E*, & *E*. & huius *HA*, & *I*, vel *V*, hæc *HO*, vel *E*, & *Vn*. Et in ceteris pariter.

Quod ostenditur primò. Quia simplex vniuersalis, & simplex particuliari, quarum prima, aut affirmat determinatè, & distributiuè eadem obiecta, quæ negat secunda vagè, seu disiunctiūè, aut negat pariter eadem, quæ affirmat pariter secunda, contradictriorum opponuntur, ut constat ex doctrinâ statutâ *quæst. 2.* sed complexa copulativa, & complexa disiunctiūa simplici vniuersali, & simplici particuliari æquivalenti, iuxta suppositionem tertiam, & quartam. Ergo quando altera affirmat determinatè, & distributiuè eadem obiecta, quæ negat altera vagè, seu disiunctiūè, vel vice versa, uti se habent in casu nostræ propositionis, contradictriorum opponuntur necesse est. Affirmare autem, aut negare alteram determinatè,

& distributiuē eadem obiecta, quæ negat, aut affirmat altera vagē, seu disiunctiuē, in casu nostrā propositionis est manifestum; quia, quæ particula coniunctiuā determinatē distribuit in vna, particula disiunctiuā vagē disiungit in altera. Idemque præstant alia particula, quæ faciunt, ut singulæ simplices vnius singulis simplicibus alterius contradictriorē opponantur, iuxta regulas pro eis datas dictā quest. 1.

93 Secundō ostenditur. Quia sicut simplici vniuersali altera vniuersalis simplex, aut singularis contenta in illā contrariē tantum opponi possunt relinquitque subinde, ut sola particularis possit ei opponi contradictriorē, iuxta dicta in eādem quest. 2. Ita complexa copulatiua altera complexa copulatiua, aut aliqua pars eius determinata contrariē tantum possunt opponi, solaque proinde disiunctiuā potest illi opponi contradictriorē, & ē conuerso, prout nostra propositione fert. Quia sicut se habent ad simplicem vniuersalem altera simplex vniuersalis, & singularis in eā contenta; ita se habent ad complexam copulatiuam altera complexa copulatiua, & pars determinata eius, ut ex se, & ex dictis fatis est notum. Complexam autem disiunctiuā ad complexam copulatiuam se habere, sicut se habet simplex particularis ad simplicem vniuersalem, & vice versa, iam constat ex dictis.

94 Itaque in doctrina huius propositionis omnes Logici re ipsā conspirant. Addunt tamen plerique vniuersaliusque propositioni complexa data, seu copulatiua seu disiunctiuā per præpositam negationem non infinitatē; sed negantem contradictriam. Quod verum est, quatenus composita ex data, & ex negatione præposita aequivalentē est contradictria, quam nos ipsius datae alsignauimus; quæ certè magis formalis, insigilque ex arte est contradictrior eius. Sic huius copulatiua: *Petrus legit, & Paulus audit*, catenus hæc: *Non Petrus legit, & Paulus audit* contradictrior est, quatenus facit huic sensum: Non sunt coniuncta re verā hæc duo; sed alterum saltem eorum deest, atque ita hinc aequivaleret: *Petrus non legit, vel Paulus non audit*, quæ est illius contradictria legirima iuxta regulam à nobis traditam. Similiter huius disiunctiuā: *Petrus legit, vel Paulus scribit*, catenus hæc: *Non Petrus legit, vel Paulus scribit* contradictria est, quatenus facit hunc sensum: Neutrum horum duorum re verā datum, atque adeo huic legitima illius contradictriorē iuxta regulam nostram aequivaleret: *Nec Petrus legit, nec Paulus scribit*. Et in ceteris pariter.

Propositio 2.

95 Propositio complexa copulatiua, qua talis, cum singulis simplicibus, quas coniungit tum determinatē, tum vagē seu disiunctiuā sumptis, atque adeo cum complexa disiunctiuā ex eis coalescente; necnon cum ipsiā subalternatū traditas quest. 1. & 3. connexa est non mutuō. Et consequenter cum complexis tum copulatiuis, tum disiunctiuis coalescentibus ex eiusmodi subalternatū comparatis tum inter se, tum cum ipsis simplicibus, quibus subalternantur, sumptis scilicet. Ac tandem, cum omnibus disiunctiuis coalescentibus ex aliqua ex prædictis, & ex quibusvis aliis propositionibus possibilibus vndeconque desumptis. Complexa

verō disiunctiuā, quā talis, cum singulis simplicibus, quas disiungit, scilicet, determinatēque connexa non est: atque adeo neque cum earum subalternatis, si quas habuerint, sumptis similiiter; bene tamen cum earum disiunctis, seu cum complexis disiunctiuis ex eis coalescentibus, tum inter se comparatis, tum cum simplicibus ipsis, quibus subalternantur, sumptis scilicet: necnon cum omnibus disiunctiuis coalescentibus ex aliquo ex disiunctis prædictis, & ex quibusvis aliis propositionibus possibilibus vndeconque de- sumptis.

Octo partes habet hæc propositio, & omnes 96 certissimas. Prima inde constat primum: quia propositio complexa copulatiua comparatione cuiusvis simplicis earum, quas coniungit, ut totum comparatione suæ partis se habet, ut est notissimum. Constat autem, totum cum quavis suorum partium sive determinatē, siue vagē consideratā non mutuō connecti: complexa ergo copulatiua cum quāvis dictarum simplicium tum determinatē, tum vagē, seu disiunctiuā sumpta non mutuō est connexa. Secundō: quia complexa copulatiua perinde se habet ad vnamquamque simplicem, ex quā componitur, sumptam determinatē, & ad earum aliquam sumptam vagē, ac se habet simplex vniuersalis ad singularem, & ad particularē contentam in se; ut ex dictis in præcedentibus liquidum est; sed vniuersalis simplex cum singulari, & particuliari in se contentis non mutuō est connexa, ut ex se, & ex statutis quest. 2. est notissimum: ergo complexa copulatiua cum quāvis earum, ex quibus componitur, aut determinatē, aut vagē sumptā non mutuō connecta est. Unde etiam constat, quando complexa copulatiua, quā talis, plures, quam duas simplices in se continet, cum quāvis aliā copulatiuā in se contentā, composita que illis eodem modo connectam esse.

Hinc secunda, & tertia pars propositionis manifestè sequuntur. Cum enim simplices componentes copulatiuum cum suis subalternatis sint connexæ non mutuō (eas enim illarum subalternatas nunc dicimus, quæ ipsarum non mutuam terminant connexionem) non potest copulatiua ipsa cum talibus simplicibus connexa non mutuō cum ipsarum subalternatis mediare non connecti similiiter. Et quoniam quodvis coniunctum, quodvisque disiunctum eiusmodi subalternatū nequit non esse similiiter, subalternatum coniuncto dictarum simplicium, quibus illæ sunt scilicet subalternata, ut est notissimum; consequens est, ut copulatiua consistens in tali simplicium coniuncto, cum talibus subalternatarum coniunctis, disiunctisque, hoc est, cum copulatiuis, ac disiunctiuis ex eis coalescentibus similiiter connexa sit. Unde tandem patet, copulatiuam ipsam similiiter esse connexam cum copulatiuis, & disiunctiuis coalescentibus ex vna simplicium, quas in se continet, & ex subalternatis alterius.

Quarta denique propositionis pars, adhuc de 98 copulatiua agens, eaque valde notanda, inde ostenditur. Quia quāvis omnino propositio cum disiuncto ex ipsā; & alia quāpiam coalescente est non mutuō connexa. Ob id enim valet bene: *Petrus legit: ergo Petrus legit, vel Paulus currit*: sed non ē conuerso. Ob id etiam propositio singularis cum particuliari vaganti per omnia singulata sui generis est non mutuō connexa. Ratio autem est clara: quia ad veritatem disiuncti, seu disiunctiuā propositionis sufficit veritas vnius ex extre-

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. IV. 129

mis eius, non tamen est conuerso. Ut enim verum sit, Petrum, vel Paulum existere, sat est esse verum, Petrum existere; non tamen est contraria, quia potest esse verum, Petrum, vel Paulum existere, Petru non existere; ut est notum. Itaque ex veritate vnius ex extremitis propositionis disjunctiua inferri non mutuò veritatem ipsius disjunctiua atque adeò quodvis extremorum disjunctiua non mutuò cum disjunctiua ipsa connexum esse indubitate est. Vnde consequenter sequitur, quicquid cum tali extremo non mutuò connexitur, & cum ipsa disjunctiua non mutuò connecti mediæ; atque adeò, copulatiua, de quâ tractamus, cum omnibus disjunctiuis coalescentibus tum ex ipsa, tum ex vnaquaque praedictatum, cum quibus ea non mutuò connexa est, & ex quibusuis aliis vnde cumque tractis propositionibus non mutuò connexam esse. Quod erat ostendendum. Ex quâ doctrinâ inferimus postmodum, omnem propositionem infinitas subalternatas, & consequenter infinitas contrarias, atque etiam subcontrarias habere. Quod est mirabile.

90 Iam, quinta pars propositionis, agens de disjunctiua inde ostenditur. Primo: quia complexa disjunctiua, quâ talis, propriè non se gerit ut totum comparatione extremorum sita disjunctiua. Cum cù tendat enuntiatio eius, ut adstruat vnicum tantum eorum, quodcumque illud sit, non verò, ut adstruat plura, vel omnia, sicut copulatiua, nullumque subinde circulum habet ad hoc, ut cum talibus extremitis seorsim, ac determinare sumpvis, siue cum eorum aliquo connexitur. Secundò: quia simplex particularis, cui complexa disjunctiua æquivaleret, iuxta sapè dicta, cum nulla eatum, quas disiungit, sumpta seorsim, connexa est. Ob idque, quando nullum habet terminum non disiunctum siue non vagum, ut enierit, quando est de praedicto communi non distributo, nullam subalternatam habet, ut ex subalternata cum simpliciū doctrinâ quæst. 1. competetur est: Ergo tantum est dicendum de ipsa complexâ disjunctiua compertâ cum extremitis sua disiunctionis.

91 Vnde etiam patet, complexam disjunctiuiam neque cum subalternatis siuorum extremorum seorsim, & determinare sumpvis connexam esse. Quæ pars erat sexta propositionis. Quod tamen cum disjunctiis eorum, siue cum complexis disjunctiuis ex eis coalescentibus connexa sit, quæ erat pars prima, est manifestum. Quia hoc ipso quod singula extrema complexæ disjunctiua cum singulis suis subalternatis connexa sunt, non potest non talium extremorum disjunctum, in quo consistit ipsa complexa disjunctiua cum talium subalternatarum disjunctis, hoc est, cum complexis disjunctiuis ex eis coalescentibus connexum esse. Manifestum quippe est, si A nequit existere sine C, & B nequit existere sine D, quod nequeat esse verum, existere A, vel B, quin sit quoquā verum, existere C, vel D. Ex quo etiam apparet, similiter esse connexam dictam complexam disjunctiuiam cum disjunctis resultantibus ex vna eorum simplicium, ex quibus ea constat, & ex subalternatis alterius.

92 Octaua autem, & ultima propositionis pars affirmans, disjunctiuiam, de quâ nunc agimus, connexam esse non mutuò cum omnibus disjunctiuis coalescentibus, tum ex ipsa, tum ex quâvis praedictarum, cum quibus ea connexitur, &

ex quibusuis aliis propositionibus possibilibus vnde cumque disiumpatis, per dicta circa parem quartam manet probata. Appellabo autem deinceps distinctionis gratia semiextinsecas comparatione propositionis, cuius connexionem non mutuam terminant, omnes ea disiunctiua, quae in ipsa quoad omnia sua extrema non continentur. Cæteras vero, que continentur, intrinsecas.

Propositio 3.

Cuomodo ars exhibens omnes contradictiones, 93 contrarias, subalternas, & subcontrarias quarumvis omnino propositionum complexarum sit construenda, demonstratiuè ostendere.

Sumuntur in primis 18 propositiones categoricæ simplices, de quibus quæst. 1. & 2. factis que ex illis omnibus combinationibus, seu collectionibus possibilibus absque positione, & repetitione, iuxta regulas tradendas a ipsi. 29. dabunt binarios 153. ternarios 816. quaternarios 3060, &c. ita ut omnes collectiones à binario vique ad octodentarium sint 262 143. & ex binariis quidem sint 153 complexas copulatiua, particula & interposita totidemque disjunctiua, interposita particula vel. Ex reliquis vero collectionibus, nempe 262 143. sint per solam particulam & repetitam totidem copulatiua; & per totamque particulam vel repetitam totidem disjunctiua; & per mixtionem autem ambiguum particularum totidem mixtas. Exinde propositiones complexæ, quæ resultabunt, copulatiua quidem formales 262 143; & totidem disjunctiua formaliter; mixtæ autem formaliter totidem, atque ita omnes 7864 29.

His ita factis, iungantur huic numero propositionum complexarum ex praedictis 18 simplicibus possibilibus ipse 18 simplices, ex numeroque resultati, nempe 786447. sint omnes binarij possibilis, qui luxa combinationum regulas tradendas disp. 29. citata sunt 309249048681. Ex quibus reiiciendi sunt 153 binarij simplicium, de quibus iam dictum est quæst. 2. Reliqui autem, qui, aut vitiumque, aut alteram salem complexam habent, examinandi sunt sigillatum (ponamus nunc, id esse moraliter, prædictaque possibile, de quo postea) & reiectis dispatiis, in quibus neutra propositionum cum alterâ connexa, aut opposita est, qui ferè quarta eorum pars erit iuxta propositionem, quam haberunt binarij propositionum simplicium, de quibus quæst. 2. Ex reliquis subalternarum medietas accipienda est, qui erunt ferè 115968393268. totidemque sunt ex illis construenda quadra, uti construximus quæst. 2. ex binariis subalternarum simplicium, ita ut in primo vniuersiisque quadrati anguli, quo ordine ibi sunt numerati, ponatur subalternans, & in secundo subalternata, & in tertio contradictionia subalternantis, & in quarta contradictionia subalternata. Quo fieri, ut iuxta demonstrationes traditas ibi in vnoquoque quadrato, propositiones quarti, & tertij anguli eodem modo sint subalternæ, ac propositiones primi, & secundi: propositiones autem primi, & quarti contrariae sint contradictiones admittentes medium, & propositiones secundi, & tertij subcontrariae. Quo pacto constructa erit Ars constans dicto numero quadratorum, exhibentque ex omnibus binarij possibilibus propositionum complexarum, quæ ex 18 simplicibus assumptis componi possunt, tum in-

ter

ter se, tum cum ipsis simplicibus comparatarum, quoniam subalternarum, quoniam contrariarum, & quoniam subcontrariarum sunt. Pariterque ex medietate binariorum disparatarum, qui fuerant reiecti, tertiis componi possunt quadrata, quae ostendunt ceteros binarios disparatarum quoad connexionem, quoad contrarietatem, & quoad subcontrarietatem, ut *question. 2. citata* pro binariis disparatarum simplicium factum à nobis est.

95 Quo eodem pacto venit construenda Ars exhibens omnes binarios possibles complexarum tum subalternarum, tum contrariarum, tum subcontrariarum, tum disparatarum quoad hanc triac de nique contradictionarum, quae ex 18 propositionibus hypotheticis simplicibus correspondentiibus dictis 18 categoricis, iuxta dicta q. 3. effici possunt. Tum Ars utamque comprehendens præstans idem circa binarios complexarum, quae ex dictis 18 categoricis, & 18 hypotheticis simul simplici possunt componi. Qui innumeri propemodum sunt, ut ex dictis colligere est.

96 Et hoc quidem dicta tantum sunt de complexis resultantibus ex combinatione simplicium simplici, facta videlicet independenter ab earum positione, & repetitione. Quia tamen complexa à varietate non solum natura, sed insuper positionis, atque repetitionis suarum simplicium possunt sortiri varietatem, diversa quippe est hæc complexa A, & E ab hæc E, & A, & hæc ab ambabus A, & A, si combinatio cuiusvis prædictorum numerorum simplicium cum positione, & repetitione fiat, iuxta regulas huius generis combinationis *disputation. 29.* tradendas, incomparabiliter maior resultabit multitudo complexarum pro materia construendarum Arrium modo explicato. Si enim ex 23. litteris Alphabeti isto combinationis genere combinatis omnia vocabula diversa omnium linguarum totius Vniuersi componuntur; insuperque incomparabiliter plura possent componi. Quot componentur propositiones complexæ ex 5. simplicibus combinatis eodem modo? semper tamen multitudine complexarum resultantium, tamen inmanis, numerus quidam finitus erit, dummodo numerus simplicium componentium unquamque complexam non excedat numerum alius prarum pro facienda combinatione, ut innotescat ex dictis *disputat. citata.*

97 Ceterum: quia natura propositionis complexæ secundù sibi taxat numerum simplicium, ex quibus componenda sit, quia data quāvis, alia ex pluribus simplicibus composita dari potest. Hinc nascitur, ut propositiones complexæ possiles ex quovis numero simplicium cum repetitione componenda absolute sint infinitæ. Aliund autem, lumpera diuersitate à materia, non solum complexæ; sed simplices etiam propositiones infinita sunt, cuiusvis illæ formæ sint, hoc est, sive sint vniuersales, sive particulares, sive singulares, &c. quia obiecta enuntiabilia, sive vniuersaliter, sive particulatiter, sive singulariter, &c. absolute sunt infinita, cum sint omnia entia tum aliquando existentia, tum pure possibilia, tum impossibilia. Vnde etiam sequitur binarios diuersos possibles tam simplicium, quam complexarum propo-

sitionum, quorum extrema aut contradictionia, aut contraria, aut subalternaria, aut subcontraria, aut disparata sunt inter se, infinitos esse absolu te.

Imò, quod mirabilius est, nulla est propositio, 89 sive simplex, sive complexa, quæ non habeat infinites infinitas subalternatas, cum quibus non mutuè conexa est. Tales enim sunt dis junctiæ tum ex ipsam, tum ex quāvis subalternâ eius, & ex infinitis aliis possibilibus coalescentiæ iuxta doctrinam demonstratam *proposit. 2.* Et quoniam iuxta demonstrationem se p. in superioribus factam contradictionia subalternata contraria est subalternantis; & contradictionia subalternantis subcontraria est subalternata, conficitur, nullam esse omnino propositionem, quæ non habeat item infinites infinitas contrarias, & cuis contradictionia non habeat infinites infinitas subcontrarias, cum tamen unaqueque vnicam dumtaxat habeat contradictionem, ut *supradict. q. 2. legendo* de simplicibus probatum est, probacione tamen, quæ generalis est etiam pro complexis.

Vnde obiter hoc valde notandum collige documentum. Datâ quāvis omnino propositione in omni scientiâ humana, in promptu et aducienti inservit illa quascunque voluerit ex infinitis infinitis, quas illa habet subalternatas, illatione affirmativa, atque etiam quascunque voluerit ex infinitis infinitis, quas illa habet contrarias, illatione negativâ. Id enim pro libito præstare poterit faciendo pro libito comparationem cum aliis quibusvis propositionibus cogitabilibus.

Quæ omnia, cum ita sint, colligo primo: ab 100 soluè esse nobis impossibilem Arem singillatim exhibentem omnium propositionum complexarum possibilium undeinceps diuersarum oppositionem, & connexionem; quia sunt, ut vidimus, infinita. Impossibilis autem est, saltem humanitatis Ars dans formam materiæ infinitæ, ut constat. Ex reliquis autem Arribus indicatis pleraque saltem, aut certè omnes moraliter, prædictæque impossibilis sunt: quia licet earum materia in aliqua multitudine complexarum finita ab aliquo ex combinationibus etiam indicatis erunda, tam ingens tamen illa est, ut omnium binarios singillatim examineat, moraliter nobis sit impossibile. Quamvis autem vnam, aut alteram ex brevioribus, confessis tabulis, construere possibile esset; adhuc tamen illa plus laboris, & prolixitatis, quam utilitatis habet. Ob id omnes omitimus. Satis enim est, tum ostendisse, quo pacto illæ construi possunt, tum normæ, exèplicè causâ subiectam proponere tabulam quadratorum exhibentem binarios contrariarum, subcontrariarum, & subalternarum, qui iuxta demonstrationes se p. in prædictibus factas, resultant ex binariis compositis ex sola complexâ copulatiâ A & E, & ex eius subalternatis tum simplicibus, tum copulatiis, tum disiunctiis ipsi intrinsecis, hoc est, contentis in illâ, quoad omnia sua extrema, iuxta phrasim supradictam *proposit. 2.* sub finem. Pro binariis enim ex illa, & ex omnibus eius subalternatis disiunctiis semiextinctis tabulam quadratorum confidere, præterquam quod esset valde prolixum, & superfluum, non solum moraliter, sed absolute est impossibile: quia sunt illi infiniti, ut constat ex dictis. Tabula autem est, ut sequitur.

Disp. XIX. De Propositionibus. Quæst. IV. 131

Tabula exhibens subalternatas intrinsecas, atque contrarias
vnius propositionis complexæ A & E una cum subal-
ternantibus, & subcontrariis correspondentibus
illis contradictoriæ eius.

101

A & E	Vn	A & E	E	A & E	A
V	O vel I	I	O	O vel I	O vel I
A & E	V	A & E	tI	A & E	tV
Vn	O vel I	tE	O vel I	tVn	O vel I
A & E	tA	A & E	dI	A & E	dV
tO	O vel I	dE	O vel I	dVn	O vel I
A & E	dA	A & E	O vel A	A & E	O vel V
dO	O vel I	A & O	O vel I	A & Vn	O vel I
A & E	O vel tI	A & E	O vel tV	A & E	O vel tA
A & tE	O vel I	A & tVn	O vel I	A & tO	O vel I

A & E

A & E	O vel dI	A & E	O vel dV	A & E	O vel dA
A & dE	O vel I	A & dVn	O vel I	A & dO	O vel I
A & E	Vn vel I	A & E	Vn vel A	A & E	Vn vel V
V & E	O vel I	V & O	O vel I	V & Vn	O vel O
A & E	Vn vel tI	A & E	Vn vel tV	A & E	Vn vel tA
V & tE	O vel I	V & tVn	O vel I	V & tO	O vel I
A & E	Vn vel dI	A & E	Vn vel dV	A & E	Vn vel dA
V & dE	O vel I	V & dVn	O vel I	V & dO	O vel I
A & E	E vel I	A & E	E vel A	A & E	E vel V
I & E	O vel I	I & O	O vel I	I & Vn	O vel I
A & E	E vel tI	A & E	E vel tV	A & E	E vel tA
I & tE	O vel I	I & tVn	O vel I	I & tO	O vel I
					A & E

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. IV. 133

A & E	E vel dI	A & E	E vel dV	A & E	E vel dA
I & dE	O vel I	I & dVn	O vel I	I & dO	O vel I
A & E	O & I	A & E	O & A	A & E	O & V
A vel E	O vel I	A vel O	O vel I	A vel Vn	O vel I
A & E	O & tI	A & E	O & tV	A & E	O & tA
A vel tE	O vel I	A vel tVn	O vel I	A vel tO	O vel I
A & E	O & dI	A & E	O & dV	A & E	O & dA
A vel dE	O vel I	A vel dVn	O vel I	A vel dO	O vel I
A & E	Vn & I	A & E	Vn & A	A & E	Vn & V
V vel E	O vel I	V vel O	O vel I	V vel Vn	O vel I
A & E	Vn & tI	A & E	Vn & tV	A & E	Vn & tA
V vel tE	O vel I	V vel tVn	O vel I	V vel tO	O vel I

Pharus, Scientiarum Tom. II.

M A & E

A & E	Vn & dI	A & E	Vn & dV	A & E	Vn & dA
V vel dE	O vel I	V vel dVn	O vel I	V vel dO	O vel I
A & E	E & I	A & E	E & A	A & E	E & V
I vel E	O vel I	I vel O	O vel I	I vel Vn	O vel I
A & E	E & tI	A & E	E & tV	A & E	E & tA
I vel tE	O vel I	I vel tVn	O vel I	I vel tO	O vel I
A & E	E & dI	A & E	E & dV	A & E	E & dA
I vel dE	O vel I	I vel dVn	O vel I	I vel dO	O vel I

Vbi vides unam propositionem complexam copulatiuam A & E subalternatas intrinsecas habere, cum quibus non mutuè connèctitur, 63, & consequenter totidem contrarias contrarietate admittente medium. Contradictoriam autem eius O vel I subalternantes habere, quarum non mutuam terminat, connexionem, etiam 63, & totidem subcontrarias illis correspondentes. Et eas quidem omnes ex numero tantum 18. categoriarum simplicium desumptas esse: ex numero enim cum earundem, tum hypotheticarum simplicium multò plures assumi possent.

Porto, complexam copulatiuam A, & E subalternata habere subalternatione non mutuâ vnamquamque earum propositionum, quas sub se habet in omnibus quadratis propositis, tum ex doctrinâ subalternatum traditâ quest. 2. tum ex proposit. 2. huius questionis est manifestum, ut cuique consideranti patet. Suppositâ autem assignatione propositionum iis duabus contradicentium, quæ in aliis duobus angulis cuiusque quadrati inverso ordine sunt posita, quam esse legitimam constat ex dictis tuis quest. 2. tum in presente proposit. 1. supposito item distinctionis gratiâ, quod in vno-

quoque quadrato ipsa copulativa A & E prima dicatur; secunda autem eius subalternata, & tertia, quæ contradicit primæ; quarta vero, quæ contradicit secundæ. Per demonstrationes factas in similis quest. 2. ad remque in præsenti applicandas, facile quisque demonstrabit, in vnoquoque quadratorum propositorum quattuor, & tertiam perinde ac primam, & secundam subalternas esse: primam autem, & quartam esse contrarias contrarietate admittente medium, arque adeò posse esse simul falsas, et si non possint esse simul verae: secundam denique, & tertiam esse subcontrarias, ita, ut possint esse simul verae; non vero simul falsæ.

Propositio 4.

De æquivalentiâ complexarum perinde ac de æquivalentiâ simplicium, quibus ipsæ æquivalent, censendum est.

Atque ita dicendum primò, complexas contradictorias, quæcumque illæ sint, per præpositam alteri earum negationem æquivalentes reddi. Hæc enim regula omnibus contradictoriis communis est, iuxta dicta q. 2. proposit. 5. & 10.

Secundò

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. IV. 135

104 Secundo dicendum, complexas contrarias, quando ambae sunt copulatiæ, compositæ que ex eisdem simplicibus per negationem propositam subiectis simplicium, positamque subinde immediatè ante ipsarum verbiū aequivalentes reddi: quia hoc parè redduntur aequivalentes vniuersales simplices contraria, quibus illæ aequivalent, iuxta doctrinam statutam q. 2. *proposit. 5.* & *10. citatis.* Dico autem, quando ambae sunt copulatiæ: quia quando non sunt, ut sapè sit, per negationem postpositam modo dicto, aequivalentes non redduntur; sicut nec simplices, quibus aequivalent; prout dicta propositorum statutum est. Dico etiam, quando ex eisdem simplicibus compositæ sunt: quia, quando sunt composita ex diuersis ut sapè etiam sit, etiam ambae sunt copulatiæ, atque adeo aliquibus vniuersalibus simplicibus aequivalentes; sed non sūs, quæ per postpositam negationem aequivalentes sunt, quæ duntaxat sunt vniuersales aequales de codem subiecto, & predicato, iuxta dicta *propositionibus etatis.*

105 Vnde, pro subalternis complexis dicendum tertio, eas tunc solum per antepositam, postpositamque modo dicto negationem aequivalentes reddi, quando altera vniuersali simplici, & altera particulari simplici contenta in illa (pro quibus solum hac regula valet, ut vidimus *loco citato*) aequivalentes sunt; Non vero, quando altere se habent, ut plerumque sit, alisque subinde simplicibus subalternis aliquo modo aequivalent. Pro quibus non valet dicta regula, iuxta dicta *proposit. 10. sepe citata.*

106 Tandem, dicendum subcontrarias complexas tunc solum per postpositam negationem modo dicto aequivalentes fieri, quando particularibus simplicibus subcontrariis, pro quibus item duntaxat valet hæc regula, ut dictum etiam *loco citato*, fuerint aequivalentes; eccl̄s in aliis casibus. In quibus omnibus minutius explicandis non oportet morari.

Consectarium præcedentis doctrinæ.

Consectarium 1.

107 Quoniam in omni syllogismo legitimo excogitabili antecedens cum consequente connexum est, ut ex sapè dictis in *superioribus*, dicendumque in *sequentibus* est manifestum; & antecedens quedam est propositio complexa ex duabus composita, necessarium est iuxta dicta: primò, quod contradictria conclusionis cum contradictria complexa, quæ est antecedens, eodem modo connectatur, atque antecedens cum conclusione. Secundò, quod contradictria conclusionis, & complexa, quæ est antecedens, contrariè opponatur, aut contrarietate admittente medium, si connexio antecedentis cum conclusione mutua non est, aut contrarietate recutante medium, si est mutua iuxta doctrinam speciam traditam q. 2. *proposit. 11.* Tertiò, quod conclusio, & contradictria antecedentis subcontraria sint, quando connexio antecedentis cum conclusione est non mutua: Contraria vero circa medium, si fuerit mutua, iuxta dicta *ibid.* Idemque consequenter venit dicendum de quilibet aliâ argumentatione legitima, quæ non sit syllogismus, cuius antecedens, ut pote ex pluribus propositionibus compositum, proposicio complexa sit.

Iraque, si ex syllogismo in *Darij* e. g. antecedens A & I ponatur in primo angulo quadrati; conclusio autem I in secundo, in tertio;

Pharus, Scientiarum Tom. II.

que, & quarto contradictria ordine inuerso hoc pacto.

1	A & I	E	4
2	I	O vel E	3

Propositiones quarta, & tertia subalternæ erunt; sicut prima; & secunda; Propositiones autem prima, & quarta contraria aut admittentes medium, si connexio primæ cum secundâ est non mutua, aut recutantes, si est mutua. Propositiones denique secunda, & tertia subcontraria erunt, in primo casu, contraria vero circa medium, sicut prima, & quarta in secundo.

Consectarium 2.

Propositiones, quas exponibilis appellant, 108 quales sunt potissimum exclusiæ, exceptiæ, & reduplicatiæ, complexis aequivalent. De earumque subinde oppositione, connexione, & aequivalentiæ perinde, ac de complexarum censendum est.

Dicuntur propositiones istæ exponibilis, quia per complexas, quibus aequivalent, exponendæ veniunt, tum ut earum sensus clarius appearat, tum, ut de earum oppositione, connexione, & aequivalentiæ expeditius, tertiisque agatur. Videntur itaque in primis est, quomodo illæ, & per quas complexas exponi debeant, ut inde constare cetera possint. Incipiendo ergo ab exclusiis.

Suppono: propositiones exclusiæ dici, quæ, 109 aut ex parte subiecti, aut ex parte prædicti signum habent aliquod exclusiū, ut sunt tantum solum, dumtaxat, solum, & similes. Est autem propositio exclusiæ habens signum exclusiū ex parte subiecti, quadruplex. Prima affirmans signum simul, & verbum. Secunda negans vtrumque. Tertia negans signum, & affirmans verbum. Quarta affirmans signum, & negans verbum. Et prima quidem affirmans vtrumque, ut: *Tantum Petrus legit copulatiæ huiusmodi aequivalentes est: Petrus legit, & nullus alius legit.* Quarta item affirmans signum, & negans verbum, ut: *Tantum Petrus non legit copulatiæ etiam huiusmodi aequivalentes: Petrus non legit & ceteri omnes legunt.* In quo conspirant omnes Logici. De secundâ autem, & tertia Recentiores quidam contra communem Logicorum sententiam censent, copulatiū etiam complexis aequivalentes. Standum tamen nobis est pro tentiâ communī statuente, aequivalentes disiunctiū. Quoniam secunda supra quartam, & tertia supra primam solum addunt negationem præpositam, contradictriorumque subinde sunt illis oppositæ iuxta Logicorum dogma soleme vniuersaliter statuens vnicuique propositioni per compositam ex ipsam, & ex negatione præposita contradici. Constat autem ex dictis in tota hac questione, prima, & quartæ ut pote aequivalentibus copulatiis per disiunctiū, aut disiunctiū aequivalentes dumtaxat contradici posse. Iraque secunda negans vtrumque, ut: *Non tantum Petrus non legit disiunctiæ huiusmodi aequivalentes est: Petrus legit,*

M 2 legit,

legit, vel aliquis alius non legit. Tertia autem negans signum, & affirmans verbum, ut Non tantum Petrus legit huiusmodi aequivalet disiunctiæ: Petrus non legit, vel aliquis alius legit.

110 Ex quibus patet, primam, & tertiam cum suis aequivalentibus, atque etiam secundam & quartam cum suis contradictoriæ opponi. Primam autem, & secundam, atque etiam quartam, & tertiam subalternas esse. Primam vero, & quartam contrarias, secundamque, & tertiam subcontrarias.

111 Patet, propositio exclusiva habens ex parte prædicati signum exclusum aut signum solum, aut verbum solum, aut neutrum, aut utrumque potest negatione affectum habere. Tametsi interdum paulo alter, quam in casu precedente sit expónibilis. Sit itaque prima neutrum negans hæc: Apostoli sunt tantum duodecim, cui copulatiua aequivalet: Apostoli sunt duodecim, & non sunt plures. Sit secunda negans utrumque subalternata prima hæc: Apostoli non sunt non tantum duodecim, seu, quæ eiusdem est sensus hæc: Non Apostoli sunt non tantum duodecim, cui hæc aequivalet disiunctiæ: Apostoli non sunt duodecim, vel non sunt plures. Sit tercia negans solum verbum contradictria prima, & subcontraria secundæ hæc: Apostoli non sunt tantum duodecim, seu, quæ eiusdem est sensus hæc: Non Apostoli sunt tantum duodecim, cui hæc disiunctiæ est aequivalens: Apostoli non sunt duodecim, vel sunt plures. Sit quarta negans solum signum contraria prima, contradictria secundæ, & subalternas tertiae hæc: Apostoli sunt non tantum duodecim, cui hæc copulatiua aequivalet: Apostoli sunt duodecim, & sunt plures.

112 Iam vero propositio exceptiua ea dicitur, quæ signo aliquo exceptiua constat, ut sunt: Præter, Nisi, & similia. Debet autem, ut aptè, & proprie propositio sit exceptiua, primum, id, à quo sit exceptio, verè dici de eo, quod excipitur. Secundò, id, à quo sit exceptio, notari signo universalis. Defectu enim primi inepita hæc exceptiua est: Omnis homo præter brumum est rationalis; defectu vero secundi hæc est impræpria: Aliquis Rex præter Croſsum fuit dñes. Hæc autem habens utrumque conditionem apta subinde, & propria erit: Omne animal præter hominem est irrationale; aliaque huiusmodi. De quibus solum agitur in praesenti.

113 Igitur, propositio exceptiua aut affirms signum exceptiuum, & verbum, aut utrumque negat; aut negat signum, & affirms verbum; aut affirms signum, & negat verbum. Quarum utramque per aliquam complexam exponentia venit, ut sequitur. Sit enim prima affirms utrumque hæc: Omnis homo præter Petrum loquitur, cui hæc copulatiua aequivalet: Omnis homo distinctus à Petro loquitur, & Petrus non loquitur. Sit Secunda negans utrumque subalternata prima hæc: Non omnis homo præter Petrum non loquitur, cui hæc aequivalet disiunctiæ: Aliquis homo distinctus à Petro loquitur, vel non loquitur. Sit tercia negans signum, & affirms verbum contradictria prima, & subcontraria secunda: Non omnis homo præter Petrum loquitur, cui hæc disiunctiæ aequivalens est: Aliquis homo distinctus à Petro non loquitur, vel Petrus loquitur. Sit denique quarta affirms signum, & negans verbum contraria prima, contradictria secunda, & subalternans tertia hæc: Omnis

homo præter Petrum non loquitur, quæ eundem sensum habet cum hæc: Nullus homo præter Petrum loquitur. Et utrique aequivalent hæc duæ eiusdem etiam sensus: Omnis homo distinctus à Petro non loquitur, & Petrus loquitur: Nullus homo distinctus à Petro loquitur, & Petrus loquitur.

Denique, propositio reduplicatiua ea dicitur, quæ signo aliquo reduplicatiuo constat, ut sunt: Quatenus, in quantum, propt, & similia. Quæ item est quadruplex, scilicet aut affirmans signum, & verbum, aut negans utrumque, aut negans signum, & negans verbum. Et unaquaque per complexam aliquam exponenda venit, ut sequitur. Sit namque prima affirmans utrumque hæc: Petrus quatenus animal sentit, cui hæc copulatiua aequivalet: Petrus sentit, & in ea ratio sentiendi est animalitas. Sit secunda negans utrumque subalternata prima: Petrus non quatenus animal non sentit, cui hæc aequivalet hæc disiunctiæ: Petrus sentit, vel in ea ratio non sentit, non est animalitas. Sit tercia negans signum, & affirmans verbum contradictria prima, & subcontraria secundæ hæc: Petrus non quatenus animal sentit, cui hæc aequivalet disiunctiæ: Petrus non sentit, vel in ea ratio sentiendi non est animalitas. Sit denique quarta affirmans signum, & negans verbum contraria prima, contradictria secundæ, & subalternans tertia hæc: Petrus quatenus animal non sentit, cui hæc copulatiua aequivalet: Petrus non sentit, & in ea ratio non sentiendi est animalitas.

Consectarium 3.

Propositiones hypotheticæ causales & illatiæ complexis aequivalent; perindeque subinde de illis, ac de complexis philosophandis est, quod attinet ad eam oppositionem, connexionem, & aequivalentiæ.

Dicitur enim hypothetica causalis, quæ præter esse conditionati expressè enuntiatum sub hypothesi conditionis tacite insuper enuntiat influxum, sive conductentiam conditionis in ipsum esse conditionati. Illativa vero, quæ patiter præter dictum esse connexionem conditionis cum conditionate enuntiat, propt alias iam q.1. arque etiam 3. notatum est.

Potest autem hypothetica causalis, ut ab eâ 116 incipiamus, quadruplex esse. Prima affirmans conditionem, & conditionatum. Secunda negans utrumque. Tertia negans conditionem, & affirms conditionatum. Quarta affirmans conditionem, & negans conditionatum. De quibus suo ordine, quod ad præfens attinet, ut sequitur, censendum est. Sit namque prima affirmans utrumque hæc: Si Petrus vocetur, consentiet, cui hæc copulatiua aequivalet: Si Petrus vocetur, consentiet, & vocatio influx in eius consensum. Sit secunda negans utrumque, arguenda subalternata prima hæc: Non si Petrus vocetur, non consentiet, cui hæc disiunctiæ est aequivalens: Si Petrus vocetur, vel consentiet, vel vocatio in eius non consensum non infuet. Sit tercia negans conditionem, & affirms conditionatum contradictria prima, & subcontraria secundæ hæc: Non si Petrus consentiet, cui hæc disiunctiæ est aequivalens: Si Petrus vocetur, vel non consentiet, vel vocatio in eius consensum non infuet.

non

Disp. XIX. De propositionibus Quæst. IV 137

non influer. sit denique quarta affirmans conditionem, & negans conditionatum contraria primæ, contradictria secundæ, & subalterna tertie: si Petrus vocetur, non consentiet, cuius æquivalent hæc copulativa est: si Petrus vocetur non consentiet, & vocatio in eius non consensum influer.

117 Eodemque penitus modo de hypothetica illatiu philosophandum est, nisi quod hanc loco influxus conditionis in conditionatum, connexionem illius cum hoc tacite enuntiare est supponendum.

Conjectarium 4.

118 Propositio de subiecto confuso confusione indeterminationis ex parte rei significata, complexa ex conditionatis æquivalent. Tuitiusque subinde, & clarius de illa tanquam de complexa, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & æquivalentiam agetur.

Quænam sit eiusmodi propositio, ex dictis disp. 18. q. 3. constat. Pro exemplo si hæc: *Aliqua actio requiritur ad existentiam effectus*: id est, ita hæc actio, vel illa, vel alia requiritur sub distinctione, vt nulla earum requiratur determinatè. Quam quidem propositionem æquivalentem copulativa complexa ex conditionatis afferentibus de unquamque actione distincti esse determinatè requisitam ad existentiam effectus sub hypothesi, quod cetera definit, ex doctrinâ traditâ *suprà disp. 10. q. 2. & 5.* compertum est. Quocirca, de illa perinde, ac de eiusmodi complexa venit imprætentiarum philosophandum, iuxta regulas complexarum in præcedentibus traditas. Quod satis fuerit aduertisse, ne diutius, quam oportet in his morem.

Conjectarium 5.

119 De propositionibus alioquin simplicibus habentibus tamen subiectum, aut prædicatum, vel copulatum vel disiunctum, perinde ac de complexis, quibus correspondent, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & æquivalentiam, philosophandum est.

Quoniam perinde est dicere: *Petrus, & Paulus loquuntur*: *Petrus loquitur, & deambulat*: *Petrus, vel Paulus currit*: *Petrus, vel currit, vel quietisicit*; ac dicere: *Petrus loquitur, & Paulus loquitur*: *Petrus loquitur, & Petrus ambulat*: *Petrus currit, vel Paulus currit*: *Petrus currit, vel Petrus quietisicit*. Perindeque propteræ de prioribus, ac de posterioribus propositionibus, de ceterisque eiusmodi iuxta regulas complexarum in præcedentibus traditas est in præsenti philosophandum, vt est notissimum.

Conjectarium 6.

120 De propositionibus siue complexis, siue simplicibus habentibus terminos numeri pluralis eodem modo est philosophandum, ac de habentibus terminos numeri singularis, quoad oppositionem, connexionem, & æquivalentiam, quando habent utrumque eundem sensum, vt scipè fit, secus quando diuersos.

Est certum: nec aliam, præter exempla, exigit probationem. Itaque: quia hæc propositio: *omnes homines currunt*, eundem habet sensum, atque hæc: *omnis homo currit*, sicut huic, ita, & illi per hanc contradicuntur: *Aliquis homo non currit*; non verò per hanc: *Aliqui homines non currunt*, utpote, quæ simul falsa cum illa esse potest: quia illi

est contraria contrarietate admittente medium. Particulè est censendum de similibus, & sua proportione seruata, de complexis ex eis compotitis, iuxta regulas complexarum in præcedentibus datas. Quoniam verò hæc: *Omnes Apostoli sunt duodecim* non eundem sensum habet, atque hæc: *Omnes Apostoli est duodecim*: quia in primâ subiectum sumitur pro collectione Apostolorum sumptu indiuisim: in secundâ pro omnibus, & singulis Apostolis diuisim, siue distributiè sumptis; & id est prima vera est, & secunda falsa. Idcirco, & si prima rectè contradicatur per hanc: *Omnes Apostoli non sunt duodecim*: quia eius subiectum perinde se habet, ac singulare, vt notauimus alibi. Secundæ verò non bene per hanc contradicuntur: *Omnes Apostoli non est duodecim*: quia eius subiectum est uniuersale, & vniuersalis non contradicit vniuersali, vt scipè vidimus. Sed per hanc: *Aliquis Apostolus non est duodecim*. Similiter dicendum est de similibus, & suo etiam modo de complexis ex eis compotitis.

Quæstio V.

Quaratione propositiones modalis oppositæ inter se sint, aut connexæ, aut æquivalentes.

Suppono primò in hæc quæstione solum esse sermonem de propositionibus modalibus compotitis ex his modis dialecticis nominaliter sumptis: *Possibile*; *Impossibile*; *Necessite*: *Contingens*; & ex oratione infiniti, quæ dictum appellatur; & alicui propositioni non modali, quæ de *meille* dicitur, correspondet, eamdemque proinde naturam, materiam, quantitatem, & qualitatem cum illa habet, vt in his cernitur: *Possibile est Petrum loqui*: *Impossibile est, aliquem hominem non esse animal*: *Necessite est, omne animal vivere*: *Contingens est, nullum hominem currere*. Quarum prima est de dicto singulari affirmato. Secunda de dicto particulari negato. Tertia de dicto vniuersali affirmato. Quarta de dicto vniuersali negato similibus propositionibus de inesse correspondentibus. De quo plura sunt dicta *suprà q. 1. n. 10.*

Suppono secundo: vnamquamque quatuor modalium ex quatuor prædictis modis constantium in quatuor membra dissecari. Poteat enim esse aut de affirmato modo: simul, & dicto, vt: *Possibile est Petrum loqui*, aut de negato vtroque, vt: *Non est possibile Petrum non loqui*; aut de affirmato modo, & negato dicto, vt: *Possibile est Petrum non loqui*, aut de negato modo, & affirmato dicto, vt: *Non est possibile Petrum loqui*; atque ita ex hac divisione sexdecim modales resultant. Quarum quilibet rursus in alias quatuor diuidi solet à Logicis, quo crescent viæ ad 64, quatenus quilibet potest habere dictum, aut vniuersale, aut particulare, aut indefinitum, aut singulare, iuxta similem diuisionem propositionis simplicis categoricæ, quæ ab ipsis fieri solet. Ceterum, quia quilibet prædictorum modorum de obiecto cuiusvis omnino propositionis, siue categoricæ, siue hypotheticæ, siue simplicis, siue complexæ enuntiabile est, vt est notum cuiuslibet eorum modalis in toto præterea membra diuidi potest, quot sunt propositiones possibilis non modales, iuxta omnes eatum diuisiones in præcedentibus questionibus factas quo penè in immensum augetur huiusmodi modalium numerus.

M 3 Itaque

Pharus Scient. Tom. II.

Itaque modalis cuiuslibet prædictorum modorum, aut potest esse de dicto categorico, aut de hypothetico, aut de simplici, aut de complexo, aut de copulativo, aut de disiunctivo &c. circa quod plura etiam diximus quæst. 1. num. 10.

123. Suppono tertio: Communiter docere Logicos in ordine ad oppositionem, connexionem, & aequivalenciam modum *Neceſſe*, aequivalere signo *Omnis*, & modum *Imposſibile* signo *Nullus* & modum *Poſſibile* signo *Aliquis*, iuxta vulgares illos eorum versus.

*Omnis neceſſe valet, imposſibile nullus
Poſſibile quidam, quidam non poſſibile non.*

In quibus de modo *Contingens* tacent: quia in Arte modalium, quam ipsi construunt, pro eodem usurpant *Contingens* in eadem significacione, ac *Poſſibile*, ut mox videbimus. Inducti autem sunt logici ad id docendum, quod deprehenderint *Neceſſe*, & *imposſibile* contrarie cum admissione mediij opponi, sicut *Omnis*, & *nullus*: *neceſſeque*, & *poſſibile*, atque etiam *imposſibile*, & *poſſibile* non subalternari non mutuo, sicut *omnis* & *aliquis*, atque etiam *nullus*, & *aliquis non*. Hinc dicunt, *Neceſſe*, & *imposſibile* modos vniuersales esse; propositioneque modales vniuersales constitue: *Poſſibile* autem, & *poſſibile non* modos esse particulares constituentes propositiones modales particulares, eo quod duo priores omnem differentiationem temporis amplectuntur; duo vero posteriores non item: quia necessarium, & impossibile quoad *esse*, aut *non esse*, semper est tale; *poſſibile vero quoad esse*, aut *non esse* non semper; sed aliquando tale est. Ceterum tam in doctrina, quam in ratione eius decepti haud dubie logici sunt. In ratione quidem: quia *Neceſſe*, & *imposſibile* ad plures differentias temporis, quam *poſſibile* nequamquam extenduntur; siquidem multa sunt necessaria, aut impossibilia pro aliqua temporis differentia, quæ pro aliis talia non sunt; & pleraque sunt possibilia pro omni indifference temporis eti si sunt aliqua pro vñatantum, ut, me non peccare, quamdiu dormio, necesse, peccareque impossibile est; fecus, dum vigilo; & plerasque creaturas pro omni tempore existere possibile est. In doctrina autem: quia contrarietas admittens medium, & subalternatio non

mutua vniuersalitati, & particularitati signorum, ac propositionum alligatae non sunt; quandoquidem etiam in propositionibus singularibus reperi posunt, ut constat ex demonstratis quæst. 2. in tabulisque quadratorum ibi propositis 9. videnti potest; Atque ita, ex eo quod *Neceſſe*, *Imposſibile*, & *Poſſibile* contrarietatem admittentem medium, & subalternationem non mutuam inter se habeant, prout dictum est, male inferunt Logici, duos priores modos vniuersales esse, tertium autem particulariter.

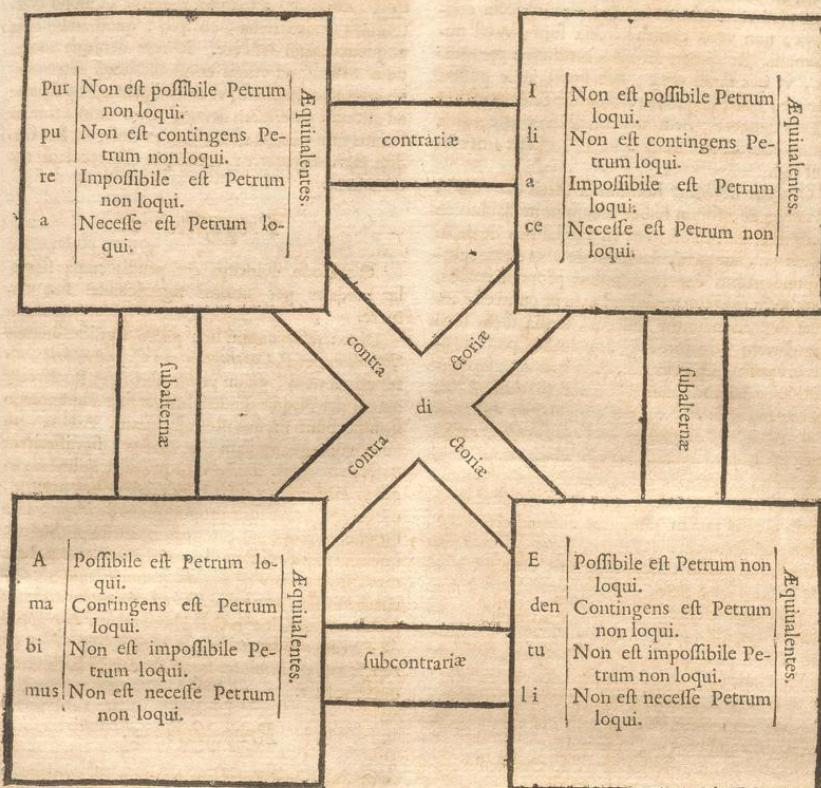
Suppono quartum: ut vnicuique propositioni 124 modali sua contradictoria, contraria, subalternata, subcontraria, aut aequivalens assignetur, Artem quamdam excoigitasse logicos, quam construunt in hunc modum. Supponunt primò modalem affirmantem modum simul, & dictum significare per A, negantem autem vtrumque per V. affirmantem vero modum, & negantem dictum, per E; negantem denique modum, & affirmantem dictum, per I, pro quo afferunt verum illum.

E dictum negat, Ique modum, nihil A; sed V. totum.

Ex his autem vocabulis quatuor dictiones comprehendunt, nempe: *Purpurea*, *Iliace*, *Amabimus*, *Edentulus*: rursusque supponunt, in prima syllaba vniuersalique dictioñis constituendam esse modalem de *poſſibile*, in secunda modalem de *contingens* sumptu pro eodem ac *poſſibile*. (Sed impertinenter, ut dicant *poſſimodum*;) in tercia modalem de *imposſibile*; in quarta modalem de *neceſſe*, attenta semper significacione vocalis, cui vñusquisque modus respondet, ut sciat, vtrum *modus* vel *dictum*, vel vtrumque sit negandum, vel neutrum. Quibus suppositis, omnes modales in quavis dictione constitutas, dicunt, evadere inter se aequivalentes; comparatas vero cum modalibus alteris dictiorum ita se habere. Quæ in *purpurea*, & *iliace*, sunt contraria. Quæ in *amabimus*, & *edentulus* subcontraria. Quæ in *purpurea*, & *amabimus*, atque etiam, quæ in *iliace*, & *edentulus* subalternata. Quæ denique in *purpurea*, & *edentulus*, atque etiam, quæ in *iliace*, & *amabimus* contradictoria, prout exhibet sequens typus, quo suam logici Artem exponunt.

Disp. XIX. De propositionib. Quæst. V. 139

4

3

113 Cæterum in ista Logicorum arte defectus multos ego reperio. Primus est. Quod impertinenter, ut paulo ante insinuauit, ponitur in ea propositionis modalis de *Contingens*, sumpto pro eodem ac *Possibile*. Tum quia *Contingens* (cuius est non ad unum praescire, ut *Possibile*, sed ad utrumque contradictionis extreum potentiam adstruere, iuxta mox dicenda) à propria ad impropria significationem transferitur inutiliter. Tum quia perinde est, ac bis repetere *Possibile* superuacane. Ob id in singulis prædictis dictiōnibus eadem vocalis bis repetitur pro iis duobus modis, ac si esset idem bis positus. Hic tamen defectus facile posset corrigi, subrogatis pro ipsis actionibus aliis, in quibus altera tantum earum vocalium, quæ superflue duplicantur, remaneret, cæteris in eisdem locis relictis; cuiusmodi esse possent haec: *Crumena, itaque, dabitur, censui*. Quo in singulis quadratis typis propositi tres tantum modales ponentur, sublata ab omnibus modali de *contingens*, quæ in sensu, quo accipitur, superfluit.

114 Vnde apertius detegerecur secundus, & peior defectus quem habet hæc ars. Quod scilicet de *contingens* in sua propria significatione usurpatum, de qua modalibus ex eo compositis nihil dicit, cum tamen illæ comparata cum aliis suas item oppositiones, connexiones, aut etiam æquivalentias habeant, eafque non minus; sed fortasse magis, quam extera scitu dignas.

115 Tertius defectus valde notandus istius Artis est. Quod facit æquivalentes propositiones modales,

quæ propriæ æquivalentes non sunt; sed mutuo inter se connexæ, quod est valde diuersum, eo quod non unum, & idem ex parte rerum obiectum habent; sed diuersa mutuo inter se connexa. Vnde consequenter contradictorias facit propositiones, quæ veræ non contradictroræ; sed contrarie, citra medium tamen sunt oppositæ; eoque iure nec simul vera possunt esse, nec simul falsæ. Quod forsitan Logicos fecerit, e.g. duæ posteriores primi quadrati, nempe: *Impossible est, Petrum non loqui*; *Necessitatem Petrum loqui*, non sunt æquivalentes proprie; sed mutuo connexæ, quia ex parte rerum non idem obiectum; sed diuersa mutuo inter se connexa habent, nimirum carentiam potentiam Petri ad non loquendum, & potentiam eiusdem ad loquendum cum loquitione connexam. Secunda autem earundem, & prima tertij quadrati, scilicet: *Possibile est Petrum non loqui*, quæ contradictroræ afferuntur, non sunt contradictroræ; sed contrarie citra medium: quia utriusque obiectum ex parte rerum est quid positum, prioris nimirum, ut dictum est, potentia Petri ad loquendum cum loquitione connexa; posterioris verò potentia eiusdem ad non loquendum; nemo autem dixerit, duo extrema positiva contradictrorie opponi quantumvis ea nec simul esse possint, nec simul deesse. Quemadmodum hæc duæ propositiones: *Deus inuictus Petrum existere*. *Deus inuictus Petrum non existere*, prædictis similes non sunt contradictroræ: quia earum obiecta sunt duæ scientiæ Dei positiva,

M 4

altera

altera de existentia, & altera de non existentia Petri; sed contraria, sicut & earum obiecta contraria, non verò contradictoria sunt, vt est notissimum. Et tamen ita citra medium opponuntur, vt nec simul vera, nec simul falsa possint esse, eo quod nequeunt amba illae scientia simul à Deo deficere, sicut nec simul in eo esse: quia earum obiecta nec simul deficere possunt, nec simul esse.

¹²⁸ Quartus defectus huiusmodi Artis est. Quod prout iacet, solum habet locum in modalibus de dicto singulari; non item in modalibus de dicto vniuersali, aut particulari, aut de aliis cateris correspondibus cateris omnibus propositionibus, iuxta dicta *suppositione secunda*; saepe enim eius regulæ deprehenduntur fallaces, si alia dicta loco singularium ponatur. e. g. si in duabus posterioribus propositionibus primi, & in prima tertij quadrati loco dicti singularis ponatur particulare hoc pacto: *Impossible est aliquid animal non esse hominem*: *Neceſſe est aliquid animal esse hominem*: *Possible est aliquid animal non esse hominem*. Prima erit falsa, & secunda vera, cum tamen ponantur æquivalentes: secunda autem, & tertia simul vera erunt, cum tamen ponantur contradictoria. E conuerso autem euenerit, si loco signi *Aliquid* ponatur *Omne*: quia tunc prima erit vera, & alia due simul falsa. Scio, aliquos recentiores hunc artis defectum aduertisse, tentasseque illum quibusdam documentis supplere. Sed vix, aut ne vix quidem id fieri posse per generalem aliquam, & fixam regulam inde colligitur: quia modales contradictoria, & contraria connexa mutuo, & æquivalentes, quas hæc ars miscet, & confundit, vt vidimus, diuersas sibi vindicant regulas.

¹²⁹ Quintus huius artis defectus est. Quod non circumferatur demonstrata ex certis, fixisque principiis, & fundamētis. Vnde, tentando speciales singularium modalium naturas per earum applicationem ad varias materias potius, quam deducendo regulas eius, quales sunt, ex vniuersalibus principiis videtur constructa.

¹³⁰ Sextus denique defectus huius Artis est. Quod circa assumptum sibi prefixum exhibendi scilicet oppositiones, connexiones, & æquivalentias propositionum modalium ex supradictis quatuor modis componibilium valde diminutè procedit. Cum incomparabiliter plura sint, quæ ad rem tacet, quam dicit, vt apparebit ex dicendis.

¹³¹ Igitur, vt Artem vniuersalem, legitimam, & valde egregiam ex pluribus specialioribus coalefcetem, quæ pro exhibenda omnium modalium oppositione, connexione, & æquivalentia possibilis est, constituamus per diuersas propositiones oportebit nobis procedere, quarum, plerique quasi practicæ sint, ad instar mathematicorum problematum, quemadmodum sequitur.

Propositio 1.

¹³² Quod sibi velint quatuor modi Dialectici: *Possible*, *Contingens*, *Impossible*, & *Neceſſe* imprimis statuerit.

Dico: *Possible* potentiam adstruit ad unum ex duobus quibusque contradictionis extremis cum præcisione ab altero. *Contingens* verò potentiam adstruit ad utrumque contradictionis extremum sumptum seorsim. *Impossible* autem potentiam demittit ab uno contradictionis extremo præcise; sed con-

sequenter siue illatiue adstruit illam ad alterum: quia nequit deficere simul potentia ad ambo contradictionis extrema, eo ipso, quod ambo ipsa nequeunt simul deficere. *Neceſſe* denique potentiam adstruit ad unum contradictionis extrema cum eo connexam, vt consequenter siue illatiue ad alterum potentiam demat. Quæ omnia tum ex se fatis sunt cunctis nota, tum ex doctrina late traxita *supra disputat. 1.* vnicuique eam recolenti notiora hent.

Propositio 2.

Quomodo deinceps compendii causa singulare modales per literas significandæ sint statuere.

Dico: *Modi* earum hoc pacto significabuntur: *Possible*, per P. *Contingens* per C. *Impossible*, ob repugnantiam, quam p̄ se fert, per R. *Neceſſe* autem per N. quæ quidem littera sine additamento significabunt modos istos affirmatos. Addita verò ante vnamquamquam, n. parua, significabunt eosdem negatos. *dicta* verò per eadē litteras significabuntur, per quas in præcedentibus quæstionibus significatae sunt propositiones *in se*, siue simplices, &que aut categoricæ, aut hypotheticæ, siue complexæ, quibus illa correspontent. e. g. hac modalis: *Possible est omniem hominem loqui* Sic de-notabatur P. A. hæc verò: *Non est contingens aliquem hominem loqui*, hoc n. C. I. Hæc autem: *Impossible est Petrum non loqui*, hoc R. V. n. & hæc: *Non est neceſſe nullum hominem loqui*, hoc. n N. E. cateræque similiter.

Propositio 3.

Quotnam possibiles sint artes speciales vniuersalem componentes pro exhibenda demonstratiunc oppositione, & connexione, aut etiam æquivalentia omnium modalium propositionum ex quatuor modis prædictis componibilium determinare.

Vt id præstem, noto, duas quaque propositiones modales, quarum oppositio, & connexione, aut etiam æquivalentia venanda est, aut posse habere vnum, & idem omnino *dictum*, siue affirmatum, siue negatum; aut posse habere duo *dicta* aliqua ratione diuersa, vnamquamque suum. Quod se habeant duo, aut posse illa inter se esse contradictoria, aut contraria recusantia medium; aut contraria admittentia medium, aut commixa, siue subalterna mutuò; aut connexa, siue subalterna non mutuò; aut subcontraria, aut dispara-ta. Quæ sunt omnes comparationes, quod ad rem attinet, possibilis. A quibus ultima dempta modalium de *dictis* dispositis, quæ eo ipso nec oppositionem, nec connexionem inter se habent. Superunt septem comparationes, penes quas quotidie artes pro intento proposito sunt possibilis. Prima modalium habentium idem *dictum*. Secunda modalium habentium *dicta* contradictria. Tertia modalium habentium *dicta* contraria citra medium. Quarta modalium habentium *dicta* contraria cum admittione mediij. Quinta modalium habentium *dicta* mutuò connexa. Sexta modalium habentium *dicta* non mutuò connexa. Septima modalium habentium *dicta* subcontraria. Ex quibus Ars totalis de oppositione, & connexione, aut etiam æquivalentia modalium coalefcit. Et de quibus in sequentibus, quo ordine sunt hic numeratae, agendum nobis est.

Agemus

Agemus autem in earum singulis in primis de oppositione, & connexione modalium, quæ passiones earum sunt maioris momenti, dicturi postea generatim de earum æquivalentiæ, quæ minoris momenti est, sub finem quæstionis.

Propositio 4.

135 Datâ quâlibet propositione modali, quænam sit eius contradictria, vniuersaliter statuere.

Vt id præstern suppono primò: propositionem modalem de modo nominaliter sumpro, de quâ trahamus, aut posse habere modum ex parte subiecti, & dictum ex parte prædicati, aut vice versa, ut supra iam notatum est quæst. I. num. 10. Et quando habet modum ex parte subiecti, vt: *Possibile est omnem hominem loqui*, hunc sensum facere: Potentia datur ad hoc ut omnis homo loquatur, siue ad omnis hominis loquitionem. Quando vero ponitur ex parte prædicati, vt: *Omnem hominem loqui est possibile*, facere hunc sensum. Ad hoc ut omnis homo loquatur, siue ad omnis hominis loquitionem datum potentia. Vnde constat, modalem de dicto vniuersali, siue vniuersali æquivalente, & modalem de dicto particulari, siue particulari æquivalente perinde se habere, ac propositionem habentem terminum aliquem signo vniuersali, aut particulari affectum vel ex parte subiecti, quando dictum se habet ex parte subiecti; vel ex parte prædicati, quando dictum se habet ex parte prædicati.

136 Suppono secundò ex generali doctrinâ datâ q. 2. proposit. 1. & 2. sæpeque alias tâ, aut tanquam certissimâ suppositâ: quando signum vniuersale, aut aliquid ei æquivalentis positum est ex parte subiecti in quâvis propositione datâ, in eius contradictria debere ponî loco illius particularē, aut quid æquivalentis: quando vero possum est ex parte prædicati in dâ, immutatur in contradictria debere persistere formaliter: quia in primo casu negatio propositionis negatiæ post signum positum illud non immutat. In secundo vero casu negatio anteposita æquivalenter mutat illud de vniuersali in particularē, & vice versa.

137 Ex his planè constat: quando propositiones modales habent dicta ex parte subiecti, si in vna sit dictum vniuersale, aut æquivalens, in alterâ debere esse particularē, aut æquivalens, ut contradictria opponantur: quando vero habent dicta posita ex parte prædicati, quæcumque deminuta sint, immutata debere persistere formaliter in vtrâque contradictria: quia à negatione præviâ negatiæ æquivalenter mutat: quando opus est, de vniuersali in particularē; vel è conuerso, prout ad contradictionem requiratur.

138 Et quoniam nos in totâ istâ Arte pro exemplis vtimur semper modalibus habentibus modum ex parte subiecti, & dictum ex parte prædicati, quæ planiores sunt, & vñstiones, idcirco in totâ istâ Arte propositiones contradictria invariata semper habebunt dictum, quodcumque illud sit, habentes dumtaxat variatum modum penes affirmationem, & negationem. E. g. sicut ista: PA. n PA. atque ista CE. n CE. atque ista RI. n RI. atque ista NO. n NO. sic cætera quæcumque omnes contradictiones designabuntur.

Propositio 5.

Artem primam modalium de eodem dicto ea- 139 rum omnium oppositionem, & connexionem exhibentem demonstratiæ construere.

Accipiantur quatuor supradicti modi semel affirmati, & iterum negari hoc pacto: P. C. R. N. nP. nC. nR. nN. factaque omnium octo ad æquâ combinatione, iuxta regulas tradendas dip. 29. absque positione, & repetitione. (Nam hic repetitio eiusdem modi, aut diversitas positionis duorum circa idem dictum, inutilis est, ut ex se patet) 28. omnino binarij resultabunt, quibus adiuncto quovis omnino dicto, siue categorico simplici, siue hypotheticō, siue quoquo modo complexiori copulativo, aut disjunctivo, iuxta divisiones in præcedentibus factas circa correspondentes propositiones de messe, totidem habebuntur binarij propositionum modalium de eodem dicto. In quibus sigillatim examinatis 10. reperientur modalium non mutuò connexionum, non mutuòque subinde subalternarum; & duo prorsus æquivalentium. Ex quibus acceptâ medietate, modalium, ex quibus constant, non mutua connexio, æquivalenciaque demonstretur. Ea enim demonstrata, reliqua omnia binariorum, totiusque huius Artis dabit demonstrationem.

Demonstratio autem dictæ medietatis, hoc 140 est, sex eiundem binariorum per totidem principia sit in hunc modum 1. *Contingens* cum *Possibile* respectu ad idem dictum non mutuò connectitur. Quia, quod est contingens eo ipso est possibile; quod vero est possibile, non eo ipso est contingens, quia potest esse necessarium, ut est notissimum. 2. *Necesse* cum *Possibile* respectu ad idem dictum pariter est non mutuò connexum, ob proportionalem rationem. 3. *Impossibile* cum *No contingens* respectu ad idem dictum non mutuò connectitur. Quia: quod est impossibile, eo ipso non est contingens; quod vero non est contingens, non eo ipso est impossibile: quia potest esse necessarium, ut constat. 4. *Necesse* cum *non contingens* respectu ad idem dictum pariter est non mutuò connexum, ob proportionalem rationem. 5. *Necesse* cum *Non impossibile* respectu ad idem dictum non mutuò connectitur. Constat ex princ. 2. Quia *Non impossibile* & *Possibile* prorsus æquivalent, ut ex se patet. 6. *Possibile*, & *Non impossibile* æquivalentes modi sunt, ut etiam constat.

His statutis, adiunctoque exempli gratiâ singulis modis dicto A. fiat tabula sex quadratorum prosex binariorum modorum, atque ad eò modalium demonstratis; ita ut in primo angulo superiori vniuersusque quadrati ponatur modalis subalternans, in secundo, qui est sub primo, subalternata, in tertio, qui est alter duorum inferiorum, contradictria subalternantis (iuxta regulam assignandi contradictrias modalium propositione 4. præmissam;) & in quarto, qui est alter duorum superiorum, contradictria subalternata, vii factum est in simili quæst. 2. 3. & 4. hoc pacto.

CA	nPA	NA	nPA	RA	CA
PA	nCA	PA	nNA	nCA	nRA
NA	CA	NA	RA	PA	RA
nCA	nNA	nRA	nNA	nRA	nPA

Hoc ita factò. Dico primò: in singulis quinque priorum quadratorum quartam modalem contradictoriam secundæ perinde esse non mutuò connexam cum tertia contradictoria primæ, atque prima connexa est non mutuò cum secundâ, iuxta principia statuta nuper; atque ita non posse esse primam veram, quin secunda sit vera, nec posse esse secundam falmam, quin prima sit falsa, posseque esse secundam veram, quin prima sit vera. Tantumdemque esse de quartâ, & tertiâ inter se collatis. Secundò dico, primâ, & quartam contrariæ opponi contrarietate admittente medium, atque adeò esti non possint esse simul vera, posse tamen esse simul falsas. Tertiò dico, secundam, & tertiam ita esse subcontrarias, vt nequeant esse simul falsæ, esti esse possint simul verae. Quæ omnia per demonstrationes factas in simili *quæst. 2. propofit. 9.* constant. Quæ ab unoquoque in præsenti applicandæ sunt, ne inutiliter repetantur. Denique dico: primam modalem sexti, & ultimi quadrati prorsus æquivalere secundæ, atque adeò etiam quartam; & tertiam æquivalentes pariter esse inter se. Quo sit, vt non solum prima, & tertia, atque secunda, & quarta; sed etiam prima & quarta, atque secunda, & tertia contradictoriæ inter se opponantur, vt ex ipsis earum terminis est manifestum.

142 Ex quibus appetet, quo pacto omnes modales omnium: 8. binariorum ex 8 assumptis modalibus resultantium inter se comparantur quoad oppositionem, & connexionem excepis quatuor duorum binariorum, quæ vt pote inter se æquivalentes nec oppositionem inter se, nec propriam connexionem habent. Sex enim quadrata proposira omnes dictos 28 binarios continent: quia unumquodque continet sex; atque adeò omnes 36. à quibus si demas 8. contradictoriarum, qui repertuntur, eo quod unumquodque quadratum habet duos contradictoriorum binarios ex constructione, & binarij diversi contradictoriarum ex 8. propositionibus possibilis duntaxat sunt quatuor, super sunt dicti 28.

Vt autem pro exemplo *dictum* vniuersale affirmatum in omnibus modalibus posuimus, quodlibet alius possibile loco eius ponit paret, Vnde

etiam paret, Artem hanc intra suum genus vniuersalissimam esse. Iam, quo pacto modales in ea contentæ aut contradictoriæ, aut contrariae, aut subalternæ, aut subcontrariae æquivalentes reddi possint, vel secus ad finem huius questionis *propofit. 12.* dicemus.

Propositio 6.

Artem secundam modalium de *dictis* contradictoriæ oppositis catum omnium oppositionem, & connexionem exhibentem demonstratiæ construere.

Accipiantur idem octomodi, qui in præcedente; siatque eorum adæquata combinatio, iuxta regulas tradendas *disput. 29.* sine positione quidem (quia differentia positionis modorum comparatione extremorum contradictionis, ad quæ sunt comparandi, non interest; quandoquidem quoad oppositionem talia extrema inuicem inter se referuntur eodem modo, tametsi unum positivum, & alterum negativum sit) cum repetitione tamen: quia idem modus ad ambo extrema contradictionis comparari potest, & debet: confabitateque per factam sic combinationem ex prædictis octo modis 36. omnino binarios confici, quorum singulis duo quæque *dicta* contradictoriæ inter se opposita adiungenda veniunt vnum vni, & alterum alterius modo vniuersiusque binarij. Quo totidem resultabunt binarij propositionum modalium de *dictis* contradictoriæ oppositis. In quibus sigillarum examinatis sex reperientur modalium connexionum mutuò, & 14. connexionum non mutuò. Ex quibus assumpta medietate 3. scilicet prioris generis, & 7. posterioris eorum connexionis est demonstranda, vt inde ad cæterorum totius huius Artes binariorum demonstratiæ fiat progressio, sicut in Arte præcedente.

Demonstratio autem huiusmodi per totidem 144 principia sequentia sic fieri. 1. Quæ ratione vnum ex extremis contradictionis est necessarium; alterum impossibile esse debet; & è conuerto: atque adeò necessitas vnius, & impossibilitas alterius mutuò connexionæ sunt. 2. Quæ ratione vnum ex extremis contradictionis est contingens, & alterum debet esse contingens; atque ita contingencia vnius

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. V. 143

vnius cum alterius contingentia mutuo connecti-
tur. Constant hæc duo, tum ex se, tum ex pro-
posit. 12. & 13. demonstratis disp. 8. quæst. 4. 3. Quâ
ratione vnum extreum contradictionis necessaria-
rium est, alterum non possibile est, & vice versa;
atque adeò necessitas vnius cum non possibilitate
alterius mutuo connexa est. Constat ex 1. quia
non possibile, & impossibile prorsus aequivalent,
ut patet. 4. Quando, vnum contradictionis extre-
num contingens est, alterum eo ipso est possibile
(quia eo ipso est contingens, iuxta princip. 1. &
omne contingens est possibile, ut ex se, & ex pro-
posit. 9. demonstrata disp. 11. quæst. 5. constat;)
sed non è conuerso: quia potest vnum extreum contradictionis esse non contingens, quin alterum sit
impossible, si sit necessarium, ut ex se, & ex di-
ctis est clarum. Vnde impossibilitas vnius cum
non contingentia alterius non mutuo connecti-
tur. 9. Quando vnum extreum contradictionis est
necessarium, alterum eo ipso non est contingens
(quia est impossibile per princip. 1. & im-
possible, quia tale, non est contingens, ut con-
star ex se, & ex proposit. 13. dicta q.) Non ta-
men è contraria: quia potest vnum extreum contradictionis esse non contingens, quin alterum sit
necessarium, si sit impossibile, ut patet. Vnde,
necessitas vnius cum non contingentia alterius non mutuo est connexa. 10. Quando vnum
vnum extreum contradictionis est necessarium,
alterum eo ipso est non necessarium (quia est im-
possible per princip. 1. & impossibile, quia tale
non est necessarium, ut patet ex se, & ex proposit. 11.
q. citata;) sed non vice versa: quia potest vnum extreum contradictionis esse non necessarium, quin
alterum sit necessarium, si sit contingens, ut etiam
est notissimum. Vnde impossibilitas vnius cum possibilitate alterius non mutuo connectitur. 6. Non possibilitas
vnius extreui contradictionis cum possibilitate alterius non mutuo connectitur. 7. Impossibilitas
vnius extreui contradictionis cum non impossibil-
itate alterius non mutuo connectitur. Hæc duo
constant ex 5. Si quidem non possibilas, & im-
possibilas, atque etiam non impossibilas, & possi-
bilas prorsus aequivalent, ut patet. 8. Quando
vnum extreum contradictionis est impossibile,

alterum eo ipso est non contingens/ quia est ne-
cessarium per princip. 1. & necessarium, quia ta-
le non est contingens, ut constat ex se, & ex
proposit. 12. quæstionis citata;) sed non è
conuerso: quia potest vnum extreum contradictionis esse non contingens, quin alterum sit
impossible, si sit necessarium, ut ex se, & ex di-
ctis est clarum. Vnde impossibilitas vnius cum
non contingentia alterius non mutuo connecti-
tur. 9. Quando vnum extreum contradictionis est
necessarium, alterum eo ipso non est contingens
(quia est impossibile per princip. 1. & im-
possible, quia tale, non est contingens, ut con-
star ex se, & ex proposit. 13. dicta q.) Non ta-
men è contraria: quia potest vnum extreum contradictionis esse non contingens, quin alterum sit
necessarium, si sit impossibile, ut patet. Vnde,
necessitas vnius cum non contingentia alterius non mutuo est connexa. 10. Quando vnum
vnum extreum contradictionis est necessarium,
alterum eo ipso est non necessarium (quia est im-
possible per princip. 1. & impossibile, quia tale
non est necessarium, ut patet ex se, & ex proposit. 11.
q. citata;) sed non vice versa: quia potest vnum extreum contradictionis esse non necessarium, quin
alterum sit necessarium, si sit contingens, ut etiam
est notissimum. Vnde impossibilitas vnius cum possibilitate alterius non mutuo connectitur. 6. Non possibilitas
vnius extreui contradictionis cum possibilitate alterius non mutuo connectitur. 7. Impossibilitas
vnius extreui contradictionis cum non impossibil-
itate alterius non mutuo connectitur. Hæc duo
constant ex 5. Si quidem non possibilas, & im-
possibilas, atque etiam non impossibilas, & possi-
bilas prorsus aequivalent, ut patet. 8. Quando
vnum extreum contradictionis est impossibile,

His ita statutis sint dicta contradictioni oppo- 145
sita singulis modorum binariis addenda ad componendas modales propositiones, e.g. hæc A. O. fiat
que imprimis tabella trium quadatorum pro tribus binariis modalium mutuo connexarum (quæ erit
prima pars huius Artis) eodem pacto, ordine, &
formâ ac facta est tabula Artis præcedentis, quæ
talis erit.

NA	n RO	CA	n CO	NA	PO
RO	n NA	CO	n CA	n PO	n NA

Quæ facta. Dico primo. Quæ ratione prima,
& secunda propositio vniuersiusque quadrati-
sunt mutuo connexæ, ut ex tribus prioribus prin-
cipiis num. 144. demonstratis constat, eadem esse
mutuo connexas quartam contradictionem se-
cundæ, & tertiam contradictionem primæ; at-
que ita, nec primam posse esse vetam, aut falsam,
quoniam sit vera, aut falsa secunda: nec secundam,
quoniam prima: idemque esse de quarta, & ter-
tia collatis inter se. Secundo dico: primam, &
quartam, atque etiam secundam, & tertiam
contrarie circa medium opponi, atque adeò

nec simul veras, nec simul falsas posse esse. Quæ
omnia ex demonstratione facta vniuersè quæstio-
ne secunda, proposit. 11. pro tertia parte pro-
positionis manifesta sunt, quæ ad rem ab uno
quoque applicanda, nobis vero modo non repe-
tenda est.

Iam, pro septem binariis modalium non 146
mutuo connexarum fiat totidem quadrato-
rum tabula eadem ratione, quæ facta est ta-
bula Artis præcedentis. Quæ Artis, de quæ
modo agimus secunda pars erit in hunc mo-
dum.

CA	n PO	RA	n PO	n PA	n PO	n PO
PO	n CO	PO	n RA	PO	PA	RA

RA	RO	RA	CONA	CO	
nR	nRA	nCO	nRA	nCO	nNA
NA	NO	nNO		nNA	
nNO		nNA			

146 Quà tabulà factà, dico primò: sicut prima modalia vniuersiisque quadrati non mutuò cum secundà connexa est iuxta septem principia postrema num. 144. demonstrata, ita quartam cum tertia non mutuò connexam esse: conditionesque subinde habere utrasque propositionum non mutuò subalternarum sèpè in præcedentibus repetitas. Secundò dico: primam & quartam contrarias esse cum admissione medijs, & consequenter secundam, & tertiam subcontrarias esse cum suis conditionibus, seu proprietatibus, prout ex demonstrationibus factis q. 2. proposit. 3. 4. & 9. huc applicandis conspicuum est.

147 Ex quibus apparet, binarios modalium in totà ista Arte contentos 44. esse: quia decem quadrata habent 60, ex quibus derictis 16. repetitarum contradictoriarum remanent 44. vnde supra 36. quos facta combinatio dedit, 8. superadduntur ex rotidem binariorum eundem modum repetentibus, repetitè etiam enascentium notabilis cum correspondentia. Ut autem pro exemplo posuimus dicta contradictoria A. O. qualibet omnino alia contradictoria excogitabilia loco eorum poni poterunt, cum opus fuerit. De æquivalencia autem possibili omnium modalium huius Artis inferiùs proposit. 12. dicetur.

Propositio 7.

148 Ars tercia modalium de dictis contrariè citra medium oppositis, earum omnium oppositionem, & connexionem exhibens eadem prioris est, ac præcedens modalium de dictis con-

tradictoriè oppositis, mutatis dumtaxat ipsis dictis contradictoriis in dicta citra medium contraria.

Constat hæc propositio. Primò: quia, cùm dicta contraria citra medium, & dicta contradictoria in hoc conspient, quòd neque simul esse, neque simul deesse possint, non possunt non ex utriusque modales eamdem prorsus oppositionem, atque connexionem fortiri, vt satis ex se est notum. Secundò: quia, cùm contradictoriarum vnius ex contrariis citra medium cum altero mutuò conexum sit, vt constat, non potest non quodvis ex contrariis citra medium eodem modo ad alterum comparari quoad possibiliterem, contingentiam, impossibiliterem, & necessitatem, arque cum suo contradictorio. Quod hæc enim, quæ mutuò connectuntur, perinde se habent, ac si essent vnum, & idem, vt satis ex se apparet, clarissime apparet ex dicendis propositione 9. Tertiò: quia decem principia num. 144. demonstrata, in quibus fundauimus Artes præteritam modalium de dictis contradictoriis eodem modo locum habent in modalibus de dictis contrariis citra medium, & discurrenti per illa conspiciuntur.

Hoc posito mutemus dicta contradictoria illius Artis in hæc contraria citra medium, e.g. Similitudinem Petri cum Paulo existere: Dissimilitudinem Petri cum Paulo existere per has duas litteras designanda S.D. factisque eisdem duabus tabulis, altera pro primâ & alterâ pro secundâ parte huius Artis, nihil desiderabitur, nam cætera inde pertinenda sunt, & huc applicanda.

Pro parte prima huius Artis correspondente parti prima præcedentis.

NS	nRD	CS	nCD	NS	PD
RD	nNS	CD	nCS	nPD	nNS
nNS		nPD			